Magnus Erikssons stadslag :

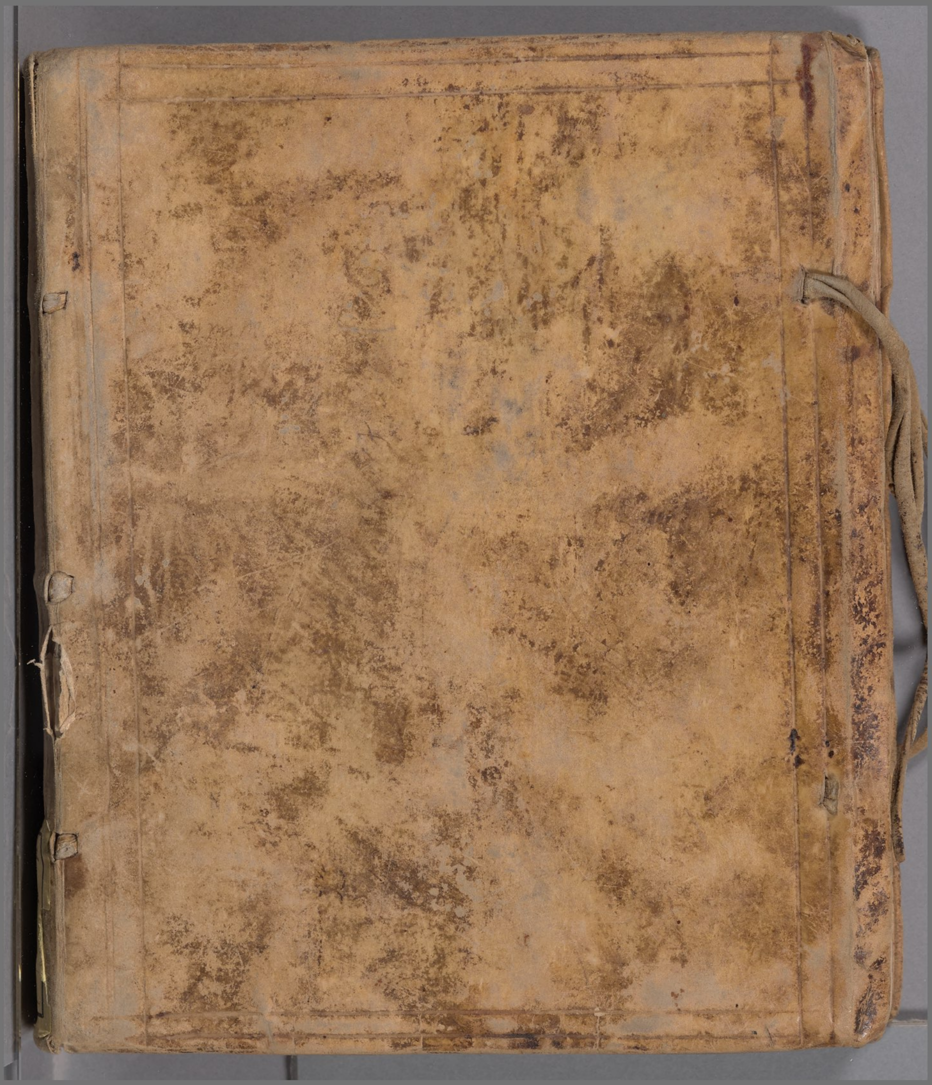

Engestr. Osign. 60

Digitaliserad år 2022

National Library of Sweden

Magnus Erikssons stadslag :

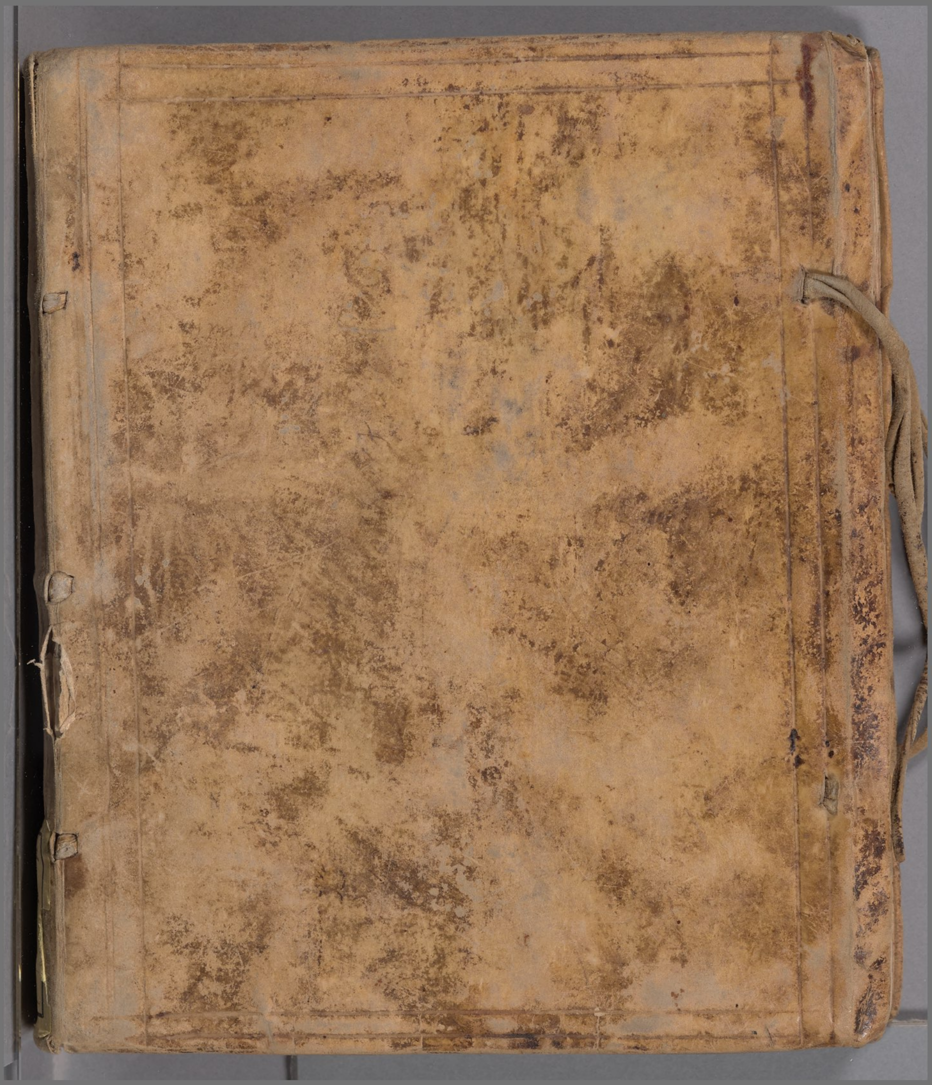

Engestr. Osign. 60

Digitaliserad år 2022

National Library of Sweden

Thenne lagbook haffwer min h. k. brodher, och swågher, welag-
tadt Dirich Boilsson i Söderköpingh, migh broderligha och wenligha för-
äradt. 11. Augusti 1626.

Claudius Johannis Kreitz Arbogia Svecus.

Christum Jesum Passum, Agnosce Salvatorem.
Nunquam Justus Peribit; Atheus Subito.

De judicibus lege:
Exod. 18:21. Deut. 19:15. Deut. 1:17. 16:18.19. 2. Paral. 19:5. Prov. 18:5. 24:2

Kg. Bibl. i Stockholm N:o 64.

Se Stadslagen utg. af Schlyter, Lund 1865,
föret. sid. XLIII, XLIV.

Tiughu alnar ättingstompt, tiio alnar ättings åker.
Fyre och tiughu syen Sagel göre en ättingh.
Heel hampn är sexton ättingar.
Fyre stänger göre enn ättingh.

Fyra tingh giöre en falsk dommare:
1. Häffwor. 2. Käärlech. 3. Hatt. 4. Redzle,

Hodt Lagh förorsakar ock ondha sidher.

Qui non habet in nummis, dem hilfft nicht das er fröm ist:
Nam qui dat pecuniam summis, der macht wol recht was krüm ist.

Isidorus.

Ante xp̄a, & sic judica. Non enim qui accusatur sed qui convincitur
reus est.

Pant löser man när man kan, män wadsätt innan
een förrsatt dagh, Jord.B: c.1. et 7. LL. c.1.9. MT. Köp.B:
m. LL. 7. MT:

X

Thed pläger wara Itt alme-
nnelight sät at them som någon book achter
at läsa, och någon läron föregifwa, at för ähn
han går thill texten, som han will förhandler hafwa
pläger man först föregifwa, thz huad orsak och
för huad sak skull, sådanna book och läron skri-
-fwine ähr, thz samma ähr och her besinnandes, Ehn
Swerigis Lagbook skrifwin wart, hade man ingen
annor lag, ähn Rijksens herre och Regent, huad
han sade sine Undersåter före, thill at läta och
göra, Ther måste the rette sig efter, Och hålla thz
för lag och rät, Men epther thz at öfwerheten
gifs stoor thilfälle thill at göra myckin öfwerwåld,
öfwer them som han råder, Desligest och at stundom
hender, them kommer thill Regementz som oförstån-
-dig ähr, at han icke wet huru han skall skicka
sig och stå Regementz före, ther af ähr kommett, at
man hafwer gått thill och giordt sig en lag, ther både
Öfwerheten och Undersåterne, skole rette sig efter,
Så at huar öfwerheten wille göra honom orett och
öfwerwåld, eller och icke wiste huad rett och orett
wåre, Så skulle han thå hafwe Een beskrefwen lag
ther hon skulle rette sig efter, Eller och om Un-
-dersåterne icke wille skicke sig som the skulle, emott

öfwer-

öffuerheten, Eller emoth hwar annan, Skulle the thå hafua
lag som the skulle rettas och straffas effter, Och thz är
sachenn hwarföre lag och rett vpkommin är, Och kallas
een werldzlig lag, Menn sedann Christenhetenn kom
och menniskior giorde dåg så illa, som för, Syntes
Bispomen och Kyrkionnes förmän icke nog wara,
at the som illa giorde, wårde straffade effter werldzlig
lag allena. Vthann mente at effter wij nu icke äre
hedningar, Vthann Christne wårdne, Borde oss och
nu något yterligare straffade som jlla giorde, äre
tillförende, Och gingo så till och giorde een ny
lag, them man kallar Andelig eller Kirkio lag,
Och förde thenne lag inneth annat straf med sig först
Then at then som brutzligen war funnen skulle
sättias så lång fastha, thage Vppenbara schrifft, gå
vllenn och barannfoot, slita ris och annat sådant
Effter som hans brut war, Så at man icke effter
thenne lag böte nogre peningar, med mindre the gofs
the fatige folckt, Menn sedann bispomen och Kirkio-
-nes förmän, begyntte at komme till härredömme,
och wälde, Thå begyntte peninge straffet komma
jnn j theras lag med, Så at then som brutzligen
wart, hann skulle vthöfuer then första och annat som
honno sät ward, Böta så mång mark peningar,
ther till med, Och är ther med thenna lagenn

j thenn

J then måtann, Vtaf sidt bruuk, för Girighetenn
skuld kommer:/

Hielp Jessus, Hielp Jessus.

Eden

Hwilken som eed skall gånnga, Och lag för sig
swerjia, Hann skall först handena på boken laggia,
Och seija alt så:

Alle the helige ord, som skrifwidt äre J Book, och thet
helige last, både J Gudz gamla lag, och så J the Nyia,
komme mig aldrig thill helsza eller tröst, hwarken
thill liff eller siell, Om iag falst swär y thesom
ed, antingen med thanckom eller meningiom:

Annan thid swär hann å book the samma och sägier
så, alle the gode ord och bömer som genom min Mun
äro lästenn, sedann y försttha sinne iag kunde minn
tunga röra, Komme mig aldrig thill mitt liff eller siel,
thill helsso eller hugswalelse, Om iag mig men swär,
J thesom eed, antingen mz thankom meningom eller fal-
skom fundh:

Tredie sinne swär hann åå book och säger så, thet the
godt iag giordt hafuer, sedann iag första sinne kunde
godt göra, komme mig aldrig thill hielp eller tröst,
för Christi ansichtt eller andlete, thå iag för

Gudz

Gudz doom kommer, Om iag mig meensvär J thesom eed, som nu för mig stafvader ähr, för them bewt mig thilsagt ähr.

Hwilchem som sig swär meen J thesom eedom, thå mä-rcke här denn wåda:

Ithem thid hann signar sig mz sinnom hand, sedan hann sig meen swörit hafwer, thå signar hann sig med dieffuulens hånd:

Jthem när hann äter, thå äter hann med dieffuulens Mund, Ithem thid hann dricker, thå gör hann Sammeledes, Och sedann hann sig meen swär, alt thz goda hann sedann gör, thz kommer honom al-drig thil gode, Och aldrig Gudi thil heder, Uthann hedrar dieffulen ther med, och ähr j hans tiänande, Natt och dag, Sofwande och wakande, till thess hann tager oppenbara skrifft therföre, Och gör boot och bättring som Kyrkionnes lag ther om utwiszar:

Lagmännernes Eed

Jag N: Beder mig så Gudh thill hielpa, att hanns Eed ähr Reen och ike meen:

Hwilchem som swär sig meen och blifwer ther thill lag wunnen, hann skall blifwa achted och hållen så-som een meenedig, trolöös, Edhlöös, ähreslöös, Skälm och beswikt, och blifwe aldrig mere Tingswärig.

Witnesföör, och icke wäll målzmann för sitt egidt,
mykkit mindre betrodt at sittie uthi nogon nämnd:-

Sätt thill at lyssa thing thz och een häradz höf-
-dinge böör at wetha:

Oppå Kongl: Maij:tz thill Sweriges wår eller N: herres
wägnar, och efter Sweriges gamble sedwenio, lyser
här thingefrid, tingsbud, thill thing och ifrå, inge
göre olijud å thinge och icke heller falle i een annars
klagemål, wid them peninger thilgörandes som
Sweriges lag uthwijsa, Tings: - 43 Cap:
Konungs Balken - 29 Cap: Ingen göre sig thill målz-
-mann för rettenom ey heller thage sig annans sak
wid straff som lag säija: Ingen gå eller brukke sig
thill witnes, uthan hann blifwer ther thill kallad
och krafd, uthan hann böte tiyugu peninger, then lag
förmäle, Hwar skala och swarg skäliga inn för rette
Och them sak hann thager sig före at skala the äger
hann och swara thill, och rett göre före:

En domares eedh

Jag lofwar och thilsägier at jag uthi the saker som
mig i domen förekomma, hwad heller the äre
rijkt, godt eller ärt anwörandes, at jag will dö-
-mma ther om rettferdeligen, och icke i någon
måtte

måtte ämnser wåld, macht, frendskap, wenskap, gunst
eller gåfwer, afwund eller nidt, Uthan allenist will haf-
-wa Gudh och rettferdigheet för ögon, Och dömma
Rettferdeligenn, efter wår lag och rett, efter mitt
ytersta förstånd, och hielpe hwar till Retta, så
wäll them fattiga som them rijka, Edle som them
oädla, så wäll them Utlendska som them Jnnd-
-lendska Jag will och ey för eller sedenn att domen
ähr affsagdt, hemmeligen eller uppenbarligenn, thage
Annamme eller Utbäre för mig sielf eller någon annan,
någonn gifft, skenck, gull, sölf, peningar eller penings
wärde, Genom huilkenn någon parten måtte wäre
sinn rett förkrenckt, Så sant hielpe mig Gudh och
hanns helige ord, och ey Sannare:/

Enn eed, då att hann uthaf Jngern goodz eller peninga, hafwer hiem med sig:

Jag N:N: Beder mig så gud tillhielpa hans helige
ord och Evangelium, Då och att thz goda mig
wederfares skall här J thenna, så och y thz tillkomma-
-nde wärld både till sielf och lijffz wälfärd, att
mig min hustru, Barnn, tegefolk eller andre aff wåra
förwanter, Näpstylle eller andre, Ehwad the helst
wara kunne, med mig eller någre af mine wetskap
Eller wilie, icke ähr witterligenn kunnigt eller op-
-penbart, thz iag eller för:ne andre, hafwe någodt

hinder

Hinder emellan adar, wärghe, någon annan hafwe
thill min penings wärde wti förwaring Eller Jnne hos
Sig. Hwad som helst ähr eller Nempnas kan, anten
j gull, Sölf, Dalar, peningar eller penings wärde, Rä-
-kenskaps Register, Eller annat godz och husgerådh, Så-
-som N: N: hafwer thill hördt Eller kan thilhöra, och
hans hustru med Sig barnn eller komma thill-
kommer och med rette Egnar och böör, hafwa.
Och hwar annerstedes efter thenne Dag och thid finnes
och spöries kan, ähn såsom iag nu Sworit haffr:
Så will och skall iag hållas och Straffas, såsom een
ärelös, Meenedig, Skelm och Bösewicht thill Lijff, ähra
och godz, Så sant hielpe mig gud thill Lijff och Siell. Amen:

Almenneliga Ordesäder Brukas,

Asta för almennelig lag och ähro så lag
som sådana thessa ähro: J

Thenn som går J borgann, hann går J betalningenn,
Döött ähr med Jnga boott,
Afwundz männ bär inthz witna:
Förord bryter lag,
Slagafång, ähr ofång,
Mann skall icke bära ondt mott hafwes wenne,
Jngenn kan wara Domare J sinn egenn sak,
Effter enns mans thall skall ingenn dömmas,

Een ährelös mann bör icke witzna,
Then ther Råår hann bryter,
Wåld ähr icke Rannzakt,
Thed ähr icke alt sannt som ähr Sannsdicht,
Hwar och Een ähr sinn wälda wäänd:
Thed man gerna seer thz witnar man gerna med:
Then icke hafuer fää hann böte med kråp.
Kennd sack ähr så god som witnad,
Kiond gierning hafuer ingenn wändning.
Ther Een bryter med, ther skall ein bätra med.
Obekennd Mann gitts icke witzord:

Huru man må förbrytha sitt arff

Uti Keisare Lagen in libro Autentica,

Thed ähr merkiande, att ingenn man eller quinna skall drifwa sitt barnn ifrå sitt rätta arff, utha för sinn egenn Vanskyllighet skuld, och merkelige sack, som finnes i Lagenn, Som ähr,

1. Om son bär wäriande hånd, med wredes handamåll å fader eller moder:
2. Om hann gör them grofwann skam,
3. Om hann kärir å fader eller moder för någon skamlig sack, huilkenn icke ähr mot Rijksens höfdinge eller rååd.

4. Om han hafuer umgänge med trälldoms Companiom.
5. Om hann warder Kätteri delachtig.
6. Om hann Byggar draga föräldra Sidena:
7. Om hann ligger när fadens hustru eller frilla.
8. Om föräldra hafua eller haga stoream skada af hans
gerd. ~~[illegible]~~
9. Om sonn will ey borga för äldra person eller gerd, efter sinna macht.
10. Om hann eller sonn förmennar föräldra sinna testa=
=ment gifua eller göra:
11. Om sonn gifuer sig med olema gast eller lärer ammat Köpla spell, och ham så med bliff, fader hafuer afört sannus kånst:
12. Om däter ofuer stört lefuerne, och hon så ey skäll, at fader eller moder hafua förssummat att gifta henna ifman thes hon wan 25 åhra gammull:
13. Om föräldra blifue wilde eller ofinnega, om sonn el=
=ler däter förmå att hielpa eller förestå efter sinna macht:
14. Om fader blifuer griperen, och sonn will ey hielpa hann af fängelset och i frukten igenn: f

Witt Rickesens rådz breff som samp-
tychte aff, Jnn till femptte Mann:

Wy Jacop med gudz nåde, Ercebiscop y Vpsala, Vin-
centius J Skara, Mathias J Strengnäs, Peder
J westerås, med samma nåd biscopa, Knut Eskilsom
Erich Trolle, Sten Christersson, Ake Hansom, Erich
Johansom, Thure Måensom, Christiern Bengtsom,
Riddare, Nils Eskilsom wepnare: Swerigis rikes
Rådh och män, Göre witterligit, at nu wy för-
samblade wore J Stocholm, Kom för oss y rette Een
Tratt Mellan welbördige Männ, Lindorm Hansom,
Och Peder Bengtsom, Om itt arff som fallet wår
efter hustru Bengta, Hwars [illegible] Broders döter
Döter för:de Lindorm J Dänge hade, Och för:de Peder
Bengtsom samma hustrws Bengtas syster som wår,
hwilket tratt wpskutem blef, Och war fråm
Erlig welbördig Mann her Ture Jönsom, wår
kär medbroder, Lagmann y Westergötland för at
tweåfoell stånd, Som ähr at samma lagböker, Som
ähr Vdi Dem äldsta Lagenn sägies at slikt tagi
broders barnn som broder, Och slikt Systers
barnn som Syster, ith lenger Vtarft y slechtenn,
Item Andra Lagenn som man kallar midelsthe
Lagenn, Sägenn at slikt tagi broders barnn som
broder och Systers barnn som Systhers alt inn
till femte Mann, ändhå at någor lefuer aff

Rÿsthamnom, Thå båre her för oss twå Brödrene
wittne Som wår her Knut Eskilsson och Johann
Jönsson, Som bode Sig Epud thilhielpa att för för någre
åhr Sedann ÿ then Menig härredag j Calmarnne,
Som ett Slicht åramde ÿ rette en Sådana arff
j Nernsarn wördige fader Ärlige gode herrer, Be-
-sönnerlige alle Lagmänn offwer menige Rijket Och
Sadhe, them åsta Lagenn Som Somlige nw kalla
Bÿrchelagenn oräthu, Och Stadfestade och fullborda-
-de, ~~och fulbordade~~ them medelste Lagenn Som håller
ÿ förstha och annan Capitell j arffwa Balkenn
att Slicht hagi brödrens barnn Som bröder, Sen
thill Sempte mann, Thå Dömmde wÿ endrechteliga
efther medelsta Lagenn, för:de arff mellann them, Sen-
-well Stadgandes och wäliandes att och her efter
skall Dömas efter förnempnde Medelsta Lagenn,
Dog hwad thilförende Saffuir wärit Dömdt j
Slicht arff eller Samma Elsta Lagenn, Thed
wari fast och ogildt. Thes thill ÿttermere wiss-
-het Så Dömmdt och af oss Samdrechteliga Stadgatt ähr,
Lathe wÿ witterligenn hengia wår Jnsegle Ne-
-dann för thetta bref, Datum Stochom in prio-
festo Martini Anno domini 1507.

Thetta finnes vdi Några lag
böcker insatt, thill dräpmåll med
wilia, efterst i för:ne Balk.

Hwilchen som vnderstår annor manns skemster,
Hugger annars mans bohag med föracht som ähr
båat, Ekia, Not, Näät, eller Miender, wagn, släde,
eller hwariehanda thz helst vdi bondens Boo wara
kan, Thed kallas Nidings wärk, Ähr thz iij
mark wärt och thz kan skröfskwas thill nogon
med fullom skiällom och med tryggia manna
witnom thilwman böthe åther skadan och åå
xl: mark: thill treskiptis, Nekas thz någhon och
ähr ey bar åthagin, Döme thå med xij manna
edhe, Eller böthe som sagt ähr, ähr thz twå mark
wärt, och mindre ähn iij mark: böthe xxx mark:
thill treskiptis, eller wärie sig med xij manna
edhe, Ähr thz xij öra wärt, och mindre ähn ij
mark: böthe xx m:k thill treskiptis, eller wärie
sig med xij manna edhe, Ähr thz enn mark
wärt, böthe åther skadann, och å x m:k thill tre-
-skiptis, Eller döhie med 6 manna edhe, Ähr
thz half mark wärt, böthe åther skadann och å
vi: m:k eller dylie medh vj manna edhe. Ähr
thz ij öra wärt böthe åter skadann och å iij
mark: thill treskipthis, eller wärie sig tholf

tridir, ähr thz öra wärt böthe åter skadann och
a° xj öre, ellar dylie med siex sinne edhe, För
thz någor, som ej Ehrchar bothum, vtgifwa,
Gånge thill arbethe för Konungs ena mark,
för hwart åhr, ellar böthe som sagt ähr: f

Ähn tå att fader fader och fader moder sätias i lagbokenn för ähn moder fader och mormoder, så äro the och alle jemnskylla så äre thed och med farbroder och farsyster, och morbroder och morsyster, the äro alle jempna arfvinger:

Ther lagboken säger, att broders barnn arfwa så myckit som broder och systers barnn som syster, thet bör warda förståndit, om barnn broders barnn eller barnn systers barnn, som arfwet faller efter, ty ifrå dem som döder ähr skall man räkna:

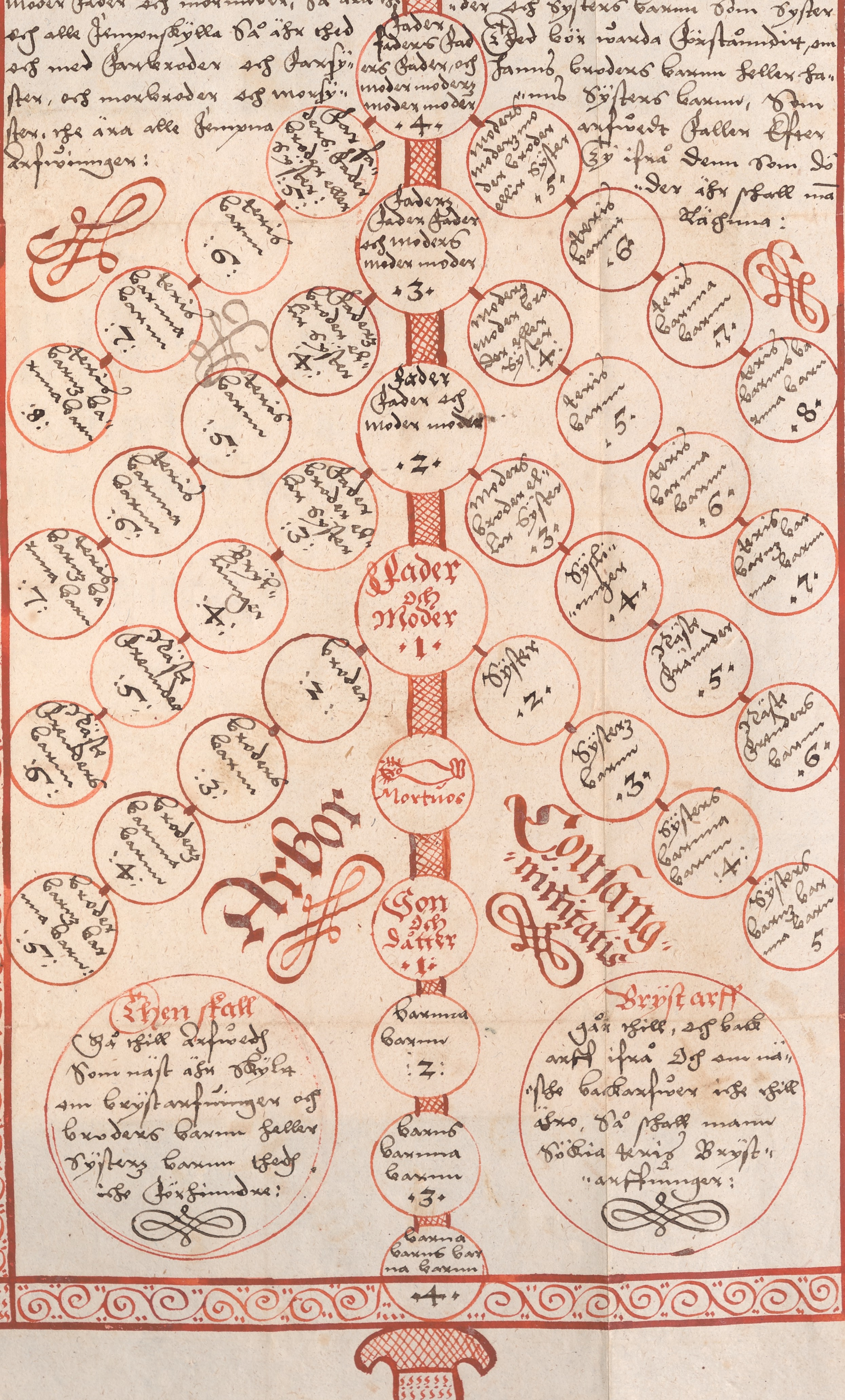

Then skall

Så till arfwedh som näst ähr skylt, om bryst arfvingar och broders barnn eller systers barnn thed icke förhindrer:

Bryst arff

går till, och back arff ifrå, och om näste backarfwer icke till äro, så skall mann söckia theris bryst arffvinger:

Här: Begÿ=
nnes: Sweriges: Beskreffne:
Stadzlag: Vtskreffwen: Anno:
1 5 9 6.

Här Börias Konungz Balk.

Hwu borgamestara ok rådh- 1
männ skulu wäliass Och Om theras edh:

Huru manga borgmestara och rådhmänn sku- 2
lu och wara, och huru många Swenske eller Tyske:

Huru Stadzens book och Insegle och priuilegia sku- 3
lu gömas:

Huru Manga borgamestara och rådhmänn af ene 4
slecht skulu wara:

Om borgamestara taka mutto eller Rådmänn före 5
sinn Doom:

Om hwat landzmen manne Stadzens skrifware skall 6:
wara,

Om borgamestara eller rådmänn warda osättra- 7:
mede sinna J mellom om waket huru thz skall
[struck] ändas:

Om någor thaler ohöfliga å Konung eller Konungs 8:
Rådh, hwad ret hann skall hawa eller hwar ther
skall om [struck] Döma:

Hwar som gör gerning å them Konungen thager 9
J sinn frid, med sino öpne brefwe:

Om någor bryter Konungs Doom eller hanns 10:
länbitzmans

Konungz

Embetzmans hwad plågo hann är wärder eller hw-
-ru thz skall bötas, eller hwar som klärar å annan
J androm landom efter dömpendom dom:

11: Nu är någor wägfarande som hafwer bref å annan, och komber för konunga eller före borgmestara:

12: Om någor talar oläfliga å konungata och alt rådit, till een borgmestara eller een Rådman:

13: Huru tåvernera eller borgmestara skula wara J hwariom stad wägfarande mannom nödhtorft skipa och plågo tera som egh så göra:

14: Nu hwar som gifwer måz ägamnda rätt från sigh hwad plåga han skall hafwa, eller them som hann til sig tagar:

15: Nu huru många åår åt minsto then skall wara man wara som borgskap winder, hwad rett hann skal göra, hwad edh hann skall swerria, och huru hann skall borgskap åter sigha, och nu warit:

16: Nu om hwad thimma åårsens embetzmän skul-la wäliaz, hwilke embitzmän thz skula helst wa-ra, och hwad edh the skula swerria:

17: Um thes manns brut som köpman, sialfann, pund-ra eller några wicht eller måtto falskar, eller thz

wöiter

Balken

vtter androm som hann ankar ey fullkomna;:–
Om them rätt Konungen äger hafwa af allom Stadha ingeldom: 18:
Om skot eller åhlaga å Stadenn leggies, huru the skula vtgöras: 19:
Om bwt thera som egh göra skot som siges: 20:
Huru många ämbete een man skall hafwa och vppe-hålda: 21:
Aff vakföra och wåghenne, Klädhyshusens och androm Stada ingieldom hwad borgamestara och rådhmänn skulu hafwa: 22:
Huru åfta Stadzens book skall läsas om åhret: 23:
Om leigdes breff: ——— ~~ ——— ~~ ———: 24
Om wåågh rendera, kiismann och Spann :— 25.

Försste Capit:

Huru skall man borgmestara och rådhmänn wälia, thå skula alle borgome-starar och rådhmänn all åhr åtta dagar före S:ti Walborgi dag thill Rådhstufwo komma, Jngen thera borto warande wider bånno tre marker Kongta-nom och borgamestarom ena mark thill treschip-this som them thz åridt ärn, Konungenom och Stadenom 1:

A

och Stadenom thre marker till treskiptis: Å St:
Walburga Dag skall man them kiesa som wäre
åhrö j Rådstufwann epter gamblum stadga, Eden
som borgmestare eller Rådhman skall wara han
B. äger thetta Swärria, Så beder jag mig Gudh hielpa
C. och the helga Doma jag ahälder, at jag skall mi-
D. -nom Konunge troen wara, wider fattiga och
E. rijka J allom domom rätton fölgia och aldrig
F. wrångom eller anat styrkia före neddoga skuld,
wild eller peninga giwi, ey för afhund eller skwi-
G. -ka, egh för frendseme ellir wänskap, Så
See mig gudh hulder som jag sannt sigher, Och
e thå Rådmän skulu wäliad thå skall borgaren
när wara:

Z: H **Borgamästara** skula och wara Sex
tree Swenska och tre Tyzska och twee
skula wara hwart åhr, Rådmän sku-
-la wara tretijo och halft af hwario, Eden
skall wara Swensker borgmestare eller rådh-
-man som war födder af Swenskom fader
ehwad modarenn war Swensker eller Tyzsker,

Tyzsker

Balken

Tÿsker borgmestare skall wara them som war född-
-er af tÿskom fader thwad modrem war thÿsk el-
-ler Swensk, Och aldrig skall thz annerledes skiptes:
Sio skula rådhmänn wara om ett åår then Swenske
och then Tÿske. Så och annat åhr och sammeledz
tridie, Och twå borgamestara hwaret åhr med them
thÿ som för äre sagt: Then Stader eth hafwer
så ämpart å mannom hann hafwi minder wäll ep-
-ter thÿ hann förmå kann och thz thina att männe
manthal åhr å tÿskom ann Swenskom eller
flerer grannlegare, Thå fÿlles Manthalet medh
Swenskom them the äro thill, Och the warinn
före Tÿska och fÿlles aldrig Tÿska före Swe-
-nska than å them brister utann rånnet wari, och
aldrig må och then rådhman wara, som eÿ haf-
-wer egit arff: J Stadenom:

Att tÿ husse eller kisto som Stadzens Jnnsegle, 3:
Book, eller Stadzens Privilegia skula gömas,
Ther äga wara twå Nÿcklar, Then skall then
Swenska borgmestaren hafwa och annan then
tÿska som sittia om samma åredt och döma: J

Lawö

4. Nw skula alle borgmestara och rådhmän j rådeno alzsamman eigh mera wara ähn före af eno slecht, hwad thz ähr måghskenis eller skylskaper, ther ey skulu och twe bröder borgo-mestare eller rådhmän wara j sänder utann eigh thet annat wäl thill:

5. Tager borgamestare eller rådhmann muto före then dom, gifui Konungens muto och böte xl: mark thill tredskiftis Konunge 8 ørtiger 13 marker så myckit stadenom och så myckit målzäganda: och gånge uthr rådeno än han wänder thill igian med sex wäzom mannom:

I

6. Stadzens skrifware som wara eller wäria skall, han skall wara trowensker och eigh ut lendzsker:

7. Hann tedh så wara at borgmestare och rådh-män skifwande warda sinna j mellum, än swa wäler, thå the skulu wetha, tha skula the råda som flere som flere sammen sätia och bätre skall hafwa, och fougten med fåder, tå skulu the pröfwa all måll för ähn the thedstad-ga och göra:

K

Om någor talar skafliga å Konunger eller Konungs rådh, thz å thera heder gånger, och 8:
äro, och äro twe manna witne till, Tå skall han
i Stadzens gömo sitia och hufwudh mista, finnes
ordom öwertades, Tå skall fougten och borgmes-
tare och rådhmän öfwer hanum dömma Efter thi
them är kännerlikit före Konunge och hans rådhe,
Eller i Stadzens tärn sitia Ther till Konunger
sielfwer ther öfwer dömer eller fougten och rådh-
män efter Konungz dome ähn han giter ey bor-
gan före sigh:

Hwar som gör gerning å thän Konunger thager 9:
i thän frid med sinne öpne brefwo: före thz
at han kärdhe sig före rätom Konunge, wa-
rder han fången och med twe mannom till wunna
han hafwer förgiordt liff och bosöre och arfwa
thagi bord hans eller gårdh, och af thön bosören
thagi een lott målsägande annan Konungen och
tridie Staden:

Hwilken som bryter Konungs doom eller 10:
hans ämbitzmans, hafwer han ther
dombrett uppå böte xl: marker och

thed

Thet wari Konungs Ehemsack, Thessa xl: marker,
äga och skula vtmätas med xij mannom af them
som j landom hafwa, först af hans köpörom, räckia
ey the åt. thå mätas hwss hans räckia ey the åt
thå wörde tompt hans ellar iordh, ä så att then,,
,,der hans hafwin wård tompt hans ellar iordh
åter köpa, som segies j äffra Balkenom. Nögher
negh
och,, them mannom som klära å annan, åt Fougtans
Doom och borgmestarame, vtann klärir å hann j
androm landom, ellar köpstadum böte xl: marck
thill treschintio böte hanns sum skada ather:

II: Nw Komber någor före fougtanom och
borgomestara och rådhmänn som wägfara,,
,,nde är och hafwir bref å annan om geld,
är swarandin thill thå skula the genast rätt skipa,
Efther thy främmandelins skulo ähn Rådhstufwo dager är,
Ellar förra ähn the någo kännes hann eigh wida,,
,,ra gårdh som åkäris, wari sig med gunto brefthöre,
Ellar sidkom wätmom sinnom att hann gälda hafr:
Efter thy som vthsetts j tingmåla, balkenom,
är egh them närwarande thill klärirs thå skipi

Fougtanom

Fougtann borgamestara och rådhmän them af sigh thär
hans kiäramål horda och hans bruth thager som
skall med thala thill swarandenn, Och hafui så sigh
rådh thill hans thala som han siälffwer åkärande
wäre, försitter han och thet som kära skall böthe
thre mark thill treskiftis, ena them han målsäg„
„mann före wär, andra Konunge och tridia
Stadenom, och så ophta sidann han thet försmåär:

Hwilken som orefliga thala å fougtann och 12.
alla rådhmännena thet å thera heder gång„
„ær han böthe xl: marker och thagi fougtann
först thre mark och twåar borgamestarenn samo„
„lydes sidann thagi halft Konungenn och halft Staden,
Eller wärie sig med sex mannom. Talar man oof„
„liga ellir gör last inmot borgamestara böte xx m:
thill treskiftis Målzägannda Konungen och Stadenom,
them thill äro thwäggia manna witnne, ellär wärie sig
med sex manna edhe, Gör och thz nogor thill een rådh„
„man ellär stadzens skrifwara böthe xij mark thill
treskiftis som för äär sagt them han warder
wunnan med thwem mannom ellär wärie sigh math

sex

ther manna edhe, Talar någor rastlöga thill fougtan
thill then rådman eller stadzens skrifuare å dōti∥
∥ande rätt, böte xl: mark thill treskiptis som för
är sagth ähn thill äro thryggia manna witnne
eller wärie sig med ther mannom Dwlar han egh
borthan, wärde slagenn thill stupenna och för enna
stadh som andra J thässom mollom Och sedann fly
staden, Kombir han sedann J staden miste tungo
sinna, Lägger någor äro af någhrom thenne förnä∥
∥mnda mannom at roop kombir å hann antingia
Jnlendas eller vtländas, böte xxx mark thill
treskiptis som för är sagt, eller miste hufwdh
sitt ähn thill äro ther manna witnne eller wäri
sig med tålf manna edhe:

13: Tävärnara skulu wara åt minsto J hwariom
stadh, och härbergerara twe som wägfara∥
∥nde mannom skulu sälia Mat och öll,
foo och hästaforum Efter thy som wärt är Och
gärdar å rättom tingz dagh och alla thera tarfuor,
J hwilkom stadh thätta egh göres eller hållz, böte
borgamestarna xl som skal åratt sitia och döma,

hwar

Balken

Hwar Sun sigh xl: marker, Och hwar rådman xx:
marker som med them sitia. Och taghi ther att måzäg"
"andenn tree marker aff hwariom borgamestara Och
hwariom Rådmanne, Sidann thz meer ähr wari komm"
"ngo emsack, Häria egh the och härbärga som nu är
sagt som thill warda waldhe thå böthe tree marker
thill treskiptis, Måzägande Konunge och Stadenom
så offta ther åkäris, Utann theres brutt falla, Kan
någott bryttas moot härbärgherarom, thed bötas ef"
"ther Stadzens rätt Och hafwi ingenn wåld them
som thilkänner någon sitt af thaga Utann rätt rodho
wider gånd, ähn hann will nokott af tärwarnarano,
hafwa eller behåfwe j hannd minne. Utann hann
gör skult rwaard å hann:

Hwar som gifwer måzägande rätt skrån 14:
sig, hafwi förgiordt sinn agenn rätt wider
them sakia, Och them som måzägande rätt
thigger, komen swares hwarthem med lagenn el"
ler peningar Och taghi ingenn domares thalu thill
sigh, Utann som lagh sighia, Hwar som thed
gör böthe xl: marck thill treskiptis Måzägande
Konunge

Konunge och Stademom, eller dyli med sex man-
-na Edhe, at hann eghe af laghamann wiste, Fälder
hann åt edhemom thå fälz hann åt Sakerna, Or-
-kar hann ey botum, thå gånge thill rätfrödis före
Konunge och Stademe, och the lyffen mågh ägande wara
thill Sum:

15, Will nogor byaman warda j Stademom, gä-
-ster eller byamans Stämm, legge fram fö-
-re Fogatann och borgamästare sätin Skra
peningar med thöm göris efter gamblum Stadga,
Sedann skall hafwa borgarnamn före Sigh. at hann
skall wara åt minsto sex år byaman och alla
Stadz rätt uppehålda wider sinn byaman efter
sins macht j allo thy Stademom kann händha,
Thetta skall eder hans wara, Jag beder mig
Så Gudh hialpa och all helgom at Jag will och
skall minom Konunge, troem wara, och allann
Stadz rätt uppehålda efter mågo minne Som
för äre Sagt, och minn byaman Forda j inländis
och utländes och huariom nider tryskia eller
förderfwa utann bräut, Sedann Swäre hann och Säli

Som

Balken

Som annor byiamann ärer thy J lagbokenna skrif,,
,,win ståår J Köpmåla Balkenom och egh för, wider
Sima xl: marker thill treschiptio Måzägande Sex r:
ther af, Koningenom och Stadenom thet mera ähr thill
twe schiptis Och wäri thäm gäwningib man Som
therföre winder burskap Utann honns Komo ven,,
,,unga wäga, att hann wile Köpmann warda gånga
thå fram före fogtann och rådhmanna och thagi
ther wider och thy widersegia och winna burskap,
af nyio Alle äga burskap winna som ägh äkta
barnfödde J Stadennom hwad hann ähr häller Jnd,,
,,lendsker eller Utlendsker. Giftes mann aff an,,
,,drum Köpstadhum eller lande the Kono som ba,,
,,rnföd ähr J Stadenom och hafwer gårdh J Stade
,,nom eller hona fader före henne, gifwi ingthe
burskap, Ähr thed och egh så eller hafwir egh wa,,
,,rit gifwi burskap Ut, Alle the som sigh sätia
nidar J Stadenn som egh ärn nogors manns
swänna och hafwa thill triggia marka skula
gifwa burskap. Tager och någor byiamann som

,,widher

Konung:

widerlägning. eller byiamans Swäm widerlägning
Vtländis och will sedann wända byiaman Eller
byiamans Swäm, Gifui burskap vtt att nyio, Inge
må hafwa thwå widerlegninga andra J Stadens
och annra vtann Stadenn, Vtann hann böthe xl:
mark. Och the widerlägning hann hafuir vtann
thill thagit, och Sina siellfs thär thill widerlagda,
och xl: marker thagi Konungenn och Stadenn, thill
L treskiftis. Hafuir och någor byiamans Sonn el-
ler Swäm arff J någonn Stadh J Swerige, ärfft
eller kiöpt eller frän thz thill komit ähr, som
äru gårdha eller annar Jnngård och will byggia
vtrikes Säli thz bort innan natt och åhr gither
Dänn dagenn hann burskap vpsejer Eller skall
man thz Stadga så weta, att hann will vthlä-
ndis byggia, eller äger ther Konungen och Stade
hallft hwar theira, äger och någor byiamans Sw-
arff J Stadenom och bygger vtländes eller
hafwer någors mans widerlägning vtländis,
Säli och thz bårt som sagt ähr, eller hafuir thet
Konungen och Stadenn. Vtann hann fari hit J lan-
de att byggia. eller

Landet byggia eller widerlegning thagi innan Natt
och åhr aff dem dagenom boken lyst war, Hwar
som någor mann bygger Wtlandis och hafuer här j
landens raff ärfft eller kiöpt Eller kann han och
ähn ärfua, Wäri ej wort som för är sagt, eller
byggie här j landens eller wari ther lagh om som
sagt är wm Kiöpmanna som, Alle the ther thiena
j stadenom och hafua sidt och sinna widerlegning
thill tiugu marka the skula winna thill burskap, M
Alle the män som widertorfua sum ärande fara
eller segla, skula burabref hafua, och thöm lata N
wor nya hwart åhr och skrifwarenom giffua en
halffuann öra, Alle skulla the wäård och wakur j sta-
-denom göra, som byamän äru, och burskap vt-
giffuit hafua, hwad hann är hyskomde eller siäl,
och hwad the äru flere eller färre ans mans siäna;

Thän tidh åhrenne borgmestara och rådhmän 16.
skula wäljas, thå skulu alle ämbitzmän wäljas
och skiftas om samme daghs som borgemestara och
Rådhmän, Twå gode män skula the wäkra som

Stadens

Stadzens märcke skula hafwa, och med them skula
the märckia spann, pundara och bismann, och thed
the torfstoga äru hälst j måtto och wicht, och the
samu män skulu med them märckia och inge andre,
och thagi thär wom före, Efter thz borgmestara och
rådhmän thed stadga, hafui och hwar sitt märcke
med stadzens och <u>hwar stadir hafui sitt märcke,</u>
Ingen mann bymannen eller gäster må någrahanda
måtto eller wickt som pundare äre under sigh,
hafwa ther med wägande utan stadin sielwir wi"
"ther suma xl: marker Konungenom och Stadenom,
Twå godhe mann skula skipas och sätias thill hwart
ämbete hwarioshanda stadenom thorftugir äre som
thill byggning, wårdsättning, brödhwicht och hwadh
the widertorftuge äru som skula see och skipa at
hwariom manne rätt thimar, Theta skall eeder
thera wara, Swå bedar iag mig Gudh hielpa och
all helgom Som iag samt sägier at iag skall j
ämbete minno allom rätt skipa, och ey wrångir
wara före wina skuld mutto eller bööw, hwilke
och eglo äre rättfärdiger j sinom ämbete, böteh:

marker

marcker, thill treskiptis måltzägande Konunge och Sta-
demons, ähn han wardher thill winnan med sex ma-
nnom, twå börghe och them androm thet witther och P.
orkar han ath thilkunda, än orkar hwarken thera
botum gånge thill threfaldis före Konunge och Stad-
nom och the kösin måltzägande rätt thill Som falskar
man bisman, spann, pundara, skalaam eller hwadh
thz hälst ähr j wicht ellar måtto som the märckte,
warder han ther åtagin med sex manna witnom, Q
warde hengder vtann all kösin, wardher hannom
thet wit och ähr egh ther åtagin och wardir fälder
gånge egh lengh hanns före vtann borghe xl: marcker,
Ellar wäri sig med xij manna edhe, ähn egh äru
witnne thill, Than som thetta androm witte, och
orkar ey widerbinda borghe xl: marcker Thessa
twänne xl: marckar skula thill treskiptis gånga,
måltzägande, Konunge, och Stadenom, Orkar hwari-
gen thera botum j thessom målom warde slagin
widher Stupanna och flye Stadenn:

Hwilken som spann, pundara, skalaam, bisma, 17.
ellar några måtto, ellar wicht falskar, ellar

hwadh

Hwad thz hälst äār, gör ther med enn marcka skada, wārder thagin ā hērska gerning, thenn skall hengia Wtann all löszn wārder thz honom wit och wār-der ey bār och ā thagin, wärie sig med xij manna Edhe, faller hann ātt edhe, böte xl: mark thill tresk iptis: Hwar som thz androm witer och Vrklar egh thillikinda wāri bott sami. Nu äān ingen tera Vrklar botum wārde thagin wider Stupona:

18: Nu allom Stada ingäldom hwilkenn thän hälst wāhru, som af Bodhena, Klädehusens och wāāgi-nnes, äge Konungen halft och halft Staden, och the ingeldin tagi Stadzens Kämnerere Vpp mz Stadzens skrifware eller andre thwe Rādhmänn, och görin borgamestarom räkenskap ātta daga för S:t Walborgz dag all āhr och Stadzens skrifware skrifwe them och hafwi ther räkenskap äfwer:

19: Nw kan Skattar ellir ālāgninga ā Staden läggias, thā skall hwar mann j Stadenom byggier och gester, äān the Jull och pāska j Stadenom eller Innrikes lyggia eller the thera gotz j handom hafwa, äān tho att gestene eghi j landens Lāān

ärú, gifui då af marka som af marck, utan these
Undantagas Konungs rijdare, Konungs läkare, Kon-
-nungs stekare och inge andre utan Konungen wilie
them wed afstå j sinom reckenskap. Förskutt skall
wara halfmarck och aldrig mera, Ehwru stort
skutt kan warda, kan thz och pröfwas med them
mannom af almoganom thil thagas skatt å läggia, at
förskutt må wara mindre, Tå skall efter thy åläggni-
-ngena ärú förskutt läcka, Tå då at hwarjom manno
och qwinnom skall förskutt thagas efter mågo sina,
och egh efter thy förskutt är lagdt, Hwar them
som thiänar j stadenom androm och hafwer thill tryg-
-gia marcka reedlicht godz ut, och sinub losnomda,
han göre då af dinne marck som andre af sine,
och inthet förskutt:

Nu thå skutt lägx å stadhin thå skall hwar by- 20:
-mannen, rijk och fatig, gestir och främe skrifwa
korsa hwad the hafwer j stadenom ärú eller
egh. eller och utlendis och hwar skall rätt aff
sinno godze göra, För ähm han bärt faar eller
någorstädz dölie, hwilkem egh då gör böte xl. m[ark] ||
|| och wahri vij man therss witter   Komer

S

Römer hann och geste etc. thå hann skall skinta, och
hafuer thz hafft thär till, eller hafuer wnder handom
sinom, wärder fångenn med, hafui förgiort gotzedt
och å xl: marker och gälde åter gestonom gotzedt
Bidiar och gesterenn göra thed, och wärder thill wn,,
,,nenn med twem mannom hafui förgiordt gotzedt
och böte xl: marker, och thå böte them xl: etc.
Wndan honno bade, och thz kömbe dom för ähr Sagt,
Nu kann thz thalas att skutt skall å stadenn läg,,
,,giäs, och ähr ey änn thå åkagt, och geste och bya,,
,,mans dröenna wilia något fara eller sigla, tå
skulla the skiemskap göra före sinom husbonda
att sinne gotze och them thed husbonda bruth fenndes
Um hanns skett thå skall hann skot göra före
gest sinn och dräänn, och eed sinn epter, att hann
hafuer skult giordt både af sinne och gästenne
Eller drenmsens och thå så att dräans thara
skutt om sig. Wärder egh så giort och gester
eller drenn faar bårtt böte gester eller dräm
xl: marker, och husbonde xl: marker att hann leet
hann bortt fara eller wäri sig med etc. sex mans
ede

före, at han wiste eghe det han bort foor, Nu än
byiamann will något fara eller segla, Tå rächne
före hustru sinne äin han kona haffuer, eller för-
re androm och sigia borgamestara till med them
han rächnade thz före, och fari sidhan hwart han
will, Gör han eghe så och far bort böte xl:
marker, Nu kan skutt ungånga och byiaman
eller byiamans Swenna, kunne utlandis wara,
thå skall hustru hans eller then hans godz
före staar peninga borgmestara eller rådhmann få,
å Ulchemskap, äin the eghe elliges godz hans wita,
Tå göri eed sin Sielffuir, thå han heem komber, och
Sammeledes göri husbonden före Swenin widher
bort som för är sagt, Kan nogor byiaman eller
byiamans Swenn, så lenge utlandis wara at
skutt eller annat gaar öffuir, eller lenger, och
haffuir ingen Sann rätt före han giort, göri thå
~~[illegible]~~ borgamän hans peninga före ham, än
han må eller böte xl: marker: Så för et skutt
som för annat, Äär ey han nogamnde Sielffuir
thå han heem kombir Så före et som före annat:

widher

Widher leert som för ähr sagt, Nu them thid skiut
en gånger, thå sighi byiamän eller thera somma
Ûdt godz Wthländis wara, och egho weta huru godt
thed ähr, thå skula the twå myckit ther före skrifta,
Som thed war wärt thå thed bort söndes. Nu
kann thz j Skipzbruti wara Skiute ther så myckit
af som hann wålde ther peninga före taga, Och
göri Sinn edh ther epter, Kann och thz tima att
godzitt kommer åter ashart, Skiute thär att epter
thy thill böör och godzitt myckit ähr, Och skall ma
Skiuta af thy gånder hanns skylder wm thidt ähr
hann loghs wänder Sååder Såsom thed redho penin-
-ga wåro eller godz wåre, Och huar som skip
eger hann skall twå ther Skiuta af som alla-
-des godz huad thz ähr minne skip eller meera, Så
sota skiut å Stadenn legx Och af allo Inlarte godz,
Som ähr bilsiver eller köpskatter som plägas att
skiutas, Skall och them ther rätt af göra Som
Under handom hafwir, Och huar mann skall och
Skiuta af thy hemom Utte staär och huarie sin-
-ne hann ther af Skiuter skall thed Skiutmannom

Balken

Kunnigt göras. Nu tha någhrom stämdes Budh vm
skiut än thima eller Byiamoot kunnogas thär vm och
kommer egh tridie stämn, göre them rätt ham skall, el-
ler tryskas ther widher böthe tree marker, Wär ham
egh rätt J åtta Daga thär nästh effter aff tridia Budz
Dagenom böte xl: marker, will ham ägh ähn thå rätt
göra, märkis tha vtt af godz hanns, hwadt ham will
ellir egh mädh Rådhmennom effter thy man gäldt må
fåå, Och them thet stadhens Swänn binder någhrom
thill Rådstufwnne koma vm skiut, Thå skall ther trögg-
gia manna witne thill wara, Hwilkin egh gåår medh
Swennenom vm witne thå ham honom thilsigher,
böthe tre marker, Hwilkin mann egh skiuter rätt
aff sinne godze och kömer nogodt vndan, hafwi för-
giordt thet ham vndan kiöre och å xl: marker, och
wari Vtriwa, Kennar och ham sig vndan, Och
gör egh sin bagt ähr, at ham skiuter eller sigls
skiutfåå Ratin, böthe xl: marker och thå göre skult
af allo sinno godze som ham skall skiuta af och
wari mann thäs wärre Aff alla xl: marker staack
J thesso mååleno, Rättum skiut mann tio marker,

Och

Och thed mera äär, thagi Koningenn och Stadenn, thet
thuoghusiextio och sammuledes thet Undann war kiönt
till thuoghusiextio, och ther thager Skotmänn inthz aff,
framdelis äär merkiande att alle sinna som thill
XL marker klöxligit godh äga sitt och sinna weder
legning the skula göra för skott alle the thill tio ma:
äga, görin halft förskott the som minne hafua äär
tu inthe förskott göra.:

U
Jngin gärningzman, må flere hånda gerninga wr
yrke hafua, ähn ena, och inga andra kiöpslagann, Utta
21: hann böte tre marker så offte hann thz giör, halft
Koningens och halft Stadenom Utann hwar lathe sig
nöya at sinna hanndagerning Utann hann wille en
wider sägia och annat thaga Effter thy sedh saght
äär, J sinn laghenn wari gerningzmanna kenne
Nw erkar hann ey botenne gånge thill sinn til
före Koningenom och Stadenom:

X
Aff alla Stada ingeldom såsom sakföre wäägheni
22: ne och Rådhusenns som Koningenom och Stade
nom thill höra, halft hwarium skall J hwarium
Stadh. hwar borgamestare Uti sig hwarit ähr hafua
Y
sex marka peninga, och hwar rådhman fyre ma:

thill

Balken

Till Rådhmanna Kläder och wad skall vtgifwas halft af Konungs wägna och halft af Stadzens: z

Stadzens book skall läszas een thimna vm året Aa 23:
hwaret åhr Dagenn näst efter Sancti Johannis
Dagh j hwariom Stadh:

Fallom Leigdes brefwom skall vtrifwit Stå Bb 24:
före hwad hann Leigder åhr, Då at will hann
rätt af någrom hafwa, vm gäld eller annat
thå skall hann rätt göra, them till hanns Kärer,
eller gotz hanns besättia:

Them Stad ther wågh åhr j, som skall 25:
wara Klufftwägenn, och pundarenn sölicka, Cc
der wider wågenna, een pundara, et kiöpmann, Dd
een Swann, skall gåå öfwer alt Riichedt:

Här Börias Giffto

1: Hwilkin lundum man skall
wigh kwinnu bidia och fästha:
2: Hwilkum lundum kona skall festas:
3: Om möö tager mann mote faders wilia:
4: Om mann fäster sigh konu och will bionalagh
bryggia, med henne och näkas hennom:
5: Med hwad rätt och sidum giftoman skall konu
giffwa:
6: Nw hafwir brudgomme gifta konu sina fångit
och döör för än hon hem kombir thill hanns:
7: Hwru festninga öll, bröllöpz öll, barnsöll, kirkion-
gångs öll, och ärfwe epter dem döda skola göras,
8: Nw sidan bonde och hustru gift äru, hwar thä-
-nne målzmann skall wara:
9: Om Morgongåfwo och andra gift hwinn the skulu
gifwas ellar wttagas, och hwad fordell bonden
skall hafwa, af skifto godze sinu epter hustru
sinna dödha, och hwad hustrun skall hafwa ep-
ter bondans dödh, med Morgongåfwo,
10: Hwru kona må förgöra Morgongåfwo och om hoor:
11: Nw döör bonde fraa konu sinna hwar barnna
godze rädhe skall:

Nw ähn kona annan tima giftis. huru barnna godz skall skiptas 12:

Huru barnna godz skall vndann skiptas thå bonde å andra gifto gåår: 13:

Nw äm flere gifto äru jnne med bonnda äm hon huru thera mödernne skall vndann skiptas: 14:

Nw äru fader och moder dödh. huar thå skall barnna målzmann wara: 15:

Nw ähn barnna målzmann ähr eigh ther till fallen, 16:

Nw döör bonnde vtann barnn och quinnan kånner sig hafwande wara: 17:

Om fader ellir modher gör barnne sino bröllopz kost ællir gifwer bröllopz klädhe eller annat fåchidt, huru thz skall räknas barna mellom delis ther om syskionne, gifter annat af oskiptto boo: 18:

Will man sig konu bidia æll- 1:

-ær fästa thå skall hann hona skyldaster frännder att bidia, och böörn konna bör ia fader och moder ... giftomann åt dotter sinne, ähru eigh the till thå ähru nästhe fränndar konna A

Som

Som wtheskils j ärfdabalkenom eller then som
fader eller moder, medh fullom witnom thill for-
mann honna eller henna godze thager j wåtha tha-
gom finnom:

2. Nw ärin ~~then~~ man will sig kono fästa, thå
skall giftomann henna när wara, och åtha
witnne, fyra å manna wegna och fyra å qwinno
och thå ähr lagliga fäst. Fäster någor eller gifter ~~otta~~
B. slåter Måghmann, som för ähr sagt, böthe xl: m:
thill treskiptis, eller wärie both af rettom måghma-
-nne henna med sex witnom, eller wiji med sex
manna edhe att the wäre aldrig hans gärd. Huil-
C. -ken som fäster trolom mannom ena kono böthe
xl: mar: halft konunge och halft stadenom,
och then som henna sydermera fäster böthe hiltt-
-re tree marker eller wiji med tryggia manna edhe
Sielfwar tridia, att hann egh wiste att honn fäst
wore, Nw sedann honn lagliga fäst ähr, thå
skall sochnapräst thär honn boor lysa tree helge-
daga före giftomållom henna, och sedann må han
henne saghlöst wigia. Affta the bann j fästom

Namen

dannar, thz äru adilkomna barnn, Aflar mann barn D.
J lönnskalägi, och thager sedann the barnn thill adil- E
-komu, thå thager thz barnn ärfft som adill komo
barnn, Thy at thå hann bätrade quinnona, thå bä-
-trade hann barnit, Nu skill biskopir fästning åt
thå thed thera skilnader wälder ~~[illegible]~~ böte biskopi
tree mark, wålda them bådenn böthe hwarthera
tree marker Nu them som [illegible] skall böta tucker F.
sy botum gånge thill aufwradis: J

Hwilken nu mann thager mot faders wil- 3:
-ia eller modars hann thager hann thill lag
ogifto eller lönnskalägit, hafwi förgiort fäde-
-rne och möderne och ingo andru ärfwe, will G
fader och moder förlåta hänne sedh sinna thå tagi
hon fullann arwedeel, Nu dör the wärdh hwad
thz war hänne förlåtz eller egh, thå skall hon
thz med tolff manna wita och swerja at thz hän-
-ne förlåtz war, Hwar som och läcker manns
dåtter som äru nu eller hanns frändkona så
at hon skamad warder quinnzkro sinne, böte

näfsa

H. Wäzha sina med xl: markar thill tre skiptis. Målzäg-
amnde, Konunge och Stadenom. Och fly Staden,
Utan målzägande bidier före honom eller wä-
rär sig med tolff manna edhe:

4: **Nu haffwir** mann kona fäst och wil
brwnlag byggia, thå skall hann giftu-
manne hennar thilsegia sex wikur för
ähn hann bryllop giör, söns hon honne för-
fallalös, thå böte säum xl: mr: Målzägannda,
Konunge och Stadenom som thz giör och fylle
honom åter kåsten, epter thy gode mään hann mä-
ta, thrå å hwarisleras wägnna, Thet är lagha
förfall, at hon siukähr, eller någor the förfall el-
ler gwall ä konun, at the måga ey brwnlag
byggia, med Gudz orlofwe och kirkionne rätt.
Kann änn hon honom synias, thå gånge före
fougtann, borgmestara och rådhmän och thagi
Doom af them at samna frandom och wännom
sinnom, och thagi ut fästa kona sinna, J hwad
stadh hon skall utagas. J samma stad skall

hann trå

Hann twå Nächmän med sigh bedias, som skula
See och wetta hwad ther görs, eller andra twå goda
män, Och hindra twå ther gioarna läta, Göra
Egh the thz som thär warda tillnämpnde böte hwar
thera marcker, thill treschiptis, Kann hann en thå egh
kona fåå Utann dör bryttas wari saklöst Kombir
och ther någor skilnader af thy at hann will kona
Ut thaga och Kombir dräpp eller såår j wari thz
alt ogilt the så kona wäria wilia, warda the
dräpne kona thaga wilia, wari alt j twåböte,
thed thöm gärs Och sette Mann the Kona tagtagin
och egh wåldtagin eller räint:

Nw bedis brudgumme giftomåål, thå 5:
skall giftomann som hans gifto
kona giffwa, och j hender sätia med
thessom ordom, Jag giffuer thig minna dotter
thill hedher och husfru och halfwa säng,
lås och nyckla och thill ath halfs römmnit och
swmmit j penningom och löösörom och hwad
thz är j jord och löösöra, a landde, the som j

bosskapens

Vpskapenom äru skiptis efter landzlagen, J nampn
faders och sons och thes heliga anda amen. Nu
1 råne man fäste kono annars mans lagliga fästa,
han hafuer förgiort fyratigio markh, till treski-
-ptis och fly staden och kome aldrig åter j
ham, för ähn släkter måzägande bedier för
honom eller afftra hämna, ähn fästeman hän-
-ne döder äh:

6: NU hafuer brudgumme brudh sina fångit
och will henna heem föra, kan hon
döö för än hon heem kombir eller
j säng med honom, Thå skall lick hänna åter til
faders föras, eller arfwingia hänna, och alt
thz med henne gifwit war af faders gårde, eller
frända, och brudgumme thagi åter förninga sina,
ther han henne fördhe, Ingen må högre förninga
föra brudh sina ähn thill sex marka, widher
boot xl: markr thill treskiptis, Döör och brudh-
-gumme warilag hanum. Than brudh hafui förnin-
-nga sina, som han henne fördhe. Nu är brudh

heem

Basker.

Hem kommin heel och helbrögda Thå skall brö,,
,,löp göras, och Mårgongåfwor gifwas och se,,
dan skall hon j säng gånga med honom:

När män man skall fästninga öll, bröll,, 7:
lops öll, barnöll, Kyrkiogångs öll, Be,,
fända öll, aptar then dödha eller ar,,
,,fda öll göra, Hwar skall thänna Stadga hålla
nu sägs, Twå skulu män wara och twå Ko,,
folcke, Skulu binda till thessa förnämpnda Thär,,
,,dha, män binden mannom och quinnor quinnom;
Fästninga öll må ingen göra med nogrum Kost,
Bröllop skall hållas twå Daga ifrån Dagium
till Ein Dagwärdh, och ey mear, och thär till
bindas Trättio Diska mat både män och quinnor, K
Will han mera folck binda thå må fougten borg,,
,,mestare och Rådhmän lofwa honom thijgu
Diska maat, meera, må han ejh hafwa Undan
tagnom Embetzmannom allom thöm ther till höör,
Bröllops Klädhe må ingen till Rimo Luffo flere,
Kläda öm et åhr äm thö par wider Pima tree
marker, till treskiztie Barnsöll må hållas till

ett

Ett måål thär måga tolf Dicka män thill bindas, bå-
dhe männ och quinnor och egh meer, Kyrkiogångs
öll hafui samma Lag Utfärda öll thå lich iordh
och ärföls öll som kallas äärfmoot xij Dicka
maan med klärckom och alla andra folcke, Så
thessa ölgärde ähro giorde, thå skall then thöm öf-
-ver hiolt, gånga å rådstufua före fogatann och
borgamästara Swäria å Gudh och alla hälgamän
Sidia hoimom så hielpa som hann thenna stadga
hållit hafuer, och ey framber giort, Wär nogor
annerledes ähn nu sagt ähr, och wänder then ut
twenn mannom thill ömnan böthe tolff marckar
thill treskiptis Konunge och Stadenom thed, och
ähru ey witnut thill wäri Sig med Sex manna edt,
fälz hann åt edhe, fälles och thill Sakerna:

8: Nu Sedann bonnde och hustru gift ähru och
hafua naart Samman J Säng warit, thå
ähr hann henna mälzman och skall Sakia
och Swara före hona och egh för:

9: Morgongåffwa hwar gifuer sinne hustru
skall wara fyra marcker och thiugo Sw-

Swenska

tinsha, och mera, eller minna ähn Brudgommen will,
må thet wara, eller Niger Nigh eller så stora mor-
gongofwa ricka gifwa, Att hwariom Disk maat
skall gifwas twå öra peninga, will någor meer gifwa
thå må han eller wider Nach tweggia marka till
trepskirtis, Ingen brudhgumme eller brudh må no-
kra sambda gofthro gifwa noghrom, thå thera bröllop
görs, Ei Sum och eller Etter wider bort tweggia
marka och gofftiona Konungens och Stadenom, än
han warder lagtinga till Winan. Thenna morgon-
gofftro och andra gåfwor skula utgifwas första
bröllops dagh, Morgongåfwa så myklit nu sagdt
ähr, må gefwas i redom peningom, land, gårdum,
eller hwario man will, Döör brudgumme och
brudh efftren efter, barnlöös thaji morgengofwo
sinna som sagt ähr, och kirkio klädhe sum the
bäste som mantell, Krunck, kjortel och hwarjh
kirkio bonnade thill höre, sinde thaji undan
som bärcke och annor thölik thing, utan thänger
som kirkio klädum hänna thill höner och säng
sinna

Skifto

Sinna the bäzsta thagi hustrun vt af skifto med
Skiptesbagum sinom, Döör hustru barnlöös för
ähn bondin thagi arfvingia hänna alt halft
wider hann, och jnga mongongåfwo eller annor
thing som för war sagt. Och thå thagi bondenn
af skifto sängh sinna the bästha, klädebonadh
sinn bästha, sadil, wapn sijn, kisto sinna, thå
the förnämpnda barin dömmar, och hustru lefwir
efter bondann, thagi jnga Morgongåfwa vtann
Döör wari thå thagi säng sinna the bäzsta och kir„
„kiobonadh sinn thänn bästa, vtann skipte som för
äär sagt, och sedann skipte hon thill halfs med
barnnom sinom, framdeles thagi och bondann al„
„lann fordell sinn bezsta och annor thing som
sagt war, efter hustruna dödh, ähn thå att
barin lefwa efter och skipte sedann j thrij wider
barin sinn och thagi mans arfwa mans dell, och
qwinnona arfwa qwinno dell, Mårgongåfwo skall
vtgifwas först af alt skifto, thå att tvåarest
att husbondann hafdhe negrom eller och henne fro„
„ziern tridia pening gifwidt, eller och meer som

Vtgifto

Flokker.

Vthskils j Testamente, äru han hafdhi rätt thill:~
Nw kan kona hoor göra och modir hema 10:
thagir honna hime med hoorkarlenom med
ther manna witnom hafui thå hoorgiort mångengå-
wo sinne, och bondin hafui wärit vm tiutt thera M
beggia, wårdher hon af daghum thagin, thaga arfui
godz hema, wårdher och mann af daghum thagin waxin
sannu lag vm hanns godz och hanns arfwa, will
bondenn bother thaga böthe thå både, hoorkarlinn och
hoorkonan, halfft huarth thera l. marker och N
thre marker och otta ortiger Kungerskiptis Kon-
ungenom thrätiam mark och åtta ortiger biscope-
nom, Målzägandenom och stadenom huarion
thera så myckit, Jngen må hustrunne eller bon-
danom hoor wita vtann huarthera andro wider O
boot, som vthskils j Rättstuffu balkenom. För
och gift kona hoor medgiftom manne hafui
hann hoorgiordt, dårn bordell hann skule hafua
af affirito godz effter konu sinna doch. Och böthe
ärn bondenn Konungenom, biscopenom, Målzägan-
denom

„ denom, och Stadenom bruk sinn som sagt ähr hu-„
P. „strunn hans thagi Målzägande rätt, Orkar hann egh
borghun thå skall frama Leggias om skap hans och å
forma Stadzens stena, så skall som hann vin stade
ledha och sedann stadenn förswaria. Wore och annat
thera bruk sinn som för ähr sagt och stadzens
wröenn leda hona ellär hann vin stadenn som egh
borgha må och foghtann eller Rådhmänn, gifuin fo„
„mom ena halff marker före afrödhe böte:

11: Nu hoor bonde med hustru sinna och
aftla barnn sammann Döör bonden hafu
hustrunn wätzend der före barnna gotze,
med nästha frända rådhe, emedann som ogift ähr,
Ahr som sedann fallunn ther thill, rådhe så sedann
som för med nästa frända wilia eller egh:

12: Når kona å andra gifto och barna faderne
ähr döör med hänne, thå skall thz vndann
skiptas Thå skall hon thaga åt eskiptto,
säng sinna the bäzsta först med allo thy ther thill
hörer, som för ähr sagt sedann skiptes j twö halft
thagi hon och halfft barin henna hwad thz ähr gärda

eller

Eller andra ägor, Och hafwer ingen wåld att giftas J bar-
-na fäderne, för ähn thz ähr Undan skipt:

Giptis kona J manz boo, ähr ther barn 13:
före, thå skall Undan skiptas thera Mö-
-derne Och giftes kona äldrig J barna
möderne, Thå thagi bonden först kirkioklädi sin
the bästo och all annor the J mongongåfwonne stodo,
Och sedan thagi halft fader och halft barn hans
som för war sagt, Kan bonden eller hustrun å
flere gifto gånga wari lagh samu:

Han egh barna godz för wara Undan skipt 14:
som för ähr sagt aro flere gifto Jnne med
bondanom ähn een, hwad the aro thwå el-
-ler flere, äghe alle halft wider bondan och thagi
slikt barn som barn äru och giftor flere Jnne
med hustrune wari lag samu:

Nw är fader och moder dödh, råde thå 15:
them som skyllaster ähr, som för ähr
sagt Um giftomåll före barna och bar-
-na godze, Och ehwar barna godze hafwer banda
mellom them fader eller Modher han skall thed

wijsa

räkna med fullo widergälda och borgan före sättia,
att thed godz så godt skall åter barnom andtwardas el-
-ler barnsens arfwa som thz war, thå hann thed
thill sig togh, Och thz godz barnans så thagit wa-
R. -rder, må ey swincka eller krinna före barnom, utan
a fult åter andtwardas, Hwilchem som egh will så
barna godz thill sin thaga, thå göri nästom frän-
-dom barnsens hwart åhr reckenskap af, Hwart
barnsens godz standar eller hwad ther utaf gifto,
Åhru ey frender thill, thå skulu borgmestara och rå-
-dhmän thill skipa twå godha män j stadenom el-
-ler så många widertorfz som barnom eller bar-
-na godze skulu före sea, och göriom borgmestarom
och rådhmannom hwart åhr reckenskap, hwad the
aff barna godzse upbära, eller ut gifwa, J hw-
-lchom stadh thetta någrom budit warder å rådh-
-manna wägna barnom och barna godze före se-
S. som nu sagt åhr, och gör thz egh, böte tre m:
thill tre skiptis så ofta hann thed gör, Konunge-
-nom och stadenom!

Nu åhr

Nw är then litenn witande eller af gamull 16:
wanför eller Darrana widendelomann, T.
som them skule föreses, Tå skule frænder wara wärjana,
och Dom thaga: Giftes ther samt Ein, thå äger them före
Rådha som gifter och kann, och will af frändom ther
næst skyllastom;:

Nw döör bonde och ärw egh barnn Effther 17:
komin Dån thill gårdh som arfwe will,
Skipte och rådhe, Swarar thå hustrunn före U
sigh, Jag ähr med barnne och byrde bonda mins,
Thå äger godh Qwinnas och J jämpnadha frænder vä- X
-rias, och tho rådhe hustrunn före fædo sinne, Tå
skall honn sex månade Dag hafwa, Qwines wedh,
thå Dänne at honn hafwande ähr, Tå skall henne
den föst byggias, före Månade Dagar föddes barn
innan thio månada och fåår Christendom thå tha-
-ki thz arff. Födes thz sidermera thå äger thet egh Y
arff thaga, och gälde hustrunn åter thz honn förgio-
-rt hafwer, af thz godzsens, Nw sigier honn
sig hafwa warit med barnne och thet försorb thå
äger honn thz weta med twem quinnom och sex

manna

Manna edhe, ſäldz ſom åt edhe gäde äffter koſtenn,
Rättersom them edann gångit, wari ſachaböt före
koſtenom och thå ſkild widh arfwedt:

18: Nw kan fader eller moder åt ſonn eller
dotter, ſinne bröllup göra, ſäm koſten
äger ey thill ~~[illegible]~~ Räkenſkap ganga,
Syſkionna mellan, thå the ſkulle [illegible] fader
eller moder arffwa. Utann all annor thing ſom å
hann koſtade ſom kläde ſmide gärda och annor
medgift, ſom fader eller moder med ſonno eller
henna gaf, Och thy allo ſem fader ellir Modher
med ſonnom eller henne gaff ſkall ſonn eller hen,,
,,na mann ny ſex manna edhe widergånga, ähn
Syſkienne hanns eller henna wilia ſig ech annor,,
,,ledes laſta nögia, och ſedann räkna thz thera mello
Thed ähr ſå unnderſtåndande at fäderne och mö,,
,,derne ſkall räknaſ thera millom, at hafuir
hann eller honn mera wpburit ähn hwarit Syſki,,
,,enne hanß eller henna, faar af fäderne eller
möderne, thå gifuas thz ut, Och ähr mera godz

thill

Batter

thill ähm som sich eller dam, thagi th meralunt
iämpnadh Dom nima sich mad sino och bärnad bäa,
at gänge egh dirste tera mallum ath myo, Nu Z.
boa tysklemne damman J boo astirste gifras et thera
af them eller flere däm kästem äger thill mälerskap
gånga: 5

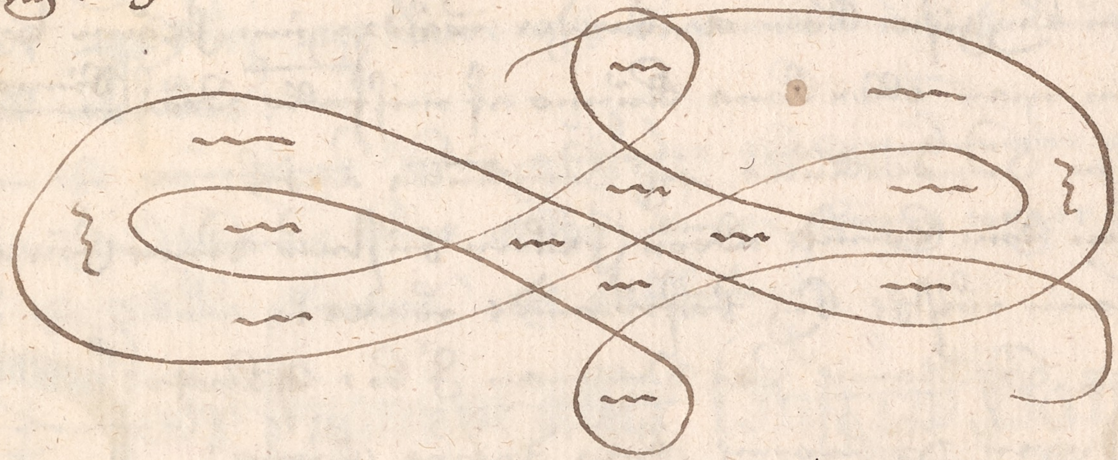

Här Börias Ärffwa

1. Om byaman Döör, huru bryst arff äger ärfwas:
2. Huru backarff äger ärfwas och skiptas:
3. Om brystarff och backarff delas, och huru thed skall skiptas:
4. Om Dödhbornis barns arff:
5. Om laggift kona warder wåldtagin fraån bonda
6. Om man eller kona kunno af misfallo döö: sinom:
7. Om Sunderkulla och samkulla arff:
8. Om een bonde döör från hustru sinne för än hon wiste sig hafwande wara:
9. Om syskonne boa sammen i boo oskipto:
10. Huru syskonne skola arfwa skipta:
11. Huru della män een arff och läger huar sitt med rätt ägha:
12. Huru ähr någor skyldare, ähn then arff hafwer:
13. Huru frillobarn ägha upfödas:
14. Om frillobarns arff huru thed äger ärfwas:
15. Om hoorbarn och annor tolkin huru the ägha ärfwa:
16. Huru klandas thed i skipte ähr kommit:

Huru

Hwru Döthmans gäld äga gäldas: ——— ~ ——— 17:

Om Danaarff ——— ~~ ——— ~ ———: 18:

Hwru man eller kona skall Testamente göra, 19:
och thz wtgifwa och annat, thz kirkiorne wtfäst
ähr, som kloster wtfärda till och annat tolkit:

Om någor gifwer wäryldmanne sitt med sinno godhe 20:
eller afskylt, och döör egh barnalöndit huru thz
skall ärfwas:

Om the pänninga som gudfader eller Gudmoder gif= 21:
=wer Gudbarne sino eller annor thing nogor hw=
=ru the skulla skiptas och ärfwas:

Döör bÿaman eller hustrw hans A 1:
och hafwa barn epter som eller dotter,
ärfwe så son som dotter och dotter som son,
och thagi swå sonabarn af ärfwe som som,
och dåter barn som dåter, äru tho att någodt
ärfwa af thöm Syskianum:

Nw än egh äru the förnemnde till, thå B 2:
tåka fader och moder, thå thagi halft fa=
=der och halft moder, ähru egh the till

thå

Arffwa

Tå ähr broder och syster, och tagi thå halft broder
och halft syster, och slicht broders barnn som bro-
der och slicht systers barnn som syster, Nu ähru
egh the thill thå ähr fader ~~fader~~ fader, och fadermoder,
tagi halft hwar thera: Nu ähru egh the thill thå ähr fadher
broder och fader syster, tagi och halft arff hwarthera,
Nu ähru egh the thill Tå ähr moderbroder, och moder syster,
tagi och halft hwarthera, Nu ähru egh the thill thå ähr ~~[illegible]~~,
brölinga och systlinga, tagi och halft hwarthera arff
Oarfftwe, A hwar stadh som weder delas å fädernne
och mödernne, ehwad thz ähr mader eller kona, och
ähro bådem iämskyldt dem dödha, tagi halft hwar-
thera, ähr annat nermeer tagi alt sammän och giffwe
ingtz ut j andra slechterne:

3: Nu delas wider brystarff och backarff bådem
jämskylt. gånge thå brystarff thill och back-
arff fraå, Thet ähr brystarff aff Mannenom ko-
mit ähr, och backarff åter j släktenne:

4: Nu sigia barnnsins fädernis fränder,
barnn dödt födt wara Thå sigia som wither
hwar står, at barnn war quicht föt
och lick:

Balker

Och fögh Christendom, ther bär kona thriggia manna
vitne, och thå kombir moder at dyffue barn sinu:

Nu kan kona med wåldh bort wända thä- 5:
gins frå bonda sinom. Kan hon få
barn j eth: wikur frå thy at hon war
j säng med bonda sinom, thz barn skall arff taga:

Hattias allsamman j skip Mann kona och 6:
barnteera medh drunkna alt samman, weet
jngen hwar först dödar blef ellir senist,
thå ärfua mansins ärfua mannen och quinnona
arfua quinnona, Vättias the all j studa saman och
alla j wark ena, och weet ingen hwar först döör,
wari lag samu, Brinnder jnne bonde hustru el-
-lr barn thera, gånger thäär å land dräpir bro-
-mer, weet ingen hwar lengst liffde, wari samu
lagh. Siltias männ tuswanndes åt och spoiras
döde, wari lag samu, liggia tröe j eino huse
säncke och äär huwars annars arfue, wari lag
samu, Döö the bådhe j sänder, liffuir annor lena
så lenge efter annan at ham må christ lekia-
-ma [illegible] thaga thå wari ham arfue thanus, ...

thå

Thå, at hann giter egh thekat ellir Gudz ekamma
thagit, hagi thz thill bryggia manna som thå när
wåro:

7: **Nw är fader** och moder döde lefver
epter sunderkuller och samkuller. Döör
ett af samkulle, thagi thå samkuller tree
luthi och sunderkullar fierdung, hwad thz ähr
Systher eller brödher och e hwad the äru flere el-
ler fierre, J kullemonn the få ey meer ähn fierdung
Ähn kullene tvee, och ähr alt döt epter annan,
thå ärfwe kuller kull och ingenn annor Mann eller
kona, Döör barnn lefwer epter fader eller moder
och annat ähr döt, ärfwe thå hwalft fader eller Mo-
-der och hwalft samsyskinne, Döör inga barnn lef-
-wer epter fader eller moder thagi alt samman ähn
thå att sunderkuller ähr thill, Ähru ey samsyskene
thill thå ärwe fader eller moder och giwe inthe
vt, Vtann brystarff ähr thill och theta igami lag
e hwadh hweder fadrenn eller modrenn ähr gift el-
-ler gift epter annat:

8: **Nw giftes** bonde och boor med kono sin-
-na och aflar barnn med henne, Döör bonden

För

För än hon wiste sig med barne hawande wara, Nu
fara thill anfråa bondens och taga arff och seghia
at the ey barn saman hafwa och thy måå thö Eghe
ärfwa barn, Nu nekar hon ey at hon hafwandhe
ähr, Och får man thz höra Sen arfwit hafwer och
far thill och dräpir thenna och will nöttiger arfwit
mistha, Eller förgöör lifwe barna med förgärning
Nu iordas hon och wärder sidan opinbart
som sandat ähr, at han förkom lifwe thenna,
hafwes ther thill ther manna witne, Thå skall up=
skäras, Hittes ther barn Eller någor lichamelse
thill barnes, thå ärfwe barn fadher sin och mo=
=der barn hitth och hennes ärfwa henna ther ärf=
wer döder och sidan och quicker och Christen göör
fra, thy at ingen må sig thill arfftz dräpa:

Nu twa systrome j boo skipto, hwad the
hafla med thiennist eller androm slögdo, D:
thaj slicht brodher som brodher och slicht
syster som syster. Nu sidan skipt ähr thaj
hwar thz han winder med thiennist ellir andro
slögdom: f

Arffwa

10: Hwarstad som syskone eller andra
Herfwingia wilia ärwe sino skipta, thå
skula näste fränder ther när wara, eller andre
ther godhe män som borgmästara och Rådmän
ther till skipa å Rådhstufwa, och them thina
thet skipt är thera millom, och hwar sig åt
sino skipto nögia låter, Thå skula the samma ärf-
-wingia å Rådstufwa gånga före borgmestara
och Rådhmänn, och kunnigt göra at the äre skipt
och sedan thagi ther full stadzens breff uppå,
och Jnsegle, förthy at ther epter må ingen te-
-ra eller skall annar eptare qwälia um thet
skiptit, Kann och så wara at the deela um ku-
-thin sum them millum eller skiftet och sigia egh
thz skiptit jämpt wara, thå skula ther till twe
Rådhmän komma och skoda thyti thera, och
Jämpka med them ther som före tilnämpnde wå-
-ro, wilia the egh än thå sig nögia låta åt thy
the åta hafwa thz lickat thera mellom Thå skula
the åta swäria thz å Rådstufwonne at the kunne
egh jempnare skipta thera mellum och hafwi se-

sam

vann hvar thz han fångit hafuer, och gifui beda
Stadz bref å, at thå ähr skipt thera millom och gån-
-ge vdann sänkan thera mellum ådrig meera,
Ellar thera barnna vm thz skipt thz ellar gjordt: §

Dela nogre vm arff och kalle sigh bådhe 11.
med rätto äga ärfwa, thå ähr thz både rätt
och lag at them vppenbarare skyllskap äro-
-ther kirkiorna rätt hafuer skall ärfwa, ähr nå-
-gott iäfft § och egh vppenbaar skyldskaper, thå skal
fougatim och borgmestara å Rådstufum låta rä-
-kna skylskap thera före sig och them till dömma
som mere skäll och bätzste männ närwarande wijtha
Och vdann fullann borgann wäria at ingen kom-
-bir rättare arfwe än thänn ähr, thå wå före iäfft
sino skuld, at them som arfwet tager Sjätter
rådhmanne döme wäti skylskap sinn samman och
egh osamman med sex manna edhe. Twe af them
innan fädernit och twe af them innan mödernit,
innan tierde mann, hafuer hann egh the fränder
thagi thå andra gode männ som ther af wita och
wittneta thå hwar skyldskap sinn för än arf

låxß

ärffs häfd å kombir, älleghie hafui thäm arff j
hemedom hafuir:

12: Nw är nogor skyldare än then arffuit hafuir och taler ther å för än ärfs häfd åkombir effter then dag arffuit fallit är thagi arff widt effter laga witmond och dome, än thå at thet ware framledis j arff fallit, thy at thz är återgångs arff som oskyllder tha-ger ähn lagliga å talas som för är sagt:/

13: Moder skall föda frillobarn sitt till thes thet är trijggia åhra, sedan föde thz fader till thz är siu åhra, leggie tho bäggies thera wårdnader wp å ther till thz är siu åhra, Nu leggies barnet foster moder och fördarfwas thz barn j wanrycht, thet skall [illegible] Moda, hwar thz barn skall åter fasta:

14: Nw kan frillobarnne peninga wärpa, sal-der thz barn fräå, och ära peningar borter, thagi halft fader och halft mo-der, ähr annat thera effter thagi ala sammar, ähr

Legh

Egh the thill, gånge då än thz arff som all annor arff. Än egh må thz mera ärfwa epter fader än tree marker, och tree marker epter moder, faar adi-
-skilnna barn sex mark thå hagi skillobarn tree marker, hwad the äro flere äller färre the thå tho egh meer än tree mk: äre arffwidt minne hagi thz minnz, äre arwit mera hagi thå egh meer än tree marker:

Afflar man barn i hoordom, frändsemiot, spiell, Gudz ewalag, äller ortskiomma sweto, the barn see skild wider thet arff. Kan them penninga wäxsa, thå gifwis en luter för hans wall, thagi en lut biscopen, annan konungen, och then lut stadenom epther barns dödh. Än prästa- 15: D
barn wari samu lag, än nogot giftes af thessom föreneednom och affla barn gånge thå thet arff som all annor arff: E.

Nw kan noget thät klandas som till arffs äre komit, klandas thz för enom thå klandes thz och före allom androm, hwad läder the skulu thz utgifwa eller qwart hal- 16:

halda

da. Och wårim thz arwame med Stadzens rätt el-
ler Vtgifuine:

F 17: Döör man och ärw giäld efter, giäldis giäld
af allo oskipto, och sedan gifuis ålt Mor-
gongåfua, Testamänt, och thet ther till
hör af oskipto godz, sedan skiptenn arfua thet
som åter ähr, Efter thy som tillhör, Ähr eghi god-
zedt mera ähn gälden. Thå gälder giälden, Testa-
menten och Morgongåfua, och gifwes ålt eghinnte the-
ther att som thz gifwit war, ~~[illegible]~~ släckter eghi godzit
att, thå ähr thär ont weninga thaga som inge ärw,
och arfua warim saklösse. Och ingen hafwi wåld
någro arfue skipta. För ähn giäld guldin ärn, the
hann giälda ähle, Släkter eghi godz till Kyrkna gå-
dha. Thå fällis af allom giäldom så af marker
G som af mark, Äkr nogor panter förståndenn efr-
ther sänn döda, Thå skall then som panter ähr hafter
hafwa wåld hann ägha eller sälia efter lagenn
och Vtgifwas eller fällas af honom, Utann hann
bättre ähr efter goda manna mätzendom, Thå skall
thet

thed han bätre äfr, äfwen hans antwardas eller
then han skyndoger äfr, Äfr och them sani yamter
egh förståndim, ägern thå alle the han gräntz sky-
doger äfr wäld ägha ellir sälia Så fast som then
han j handom hafwir, Och fallis slächt aff
marck som af marck kumo och arfwa thäd döda
nogot af arfwe hafwa thagit, För ähm thed skiph-
thes eller och sedan, och kommir thz, thå gräntz
kräfftis, och wärder thill annan gifwit att ärf
gierdet änedan beggias theras släcktier, Och
wari ey man thes wärre;

Nw döör them man som egh arfwa hafwer 18:
J innrikes, Kommir rätter arfwa jnnan
nat och åhr med fullom skiällom Och bär-
fwan, att han äfr rätter arfwa hans, thagi thå
arff hans Kommir han egh innan nat och åhr, H
thagi thå Konungen arff hans, hwad thz äfr iordh I
eller lösöra thed kalladis fordom danaarff,
Nw ämn gårda iordh eller anndra äger ärn gifwin K
fonnom, thå thagi thäm thön åtir som them uth-
gaff, Tå swå att thed wittarligit äfr med stadzens
brefue

Brefwe och Jnnsegle att hann thz vtgaff, Nu ähr
Mann Jnnlendsker ähr, Och Manns arfwa, Thå skall
arfwet stånda ther till hann kommer, ärfwa skall,
Nu ähr man weet eigh hanns arfwa, Och kommer
Eigh budh af honom eller hann wisda, hwar han
ähr, Eller kommer Eigh sielfwer Jnnan naat och
åhr epther thz arfwet föll thå thagi Konungen halft
och halft gifwas för hanns siäll:

L 19: **Will någor** mann eller kona göra testamente
hel eller Siuker, hafwer hann barn epter
sigh, hafwi thå wåld gifwa hwarn tijonde
M pening af allo sinu godze, rörliga och orörliga,
hafwer hann eigh barn och hafwer thå andra arf-
-wa Jnlendis, hafwi thå wåldh gifwa hwarn tridie
pening af allo thy hann äger som för ähr sagt,
Hafwer hann eller hon hwarie barn eller Jn-
-lenske arfwa, Utann hafwer thå arfwa Utländis
N byggiande, hafwi wåld gifwa alt halft thed han
äger som för ähr sagt hafwi thå ingen wåld gifwa
Undann sinom arfwom eller sinom barnno,

Eller

Eller Utländzskum affrom hws eller gårdha eller
Jord änn the wilia, J landeno wara, ther boa och
byggia, Utann Så at arffwingarne mogen thed åhn
lösa Vnder Sig Jnnan naatt och åhr, ath fasta,,
,,männt, all gård, och alt thed tiughsens utfärdhar,
graf öll, efter och tolsfat alt skall att skipta
godze Utgiffas, ähn all efterfärd deter dann dö,,
,,da Sedann Utgiffs, Skifftu them Ut Som arwat
thegg, Sasom månadamotz ell årsmotzoll, och an,,
,,dra tolcka ertt gärdh:

Gipter mann skyldemanne Sitt eller oskyllt att 20
godze Sinno Och döör Sedann barnlöst går,,
,,ge åter godzet thill them thed Utgaff Så myckitt thed
war, thz affuir afflatt godz åhr, arfwe Sedann näste
fränder, och thenna gefwor fästnis med stadzenno
breff och jnnsegle:

Nw kan godfader eller Godmoder godbarne 21:
Sinno peninga giffwa, eller annatt något,
Och fader och moder Sända thill Sws them pen,,
,,inga, ympnas thet paninga ellir wäxa, thed wäxi

barnsens gagn, Och taghi thöm peninga barnit,
först åt skipto. Sidann skiptenn Syskena fäder=
=ne och möderne. Nu, kann någor träta milla
thera komma, annor thera sigier så wara Och
annor eigh. Liggie thet thill thera manna ther när
wåro eller och thill fädernis och mödernis bre=
=wö: ähn the dögh ärn, at så ähr giordt. Nu sä=
=gier annat tera mera och annat minna wara,
Swäri thå them twenda millom Jafnir, med tre
manna edhe, at thz godz wart så mykit, Och tho
skall thz pröwas för, huru thet ähr j köpenskap
driffwit, Och at thz ähr gifwndt godz och så affart,
gånge så thill arff. Som all annor arff ähn
thz barnnit döör: f

Här börias Jorda Balken

Huru ärffda Jordh skulu uppbiudhas 1:
wälias och samsättias:
Vm böndamanna tompt gårda eller köpz öra: 2:
Nu dæler them som wälde och byrdhaman wom åter 3:
will köpa:
Om man will aflinnga iord wälia, —— : 4:
Nu med hwad wärdörum man må gård eller tor 5
mpt åter köpa:
Nu huru man må sig afhända tomptin eller gård 6:
med köp eller skipte:
Nu äru köpt tompt eller gårder klandas: —— 7:
Nu äru them som wäll giter egh semolt giordt: 8:
Huru mann må wälia annars tompt eller gårdh: 9:
Huru swärmaga eller Jonngfru tompt eller 10
gårda mågu wälias eller köpas:
Nu thager man iord å landz före gårdh j köpstad: 11:
Nu gör mann bådhe köp och skipte: —— 12:
Om laga iorda häfd tomt eller gårda: —— 13:
Om mann fåår iord före afradz daga och gårdh, 14:
och gård eller tompt före standaga:
Huru barnn äga födha fader, ~~och~~ eller modher: —— 15.

16: Hwru bonde må hustru sinna iord tompt eller
gårda förgöra eller salia, eller hustru bondans:
17: Om fiorelag som barnbundin ähr och them hänn-
der fangdom eller nödh:
18: Om the förskiall mann eller kona giör j sinom yt-
tersta thima, hwru the skola stadgas:

I: Nu will någor sälia tompt sinna eller
gård sinn, them han hafuir med arfwa
fångit thå skall han them samma
gård, å trem månada dagum å rådstufwnne lag-
liga vpbiudha sedan biude näste frändom. fäder-
nis frändom fädernis gård, mödernis frändom
mödernis gårdh. eller hwad tompt thz helst ähr,
wilia the köpa thänn gård eller tompt så gifwa,
A som annor biudher, köpen the, Wilia the egh sä-
lia thär hann bäst må, Och ä skall them säni
gården eller tompt skälder wara, fiortondagar
epter thz the äru lagliga vpbudne, aff skrådom ma-
mom, at skylle mågha sigh vm pröfwa, hwadh
the wilia them gård eller tompt lösa eller egh
Will någor ärfda godz thill pant sätia biudhe först

nästha

näste fränder, än the jnnrikis äro, fädernis
fränder fädernne och mödernis fränder möder-
-nne som för är sagt, Wilia eij the lösa pen-
-nga å thz godzet, thå säti vt hwem han må,
giter han eij löst, åter thz godzet, å them dag
the före leggia, thå skall them thz löst hafwer
thet vpbinda thre Månada, Sedan bindhe näste
näste fränder hans thet åter wedha än the jnn-
-rikis äro, och halda thz efter them fiortondaga,
wilia the eij thz återlössa, thå hafwi fränderas
thill thet tåfwängia tilhala, Och them peningana
å löste köpe thill sin ähn han thz äga will
efter fyra godha manna mätzordom tröe å hwarie
thera wägna, ellir säli bort som thz är wärt,
är godzit bätre, gifwi thill efter fera Mietzordom,
är godzit wärre, gifwi them thill som vt sätte
efter samma mätz~~or~~manna ordom:

Nw will nogor bort lata främ byrda ma-
-nnom tompt ellir gård slundnan vpp
a Rådstufwn ellir frendom egh heem
budnan thå böte them thet gör thre marker thill

treskiptis

terskiptis måtzägannda Konungs och Stadenom, och
näste fränder köpzm åter thill sinn the samu to-
-mpt aller gårdh som hann sålder war, innan sio-
-xtonn daga af them sama dag hann thz wiste sich,
B och thå innan samma årit åtfundit siell, Och thå
skall hann genstann thill Rådstufu koma och pen-
-inga sinna thilbiuda, epter thy thz sagt war, Och
skall thz swäria hann sielffuin tridia att hann thz
ey förra wista sich. Köper hann eghi innan sama
dag epter som nu ähr sagt, thå hafui inga thiltala
thill sama godzet. Nu hafuir någor ärfuingia
Utlänndis warit och kombir innan natt och
åhr, epter att them gårdem eller tompt såldes
war, hafui sex wikuna dag epter thz hann hem-
-kombir them gårdem återköpa som han sålder
war, ähr thz godzet någet bätrad, gifui thz åter
med fyra godha manna mätzordom, Köper hann eghi
innan sex wikur, wari lag samu som för ähr sagt,
och hafui ee them Utländis ähr sex wikuna daghs
epter thz årit ähr wtte af them dag godzit såålt
war sinna bördh köpa äm hann eghi för j lander
kom, samu laghs

Balken

Kom samu lag wari vm Jomfru godz öfurmaga,
Boor någor mann vtann Stadenn och tho jnlendis,
och will thz godz åter lössa, thå skall hann thz wirka
med tryggia manna edhe, at hann thz aldrig werha
sich före ser wittum af them dag hann före kombir,
och thz godzit sålt ähr eller vtsatt, och J samma åhrit
thz war vtsatt eller sålt, Tager någor flere penin-
-ga therföre, än ther war före gifuit och warder ther til
wunnan med twem manna borghe xl: marker thill tre-
-skiptis för thz hann tog ther thill, vtann thz hann
kann wisa at godzet bägradh ähr:

Nu dela twer, annar säger the tompt eller 3:
gårdh wara, lagliga vtbudna, och annor
ekke, Så skall fougtinn eller borgmestara
och rådhmänn som thå å rådstufuo wara och åhö-
-ra, them samma gård wetta wara vtbudnan och
thed millann thera vtskilia, Sigia the hann wara
vtbudnan, wari saklöss, Neka the thz böte tree
mark thill treskiptis, och hann hafui wald återlössa
the tompt eller gård epter thy förra war sagt,
Dela the vm, sigia byrdamänn them gård eller

the

Äre samu tompt wara try lagliga heem budna, ligge
thed thill tryggia manna som thå när wåro at them
samu gårder allar tompt them närwarande, war
hannom lagliga heembudin sigia thå thz samt wara
wari sarklös, Neka the thz böte tree mark thill tre-
skiftis och löse åter som för war sagt. Hwar
tompter ällär gårda skula ägandom eller byrda-
-mannom åter bindas ällär annars panta, thed skal
med twem lejumannom göras eller och fastas:

4. Hwar afflinga tompt will sälia eller gårdh,
kann torfft, egh them langer ertar återff-
wingiom hålda, thå the opbudne ähra, ähn
åtta daga, wilia the egh thå then gård eller tompt
löhsa som sagt ähr, thå säli a them hann bäst
må, utann hann hona köpt haffuir af ährfingiom
simom, haffuir hann the tompt eller gård så köpt
wari samu lag som um andra tompter eller går-

5. Der som för ähr sagt, Sätta ährn the wändöra
mann skall åter löhsa med, tompt eller gårdh, sin,
Gull, Silffuir, redo peninga, Korn, nööt, Fläsk,
Smör, fiel wadhmal, Läript, skuurit klädhe, och

andra

andrahanda wärdöna, epter thy thz wärit åhr, Och
gången åhr, å före godhe männ mäta thre å hwaro
thera wegna, Och då dyrt skall tompt ellir går„
„der återlösas som the sålde, Och såsom the fyra
thet mellom thera göra då skula the åt nytha Inge
må någhra handa tompt eller gårdh återlösa,
Utan hann will hemma selfuir åt minsto äggha
thry åhr, Utan hann wande trängder, them hans
gård ellir tompt at sälia, thet samma tomt för„
„höi hann thz åter lösser:

Allastada ther mann gör med gårdha el„ 6:
„ler tompt Sume, Köp eller skipte thet åhr
fast: Och them mågo ey byrdemänn återlö„
„ssa, och thz skall göras oppenbarliga å Råd„
„stufunn före fougta, borgmestara och Rådhmänn
och ther skulu the fridskiöning göra epter gambla
Stadga, och fullom Stadz brefwm och insegle Stadzens,
och å swänsko skrifuidt ther stadgas och fästas.
Eller skrifwe j Stadzens book och ützskilias huru
många alna the tompt ellar gården åhr breder el„
„ler långer, ellir hwar the tompt ligger. Så en tompt

Som

Forda

som annar, och hwat thinna ärsenne thet skipte
giordes, och huru manga peninga hwar androm
thill gaff, Och the gårda eller tompter man köpir,
thär egh kombir skipte j ellir gieldguldnir wårdha
eller thz annar androm gifwir, thill Sammalades stad-
gar som nu äre wagn med stadzenns brewe Och
annars egh förty kombir nogor Dala tera mellin
som the tompterna eller gårdha hafwa köpt, Och
them när bygger, eller the tompt klandas föri fo-
rnmom, thå må hann egh dylia som sålde, och gifwi
C Stadzenns Skrifware twå öra peninga föri, hann
thet skref j Stadzenns book:

7. Köpir man gård ellir tompt af androm
wäärde them tompt som sålde och hemule
them wänd som köpte. Klandas nogot j
thesom köpum, thå skall sångamann fram koma,
Giter hann hemulat som sålde, stånde köp thes
som köpt hafde kombir egh sångaman hanns
fram eller kombir fram och giter egh hemulat,
thå gånge hwar thill sins, och böte tre mark them
ohemolt sålde, thil treskipts och så wari jatto köpum:

j Annu

Nu later mann bort tompt eller gårdh, 8:
Sum, hwad häller med Köp eller skiptte,
får vdann hwar af androm thill tridia Mann, el-
ler länger Klandas them vdana gårder ellir tomt
för thöm hann köpst bort haft, och giter egh waart
thå köpte tre marker thill treskiptis, före ochemolt
och the andra wårin vaskiöpe, och them gånge
åter thill peninga som peninga vtgaff, och them
tagi tompt ellar gård som thz åte eller vttgaff:

Ingin må hafwa wåld tompt eller gårdh an- 9:
nars mannz wilia, sommom egh närwar-
ande, utan hann hafwi fulla macht och öppen
breff af somom the tompt ellar gård fenola
them som köpte:

Hafwi ingen wåld öfwirmaga, Jongfru 10:
eller wiltwillinga tompt ellar gårdh,
eller hwad thöm thilhörer borthäfta ellir
skipta, utan thz wander thill batre skipt, vtan
them thima öfwirmagi wander mogandhe Mann
ellar mö gift äru, hafwin wåld hwad the wilia,
thed skipte häda eller egh, tho egh vtan thedh

wånde

wärde näzskift, borgamestara och rådhmän kan
thet görlika thå tolikit sämnda att thed egh timar
Utan med fullom skälum, Och läggium ther ingen
stadga för vppå:

11: NU skiptar man till egen å land ta-
gir iord å lande före tompt eller gård
J köpstad, Tagir fult å lande ÿter
marka thali som iordenn gialder, thå dömas thz fast
och fult, göres ther både köp och skipte, gånge så
thet som all annor köp och skipte, å lande och
ther gifwes å brefl både å lande och J köpstad,
som å all annor köp och skipte:

12. NU gör man både köp och skipte aff
stadenom och å landet, eller aff lan-
denom och J stadinn, Ähr skiptit meer
D och köp minne, thå gifs skipte fastom wårdh, och
witzord, Ähr köp mera och skipte minna, thå
E dömas iord J byrdh, och gifs köpenom fastum
wåld och witzord, ähr bådhe jämpt gånge åter
F. J byrdemo:

Balken

Alla the Iord mann skipter J Stademom ellir Wäl, gångi epter landzlagom, Alla the tompter ellir gårda Mann skipter å landet, gångi Efther Stadzens lagum, Och hwar thöer Dela om Iordh thå äger thänn Afrad som Iordena winder, änn som fastir äär, Vtann hann wari Sig thill nyttzorda, Och hwar som byaman winder af landeno gård ellir tompt thill sinn, Och hafuir J sinne bygd, ellir hann sålt, giui honom hans ägho åter: 13: G H

Hwar som Köpir ellir med skipte faar af andro före Afratzdaga ellir med ~~wäd~~ fästning, thå hafui thänn Afrad som iord thå hafuir, Samu lagh wari om tompt och gårda, som mann Köper, ellir med skipte faar före fardaga: widfästning i 14 K

Nw hurn barnn skola fader ellir moder sina vppefödda och födha, om the owärd wärda ellir wannföör, Om the mogande ärn, föde thå först thed äzsta fader sinn och moder sina, Och e sidann hwart epter thy thed gamult ähr, Och thagi före hwario årz födo thre marck af lösörum thanns, Wärkia egh the thill thagi af Arffwa thanns: 15: L

Wräka the fader eller moder och ärw the mogandhe, thå
böthe hwarth åth hwarthera thre marck, medan the
wille wårdha fara, och wari thz faders och moders
ensack, Nw wilia the egh wider fader eller moder
thaga, thå skulu näste arfuingia wita hwad barn
äru dödh eller lefwande, Efter thy the afwir ero
komma, lefwer hann lenger änn arfft hans
kläkkier föde hann eller hona då bedann dem
för, eller böthe thre marker, Wilia the egh wider
thaga, thå dem dig före hwar the bäst kunno, och
hafwi arfuingia inga thiltalann epter thera godz,
at the mogo ey göra ther med hwad the wilia;

Egh må bondenn hustru sinna iord tompt
eller gård sälia eller forgöra vtann thesshann
mäll. thrängia hann thill dom nw vtsäliad,
M 16: hann vthaändskar bär thill landz läggias sekt
eller Christenn. fånga bondenn eller hustruna,
och bära före konungh epter budh och bidia bondann
eller hustruna åther löszta, Nw äger egh annatt thill
änn iord, tompt eller gårda. thå mää the iordh

tompt

Honort eller gånda bätra och komme them åter hessa ;/:

D E Nu kunno the wända med barnsbundin, 17.
Eller och at them tränger hunger och
Sång dombar, Eller thå af förgörilsom som att
Dobbel eller andre sliko, thå må hwarthera annars
förgöra, Thå wari Bordh å lande, J landzlagum J
Bäggiomålumo antwoledes må hwarthera thera annars
förgöra, Utan thet the wili bäggias thera och Ja
wiste frända thera :/:

Sätt thet mann eller kona J sinn yterstha ti- 18: N
ma kännes och talar och gör sinn Eedh efter
som thillbörr hwad hann äger gälda något
androm eller annor honom, eller och sin annor mål:
thet skall wara fullt och stadigt, Och thå at tre må
åt minsto warinn ther när, ähn them som gäldet
skall gälda å hanns wägna, eller wthaga noget,
göre the som edinn skulli göra äm thet widertortt
Sigia och swaria hwad the fördho :/:

Här börias Bÿgninga

1: Twe skula the wara j hwariom köpstadh som
skula see skoda och skilia manna mellum
huru the skola byggia eller sin hus nidher
taga eller och um thera kunt som brutlige wardha:

2: Huru hemelig hus skola byggias:

3: Um huar annars tompt bygger äfröandes:

4: Om någor bygger ofwann å annars taak,

5: Om någor gör wäga af annars hūszom:

6: Huru breda almannagatw skulu wara,

7: Huru smala skula byggias:

8: Om brua bygning:

9: Huru the skula byggia som ena tompt äga sam=
man eller annor bygger undi och annor ofwann:

10: Om någor leger gård aff androm och will sedan
eghi hafwa:

11: Om någor sitter j annars gårdh och will sedann
bort wr hemmo fara, ellir bondinn wräkir gästinn:

12 Huru mann skall wider sigia gårdhe tha mann
will bort wrhemmo fara, ellir bondinn jnfara:

13 Om bondinn lofwar gästenom hws, täckia och
sin boa, och gör thet eghi.

Balken

Om någor nyttiar annars fää eller lägger märke å thet, eller dela twe om et märke: 14:

Om nogor dräpir annars fä medh wilia: — u — 15: 1

Om någor leger häst aff androm eller thager thill lämb, eller något annat fää, 19 5

Om man dräpir fää med wådha — u —: 16: 2

Om man slager fä annars eller gör thz lyt —: 17: 3

Om fää dräpir annars fää — u —: — 18: 4

Om man skall lego hion legia: — u —: 20: 6

Huru eller skall gömas och om brut — u: 21:

Huru nåraker ther näst stadenne äro, skall byggias och the andre thwå: 22:

Twe skola j hwariom stad A 1:

wara som bygning manna mellum skulu wet skoda och withskilia, så at hwilchem man tykker nifrer ellir nider thager och will sedann åter uppbyggia, thå skall hann the förnäm-
nda männ thill kalla och någranna sina som ther af weta och uppbyggia efter som när äro, och gamult wasth. Och lata wara mellum sin

Lag:

Byggninga

Och sinns granna hwsa ena alnn Vtrum hwar
annerledes byggier bryte vp och böte sex m: thill
treskiptis:

2: Ingen bygge hemmelicht hws näst sinns granna
eller wid andra manna gatu Vtan hann la-
ter åter mellan hanns hws och sinnes egins
byggia fota rum Hwar annerledes bygger böte
sex marck thill treskiptis:

B 3: Hwar som annars manns tompt byggier vtaff
ägandes bryte vpp och böte sex marcker thill
treskiptis som för äre sagt:

4: Hwilken som bygger å annan strå at dry-
per å hanns tack och röter thed, swäri att
och böthe sex marck thill treskiptis som för
äre sagt, Hwar gärda gånga samman byggie
hwar sitt, och satti knwt wedh knwt åt sackelöse:

5: Hwar som gör wäg att annars husom,
Vtan ägandes orlåf bryte vp och böte
sex marcker thill treskiptis eller blifwe
j ägandens minne:

Balka

Alla almannings gatu skula wara åtta 6:
alnna bredha, att man må åt them badhe åka
och ridha. Them som annarledes bygger bry-
-te vpp och böte sex mark thill treskiptis, som för
ähr sagt:

Hwar som bygger swala öwer twangötu 7:
bryte vpp och böte sex mark, som för är
sagt, Ingen må swala byggia längre å
almenings gatu, eller å almänningia ähn halff andra
alnn, Stann han skäri aff och böte sex mark:
som för ähr sagt Stann ther rum i almeningia ähn
och skodin thed fogatem och borgamestara hwru
thz må wara:

Then å watne bygger ager broa byggia, för 8:
Ost af bygning sinne, ähn han må egh andra
sinna bygning så bratt wbyggia, förty the
swann byggia å watns wägh ähn them ther nogot
hända, thed som skadeligt ähr eller egh mogha
renlika ellir oskadeliga thill watns komma,
Hwilken egh så bygger som nu ähr sagt och

komber

-komber käära, å wann böte sex marker som för ähr
sagt. Och skall hann för å Rådstuffwon kallas,
Och fougatenn borgamestara och rådhmän lagger
dag före the samu bröna byggia Och Konunghs
fougtenn, och borgamestara almenneliga thå the la-
-tha almogen saman kalla, Och gör hann thz eigh
Innan then månadh thå böthe som sagt ähr. Then
som eigh rensa sinna gatu thäm dag fougtann och
Rådhmän före leggia, böthe tre öra thill tre-
-skiptis Konungenom och Stadenom, Hwar then
Eigh sinna gatu thäm dag före hann lagd böthe
tre öra, som för ähr sagt:

9: Thär twe byggia bådhe saman annor widi
och annor swann, å thå skall thän widi bygg-
-ger Vidigård byggia, och thet thz them thill hö-
-re, och them swann ähr, thack, Och hwad thär thill
bär, Faar annar thera skadha för annars thera
försummilsa skuld antingia å sinne byggning
Ellar å sinno Ingårdom Fiortann nattom ef-
-ter at hann hade honom lagliga thilsagt med
twåm

Balken

Twem mannom böte honom allann skadann åter
som hann hafuer fångit å bygning sina äller
Jungeld sin, epter sköna manna mätzordom, tröe
å hwars thera wägna, Och ehe thär bådhe ägha
ena bygning saman tompt, ellir källare ellir
steenhws wari sama lag som för är sagt,
Nw kann annar thera fatiger wara Och orkar
egh Umbera ellir Tryskas wider och will egh Um-
-bära, och them som athwann bygger will af steen
byggia, och them egh som undi bygger eller orkar
egh, eller thär thwe äga enna tompt, källare och
steenhws saman, Annar will byggia aff steen
och annor egh, eller orkar egh Tå skall borghenn
borgmestara och rådhmän, nempna thär thill [illegible] fyre
gode männ som rådhmän eller andra gode bywärij
som thed skula mellum thera skipta, ämm så rum
är thil thå så att hwar må om sig byggia än-
-drum oskaddom, ellir och Lagge peninga thera in-
-lum som fullt är, och kiöp genn skullo, Sen
the wilia thed thaga å samwit sina och edh sinn

epthe

Etta göra, at the kunno thed eij bätir skipta ellir
wördha, wilie ydann thän som sig thill bygning
binder, Och bygge thed bäste, hann må och thaga ther
stadzens breff wppå, och gånge aldrig skifning
thera mellum meer ällir thera barnna än the sämu
tompt ällir hwad thz är, Ingen må thz som vndi
androm ligger wider sinna thre mark thill thre skip-
thio, ~~then~~ eller iämpt wider annars, än thz kunnie
äru, så länge at godhe män kunno thz skiudha,
Ellir thed swänn å androm äru som för är sagt,
D. någrom sälia wtann widerboande manne, än
hann will thz köpa, wtann thäm widerboande nu
äru, måge thed åtir lösa ellir åtir kalla Innan
Dag och åhr sidhan bygdh af thy som thed war
sålt, wtann the sem honom lagliga wppbudin
och heem budin med twem manno, Och wtann
hanns fränder, wilia thill sigh lösa och byggia
som thilböör, wilia eij the ellir widerboanden
thed köpa, thå lofwas honom thed sälia huem
hann will; ij

Lägir man ellir kona

Läghir mann eller Konung gård af androm heelt 10:
åhr eller halft, will hann egh hålda som leg"
"de och laste peningar ågifuum åhr med twäg"
"gia manna witnom thå gifui ut halfwa hüsa
lego, och fari hwart hann will:

Nw will egh äganden hålda leghomanna 11:
thå dömas honom som leghe j gårde"
"nnom wara, ellir gifwi ut honom hal"
"fwa hüsalegonna, och gifui pening åter och hafwi
sedann Siälfwir Mann brandir Skiungaår, wari
utz thå bådhe boondenn och gästenn j gårdenom
saman, och thagi halfwa hüsalego aff gestenom:

Nw far mann j annars gård och will 12 E
sedann bort ut honom fara, gifui bo"
"ondanom fulla hüsalego, och fari
sedann hwart hann will Kör och bondenn fridh
gästenom, wari samu lag, samu lag warinn och
um all hüs thär mann legher:

Nw will bonde rädha Siälfwir före går" 13
"dhe sinom, thå wari åt månadh före
Fardag.

Sendag och sigi Gestenom thill med thryggia man-
na witnom, Och sigi gestim bondanom thill, sig-
her eigh bondem så gestemom thill, Thå dömes gest-
nom j gårdenom wara thill annan stempno dag.
Sigier egh gestim så bondanom thill, thå blifwer
gestim qwar j gårdenom thill annor stemnodag.
och gifwi bondanom så många peninga som han
stadgade med honom förra årit:

14: Nw lowar bondem gestenom hws täckia,
och wäll umbera, panno och kolno, eller
hwad thz ähr fyller han thz, bäri thz alla
hwsalego sinna, Fyller han thz egh, Thå fälle
så myckit af hwsalego hans som rådhmän
thz mäta, ähn gestrem byggia thz sielfwir eller
umboor med thryggia manna witnom, stånde
j hans hwsalego, förderfwar gestir hws bom-
hans mätto taga, kolmo, panno eller hwad thed
hälst ähr, gälde åter skadann epter förra manna
mätzondom:

15: Nu Wolfar komma annars mans fä, fåår
eller geter, warder thagin wider börke
Lena marck

Balken

Ena mark, thill treskiptis, Wander hann egh thagin,
Och wites thz hänne, wäri Sig med Sialffwa Sinne
Edhe, Molghar kona koo annars mans, wander tha-
gim wädher böte tre mark Som för ähr Sagt,
Orkar hann egh botum warde slagim wider Stoch-
kinn, Så för et Som för annat Wander thed ön
hänne Och wander egh thagim med tweggia manna
witnom, wärie Sig sielf tridie, med Sinom edhe,
Fälz hann åt edemom Och orkar egh botum gån-
ge thå thill arfwodis först före mälzägande Twå
före Konunge Och Stadenom, Lägger mann märke
å annars mans märke, hwaris hamda thz fälst
ähr, Döt eller quickt ähr thz bätre ain halffuer
Ört Och minna ähn marck Och wander thagim
wider böte xx mark thill treskiptis Orkar
hann egh botum warde slagim wid Stupoma
Och Rymme Stadinn, Wandar hann egh bar och å
thagim, Utann witis honnom eller henne wä-
xäe Sig med Sex manna edhe, Fälz hann eller
honn åt edemo warde fälde thill Sakenne:

Orkar

Orkar hann eller honn egh botum gånge thill ar-
wodis först för måzägannda, då för Konungen och
Stademon, ähr thz marcka wärt och wander bar
och åtagin med thryggia manna witnne böte xl:
marker thill treskiptis och hete mann egh thy bätre,
eller rymer Stadenn och miste ärenn sum bådenn,
wander theta hommom eller hänne wirt wäri sig
med sex manna edhe. Fäz hann eller honn åt
Edenom och orkar egh botum, gånge thå thill arfw-
dis som för ähr sagt, Skär mann eller hugger
Annars mans märke af, och sätir sit åtir ther
vppå, och kann egh redha fram sig, af huem
hann thz märke fick och wander thagin medh
sex manna witnom, warde hengder, äm thed
ähr half marcka wärde, ähr thz minna gånge
som annor thiufnader, wander hann egh bar
och åtagin med witnnom wäri sig med xij
manna ellär Kiöpwitnom Sinne at hann thz
med Köpe fick, och annars egh. Fäz hann
åt edhe, Fälles och thill sackenne:

Huilkenn

Hwilken mann som dräpir annars mans 16:
fää, med wilia, Ko, häst eller hwad thed
äär, ähr thz bätre ähn thrö öra gielde thz åther
så godt med så godho fää, eller så manga penin-
-ga, som thz ähr wärt efter tryggia manna mä-
-tandom ähn thill äro tryggia manna witne,
och med tree marck thill treskiftis, och så före
annat och tridia, Eller wärie sig med sex ma-
-nna edhe, och thänn åtir giälder thegi thz dödha,
Dräpir hann Oxe med wilia, thed heter hiorda
Lig, giälde åter stadann och å xl: marck thill tre-
-skiftis, ähn thill äro tryggia manna witne,
Eller wärie sigh med sex manna edhe, Dräpir
mann fää annars mans med wilia wärria ähn
thwå öra, gälde ägandenom twegilt och wari
sacklös. Nåår nagor annars fundh thiell bäthe F
sex öra thill treskiftis Målzäganda, Konunge
och Stademonn;

Hwilken mann mans fää dräpir med wådha 17: G
gälde så godt åter med tryggia manna mä-

tandom

mätzordom och wärie sig med thrëggia manna
edhe, at thz war med wådha och egh med wilia. Bidher
man annan hielpa sä sino, häste, bloch lätha ellir
andro sä sino, kann wärtt at koma ann ham wådhe
som ham åbär, wärie sig med trëggia manna edhe,
at thz war egh wilie hannd:

18. Nw sargar man sä annars ellir slår och
stinter sich aff ähr thz häster hons ellir
oxe, ähr egh wånknada stört, thagi then
som hiög thz sära och läke, och ståe hono före
före thill syslo sinna, och böte bondans sex öre
enskylt, wardir thz trëggit och ähr skyt aff
thagi bondin sitt åtir, wander thz tyt aff thagi
them som hiög och ståe bondanom skyt åter före
eptir trëggia manna mätzordom ellar wäri sig
sielfrin tridia at hann thz aldrig giordhe.
Slår någon annars sä före androm ellar kastar så
at thz får skada af och egh dödh böte bondanom
tre öre enskylt äm witne äru thill ellar wärie
sig med threggia manna edhe, at thz af wådha
kom thill, böthe så för et sä som före annat

thwå

Bakken

thwå öre bondanom och edh hin, at thz war wådha
och ey wili, Äre thz skämmeliga handart, at godhe
män kunno vthskilia thed, böte thz åter. och thagi
thz thill sin som huggit war, Hugger man vr- H
wppo af häste eller stinger vt öga med wilia, thå
ähr hann syter, och ogärnin gör. Thagi them häste
thill sin som thz giordhe, och göre honum fult
åther epter truggia manna mätzordum thiös aff
huars thera wägnna, ähn truggia manna wittne-
äru thill, och ena mark bondanom enskylt, äru
egh wittne thill, wäri sig epter thy hesten godher
war thill, för ähn hann syter warit ähr och thz
wådhe böte halff mark, och thruggia manna edh:

Dräpir fä annars fä, thz egh må ägha som 19:
ähr häster, hors, wärder med trem ma-
nno lagliga thilnöman gälde åter half gäl-
dhe, epter sixa godha manna mätzordom, drä-
pir oxa eller koo eller annat thz ägha må, gälde
fierdung af fullo gälde och them hafui thed döttha
förre ähe. Nu kärir thz thill annars och äro
egh åsynna wittne thill. wärie thå sig med edhe

epter

Effter thy the wordit thill, Nu ärn thä bargar tha, thz ähr ogilt. Wardar wärknada tha bangatt at thz nyter egh ok eller bila, Thå skall them som skadann giorde thå honom bota skoning och öre bondanom eenskylt, ärn thill ären tröggia manna witnis, ellir wexi sig med tiälf tumb edhe:

20: Hwar som legier häst af androm thann ham förderfwas i handom hans och gifs honom skuld at han förderfwades i handom hans af wanrycht ellar förssumilsom eller nz wilia, och wardar ther thill wonnan med tröggia manna witnis, böte åter hästenn epter godha man-na mätzordom, thre af hwars thera wägna som ther af wita, och i hästens wärde läggis legham som före hestinn skulle gifwas, Noger ey them åth thy som the mellom thera ~~[illegible]~~ läg-gia, gånge thå före fougtann och borgamestara (och Rådhmänn) och them som nahinn giffs före hästenn läggis fram å disken före fougtann och borgmestara redho peninga ellar pant så myckit hann kännis widher wärdh hestens wara, och

twäri

Bakken

Wari tryggia marka sak med tryggia manna ede,
Aru sex marker fulla wärd eller mera wäri the„
„sthuir borte, Wites thz honnom, och äru egh wit„
„ne thill, thå böthe xij öra, thill hjonna och egh
meer thy hestem bätre wåre, Wari och tryggia
manna edher, at han förderfwades medh wådha,
och egh med förswmmilse ellir hans wilia, Aker
han j wåk med honne, och förderfwas någodt aff
godz hans med hästenom eller äru tryggia
manna witne thill. gifui egh meer vtt än hestens
legha äer, Kan thz så thima, at han hästen thill
lans thager och förderfwas j handom hans,
Hwaru thz helst handa kan, gälde åter hästen
efter thy thom bådhom åsämber ellir gathe män
thz mellom thera tryggia Åsämber them egh lägge
fram å dyskom för foghtam och borgmestara
Wedo penninga eller pant, så myklit han kan
widher wärd hästins wara, Och göre sidan
Edh sinn efter thy som han skulde för hest„
„ins wärd göra, Ellar gifui som för är sagt,
som före thad thar j brister, Om lega wari

Sami

sämu lag, stru dagar annor han wara och annor
egh, äge them witz ordh som hänte med twem ma-
-nnom och tridie siefuer det hänt war :/

21. Legher man Man, ellir kono och gifwer them
fasta peninga eller gånga å måll och maat
med honno, skiliad the sedan wider hann fy-
-ri stempnodag gifui åter fasta pening och legho
så mykit som hann hade honno fäst, wrakar
bya mann legohionn utann sak, skiliäs the
sedan åter thill hans, med twiggia manna wit-
-nom, och hann will thön egh inthaga, thå gifui
så mykit them som hann hade them fäst, thwä-
-ri sedann hwar the wilia, Kunno legohion
siuk warda och gening bondenns under leggias,
Miste så mykit i lego fera, som i dag gör-
-som före bondanom, Lego stempno skulu wa-
-ra thwer om årit enn af påskom och thill Mich-
-ilsmesso, annor frånn michilsmesso och thill påska,
Thå skall bondenn legohione thilseija månade
för stempnodag om hann will thön hafwa ellir
egh. Sammeledh legohionn bondanom änn the wilia

honno

Bondom egh Ringer thiäna såsom war ben gärda
lego, Alle mäñ och konur egha lego gånga vtan
minne äga them till xx mark, rörliget godz. Huar
som tryßter eller härbärgerar vdam thöm ähr
lego peningar budim och wilia egh wider taga, böthe
tree mark thill treskiptis, och the flyie eller ry"
"mme Stadenn, som egh wilia thiäna Konbu
ham eller honum åter J stadim, och wilia egh sel"
"ler thi än för thiäna, wände thå slagin widher
stockenn, och rymme vdam Stadenn, Och så ry"
"the ham eller hom, komber åter J stadim, och
wilia egh thiäna, Than honom kunne peningar
wäxa, äger ham thill tviggia marka och will
egh lego gånga wari thå J sullum skyldom med
Byrmannom, Huar som läckar annars legohion,
böthe tree mark thill treskiptis ähn ham war"
"der thilrömman med tröem manno eller wari thig
sielfuir tridie, ham lag warin och ben thenn
thig läcka lagar: /

Ingen täwernare man eller kona må län" 22:
gir luth hafua, eller några handa öl eller
ölfalu

Vlsätu, eller Sidoryckio, J rinnom husom ären thill
J wånd äfr rimkit, Utann hann böthe tree marck,
Konungenom och Stadenom enskylt: Wenar ther aff
någor wåda Vidann J wånd äfr rimkit böte täwar
„naranar tre ꝑ: thill tueskiptis och them skadan
giorde Swåri brutum Vinom Komma ther wånd„
„mån thill Eller Stadzens Swåma som ælder el„
„ler lius äfr, och bedias widermälis pant at the
länger Vitia eller några hanmda eld hafwa ären
för äfr sagt, och nekas them böthe sex öra, Konu„
„ngenom och Stadenom, ärn thill äro tröggia ma„
„nna wittene eller wärie sig med tryggia manna
edhe, at hann egh eld hade och them egh pant
nekadhe, Kome the ther någor skadi wänar eller
förtimedhe och the skadann giorde ärn vndann flydde,
Thagi fulla borgann af Täwernarenar före the
samu ~~tree~~ marckr Vtan hann egh borgann före
sätia, Redes thå J Stadzens göma och jären, Sin„
„nas the ~~[illegible]~~ skadann giorde J wärnarnarens
huse, göris med thön som skils vm täwerna
„renar och thagi fulla borgann af täwernarenar

före

Före the samu tre marker att thöm skadam giordhe,
Hinnar then wårdmanno ellir stadzens swenom nå-
-gor skadi, wari friebörhe. Hwar som eld tänder
för än W wård ähr ringt, böte tre öra Konunge
och stadenom, enskylt, Kombir then någor skadi att
böte bondenn med gästenom halft hwar thera,
Effter thy åtskils Skamdelis Qwinnor mogha
saghlöst waka öfwir bryggiom ellir nesta sinno,
thå swå, thina then skadi att wari lag som för
ähr sagt, och skamdelis åtskils, Wander
Staden bröt J hwarth stadh thz hälst ähr, och giter
bondenn ellar gestenn sielfwir släckt böte tre m[r].
Konungens och stadenom enskylt, Kombir thed af
gästenom böte bondenn halfwa skadt med gästeno,
som för ähr sagt, Kombir ther thill ÿxe ellar äm-
-bar ellir klappir Klocka ellar åkxop böte sex
mark Konungenom och Stadenom enskylt, änthå
at inga skada thimmadhe, then att vtham sinom
sielfwir, Kombir thz af gästenom, wari lag som
för ähr sagt, Thed ähr så Vnderståndande, at hwar
byiaman skulle hwad gesth han intager thil sig.

Nu

Nu kan af them förnämpnda elde een gårdir ellir
thre, ellir huru många thet äru, ellir aldar stadiin
upbrinna, göres thz med wilia, wardir ban och åtagi
görits ther um som vthskils j högh måls balkenom,
komber thz af förfumilsom, gånge å lyst hanno
som wådiin och skadann af kom eller wärie sig
med tolf manna ede, at thz war wådha och egh
wili ellir förfumilse hanns, Hwar stadir skall
skiptas j fyra fiardunga, och j hwariom fiar-
dunge skall skadhas hwart åhr thre rådhmann
wäljas, twe höfwitzmän annor swensker och
annor thydsker, så at them thina elder warder
för skulu sex af thesom åta och een man
af hwariom gårde, åt mingsto j hwariom fiar-
dunge att thesom tuen the sex äga komma med
yxe embar och stigha och kåpe them samme eld
vthsläkkia äm the orka, Och thz fatkar j them
fiardadelenom bygger med sinom twäm höfu-
tzmannom sinne gadze almenneliga hielpa undan
them förnämpnda elde och thå först som näst
åhr eldenom. Framdelis markiande at the

sex

ber höfuitzmänn och thera almoge, som sagt är,
skula the gårdhanna näst ärn stademom ellir huar
the helst at komma så myckit wider torff en
kull kasta och huar epter mågo sinna wtsläkkia
och thill hielpa koma, at them eldir egh längre
kumi. Och the gårda skall almogen åter byggia,
som egh barnn före, så goda som the wåro, thå
the nederkastades thå så, at så gälde hann aff
sinnom som niderkastades före såsom them
huarn stodh före och gifui hann mera ut som
mera hafuir epter marka tali och så gälde
them mark som ingenn gård hafuir J stadens,
som them gårdh hafuir, alle the byiamänn ärn
J stademom, will någor ey låta sinn gård vndkull
kasta böte xl: marke thill traskirtis och kastas
thå then kull och gäldas innthe före, Huilkenn af
thessum ber egh ut thz honnom thilbör ellir annar
thå tålkinn wådha thinar, böthe xl: mark konu,
ingenom och stadenom enskylt, komkir egh man
enn af hwariom gårdhe, åt minsto thill hielp som
för är sagt, ellir någon gör egh thed the åtta wiisa

honno

hemmom, äm någor mann J gårdenom ähr, tha böter
af hwarium gårde tolf marck konungens och sta-
-denom enskylt, och så mykit böte gestem som
bonden, Hwar som gård hafwir hann skall thenna
Redskap hafwe, som nw nämpnes thill sin gård,
Ein tolf alna långan stiga, tolf alna langhan
Krake, ena [illegible] yxe, ett ämbar, eina tunno före sin-
-nom gårdhe ståndande med watn, Framdelis
Fogtann, borgemestara och rådhmän, och the nämp-
-de äro skulu föra sinom hwart åhr om
staden gånga, och see hwar thenna redskap
Ey hafwir nw nempnder ähr böte twe öre konu-
-ngenom och stadenns Enskylt före hwarttera
och sidann så offta femm dagar liggir och hann
Ey hann häfder, Hwar the funno som före manz
gårdhe ståår, nidher slåår med sielfwilia sin naatt
Eller dagh, och wärder thill funnan medh twem
mannom böte xij marck thill treskiptis, Ähr egh
wittnne thill och wirkes tho hemom wäri sig mz
sex manna edhe, at thed wår egh hanns gärdh,
Hwar stadir eenskylt skall hafwa stoor fängir

Kaxe hoter ther

Läre Effter thy Gammall Stadga ähr, och Fordhum wår, Hwilkhem man bondem ellir gästem, ath haf-wer i thy husse egh ähr lofligit them hafwa, Eller så lagat ähr, Eller egh ähr så rumet i, antingia å wigh wegana eller andra thinga böthe ther af thill thryskiptis;

Hiwär ärn the köpstada, norrabro skola byggia the näst Stadenom ähr, Thå åtta thet thorff Stocholms männ skulu byggiung sina byria I nordenne näst Stadenom och byggia öfr Strömin lingla, och halfft brokaredt thet sumer-stha näst Stadenom som under the samu krone ligger, Wästerås och Arboga, thet samma broka-rit halft och allam halfdelum, å the samu krone med Upsalum, Enekoping, Siktuna och Sträng-näs thun tridia Deel aff sama krone, Hwilke Stadir egh bygger samme broma thå fougtarn af Stocholm them tilsigier Eller thöm dag före-lägger böthe xl: mark thill treskiptis, Um andra broa i Stocholm, wari samu lagh: 5 23:

Um löföra

Här börias Kiöpmåla

1: Om Lössöre Köp. Klädisköp ok fä kiöp:

2: Om Gull ellir Sölff Köpis:

3: Om mann Köpir wax Sält rökilse Eller hwad thädh ähr hälst.

4: Om mann gör å torghe Köp:

5: Om them lagd fää:

6: Om wädhsättning:

7: Huru mann äger wädfää utbiudha:

8: Om mann borgar peninga för annan eller säll:

9: Om någer thager lån af androm:

10: Om pant sättning, hwad thz hälst ähr:

11: Om man sätter them pant ut, sommom wäter wår:

12: Huru mann skall sinn pant återlösa:

13: Huru man skall sinn pant sälia och återlösa:

14: Huru byiamän och tera suenna skola köpslaga:

15: Om förköp swikhärin trotin säll er:

16: Om någor gör Köp j båtom eller skipum:

17: Hwad mann må j skipum Köpa ellär sälia:

18: Om norramalz Köp och sudra:

19: Huru Köpmångara skulu sinn Köp göra:

Om

Balken

Om Ådra handa gärningsmänn huru thera gerningh skall läggias och om brut tera: 20:
Huru marknada skulu håldas och om Stockholms Köp-slagenn: 21
Om Järnwicht och annan Köpskatt: 22
Om Marknada j Helsingelande: 23:
Om Köpslagann å lande och Bothmanna swenna, bön-der och andra folcka, och om landzmän köpa j Köp-stadh, och sälia thed åther: 24:
Om them skada mann androm å sinno köpe gör: 25:
Om man later wiin salt köpa med stopum utann fougtanns orloff: 26:
Huru wiinn skall sätias ellir annor drijckia: 27:
Om naåto thill röjun och andro drijckia: 28:
Om them wanmåto gör å folka drijckia och back: 29:
Huru Wiin, miödher, trampn öll skall mz tunno sälias: 30:
Hwad tima gäste skulu j Stadinn koma och huru the skulu rådh söckia: 31
Om alt godz som inkomar thill Stadinn huru thed skall bort föras: 32
Huru gäste och Köpmänn skulu hwar man warna med klåde och allo thy the föra: 33:

34: Hwar gäste skulu sin köpenskap hafwa, och hwru the skulu sälia och Um lera sack:

35: Hwru gäste skulu köpa j stadenom:

36: Hwru the af Finlande skulu sin köpenskap drifwa:

37: Hwru korn skall köpas helom lestom och halwm:

Enden på Tafflann

1: Alt thed mann köper fä, hofwat ellir klöfwat, häst, horss, gull, silff, skurim klädhe, eller hwadt thädh hälst äär, thedh skall alt med tröggia manna wätnom göras, sammeledes sällias medh wpsagi ellir feste pening stadgas. Och ingen hafwi macht thy köpe widersägia ellär återbryta, hwar annerledes köper eller säll wäri åter görande thed

A

2: Köpir man gull ellir silff aff androm änn af silfsmidi Gullsmidi, finder hann som köpte at thär äär fläred j thå tagi them åter som salldhe och wärie sig med tre manna edhe, at hann wiste ther egh swik medh, fälz hann at edenom böte xl: mark thiltre skiptis: Wil hann at hann rätz ey skeldhe swiki med xij:

B

manna

manna edh. äen egh äro witnne thill fälls hann åt
edemom, gifwi åter wärdh, och böte som för ähr sagt,
Fäll gulsmider falz j gull ellir sölfwer at thed ähr
egh skärt, thagi åter skärd sina och böte xl: mr:
som för ähr sagt, Vrkar hann egh betum, thå
gånge thill arwodis som för ähr sagt, och thagi
sinn peninga sina som wtgaff, hann smider
dylika och will egh åtir thaga skärd, hafwi som
wätzord med thuem manno hann wider saklösa
werda, och boot som för ähr sagt: Nu kann gul
4 smider gull, ellir sölfwer j sönder antwardas thedh
at göra, thed skall skärt jnantwardas med sex ma
mann, hann sidann them sigia som gull eller sölf
wär åthe: at thed ähr egh sw skärt åtir fångit
som hann thz wtfick, wari thå j thera sex manna
witnnom som ther när wåro thz wtfickz, wäria the
smiden wari wärdar och thagi lönn sinn, fälle
the hann gånge ther vm som vm anna tiufnadh:

KÖpir man wax, salt, humbla, smör, flot, 3:
thalg eller rökilse. e hwar mann ther skärd
köpa eller sälia, thå kunnoga fougta och
borga

Rådhmannom, att the nempna ij manna nämpnd
å, wita hwad skärd war sårdh eller egh, wäria the
them som såldhe, wari osaklöss, fella the hann bö-
the xl: marker thill treskiptis. Orkar hann egh
botum, thå gånge thill ärwodis som för är sagt,
Ok skall allastadi böthas som skänds köpis, Och
the samu skänd, hwad thz äre hälst skall brännas,
Och them som köpte skall peninga sinna åter thaga,
D. Ingen man må med bondans barnom eller hio-
nnom köpslaga, Utann bondans witrå, Utann the
ärn thill falln sat. Hwar som köper med them,
böthe tre marker thill treskiptis: Hwar som fal-
skar nagot godz warder sat och åthagin, gånge
som annor thiufnader, Thet godz skall sälias ep-
ter thy thz äre, och hwart en thig eller böthe
them sex marck thill treskiptis, ähm ther äru
wittnne thill: ſ

4. Nw gör mann köp å tunge, hwad thed
äre döt eller quickt, klandas thedh
köp, wet ingenn fångomann sinn then

Så

Så ähr klandatt, föri thå swari thän thill hänn,
som klandade, med tryggia manna witnum, Och
hinn kunde tong köp sit med twem byiamanna,
Och göri sig ther tinfrå, sidan thagi hinn sit,
åter som klandade, Utan köön, Köper man
hors eller koo, eller hwad thz ähr, som födis aff,
och klandas sidan, thed thää hann köft haf-
wir, thå skall thenn affödo hafwa, som upfödt
hafwir, Thy at ingenn må annars affoster wara-
da, och thagi sit åter som rätt kännt hafwir. §

Lägger man peninga inn thill annars ellir 5:
annara koste, thå läggis hinn med tryggia
manna witnom, och thagi ut åtir medh
samu witnom, Ärù egh så witni thill, Och
siger thenn som inlagdhe, at thed war mera inn-
lagt, änn hann utgatt, hafwi thenn wizordh ut-
gifwit will wetta, wara med så manga manna
edhe, som gozit sigis wara, Sidis thed brinner el-
ler wåldtaker, följis ey begges thera åt, thå gal-
de alt åter, änn så bråt wågh ärù förståndinn.

thå

Thå ligge thär wärdnader å, som the landum hafwir: S

6: Gömer man wäch manna, hwad thz är minne löst-
-ra eller mere, thå täti thz med thryggia manna
witnom, kunne the wäch brinna, för än Stemp-
-no dager vte äre, brinner bäggia thera gifwi inthe
vt före, Nw kan thz stiällas eller wärdhages
thå skall thz fougtanom och rådhmanno witterligit
göras, Sedan kirkio heerda thera lata ther efther
lysa, bådhe epter them och så thz wäch hafft war,
är egh bägges thera skuldt, gifwi ägandenom wäch
vt åter, ähn så brått wäch äru förstånden, lig-
-ge thå thär wärdnader å sidan som landha mel-
-lum hafwer:

7. Nw är Stämpnodagar thera vte före wä-
-dium, löser han egh wäch äther thå skall
han wäch åter biudha å Rådhstufwadag,
then annan och tridia, Will han thå wäch vt å-
-terlösa, thå hafwi thz wäldh. Will han egh thå
skall wäch wärdas, är wäch bätre än gäldit,
gifwi thå ägandenom så myckit wäch är thå
bätre, är wäch minder wärt än gäldit, är,

Thå

Balken

Tå fylle them thill som gäldha skulle, och thå bin-
das the förra skyldomanns hannd, ähn the hafwa
thär rätt thill:

Borgar Mann peninga före annan, giä- 8:
-the thed at, hann borgade före, Eller
wärie sig epter thy peninga gäldhett
äre thill, Meth manna edhe, at hann
borgadhe aldrig före the peninga, ähn egh ähru
wätnne thill, Fallz hann åt edhe thå gäldhe thed
hann borgadhe före, hwar thz äre mera eller mi-
nne, och böthe tree marck thill treskiptis: Nu
kann thöm åtskilia, sighier annor mera wara bor-
gat, och annor minna, Liggie thz thill thera Man-
na thär när wåro, Tå hann sig thill borgann-
Mann togh, ähn egh the thill, Tå lägge fram
för fougtann och rådhmänn, så mykit hann ka-
nnd, pannt eller peninga, Och wäri tree marker
meth tryggia manna edhe, Hwad thz är minna
ähn tree m: wärie med sialf sinnds edhe, Ähr thz
sex m: Eller mera, wärie med sex Manna edhe,
ähn egh ähn wätnne thill Ven the peninga thå före
borgades

borgades, Ähr thz något minna ähn sex marker,
wärie med tryggia manna edhe, ähn ägh äru witne
thill, Om the peninga före them thå borgades, Bor-
gar någor före vall åmaun och rymer them
Undann som borgadhes före, swarie them som
borgadhe, ok hwadh hann ähr bårto ällir thill, Bor-
gar hann så at hann skall före rättenn komma,
lati hann före koma och wari saklös, Koomber
hann egh swari thå hann före sak hannd:

9: Hwilken man något thager lånne aff
androm, hann skall hafwa tryggia man-
na witne ther thill, sannkedes thå thz
åtingeldare, Föra thetta utann witne och
kraffs thed gäld, hann ey kannes wärie sig med wit-
nom, thå giellder kraffs och såsom för vtskuld:

10: Hwilken man pant thager af androm,
tham skall hanns lagliga vtbiudha tre
rådzstugu daga, utann thz äre skulld ellir
tompt, ähr thz lösepant, stånde sidann åta
daga, Skuld tompt eller gull skall mann utbiudha

thre

Ter manadhe dag. och stånde sidann thiält fiorta
dagha. Wander egh thå them panter löser hafu-
thå them som pantinn hafuir wåld hann ägha ällir
sälia, epter godha manna matz ordum thre aff hö-
-aro thena wägerna:

Will någor någor them pant wäsätia fo- 11:
-renom sater wander, sätie hann ut före
så många peninga, som pantenn sates
före, och göre them witterligit som pantenn äg-
-er och så them hann sater war och lösi åter,
änn hann will, och lathi rät sinn med thäm pa-
-ntenn ägir, Wyrdes pantenn minna thå rättinn
med sornom göra, Gänge thill thäs hann sate,
och latti rät sinn aff thäm, sommen thän pant
satte, Waiter hann them samma pant före mera
borghe tue marck thill tre skiptis, vtan hann egh
lotum, gänge thill änwodis som för äro saght:

Nw will mann pant sinn återlösa och 12:
them pantinn hafuir kräfuer meer änn
pantenn ståår, lägge så myckit ...

med fram före fogatenn och rådhmänn och göri
sedann Edh sinn å epter thy hanom skiuld före
panntsättningh gifs Vtann ther äro witnne thill:

13: **Alle the** pannta mann sälia ellir åter lössa skall,
thz skall göras med tweggia manna witnom:

14: **Nw then timma** byamänn, ellir thera
nywenna köpslaga, thå må ingenn annar
för köp göra, ellir sig thill annars köps
lata, Vtann hwad köpe hann å komblir, köpe ok
som hann giter, Hwar annerledes gör, ähn nu
ähr sagt, böte tree marker thill treskiptis, Och
thänn gånge thill köps som förra å stodh, ähn
thweggia manna witne äru thill ellir wärie sig
med tweggia manna edhe, och sielfuer tridie,
Om gesta köp wari lagh samu:

15: **Nw thän som** twenn säll Ett tingh,
böte tree marck, som för ähr sagt, och
thänn förra köpte gånge thill köpit;
Ähr byamänn twänne som hafua thz egit,

och

Och sinna widerlägning: thill xl: m(ar)k: måga köpa
och sälia som andra byamän, Efter gambla sta-
-dga. Ther byamans swänna som hafwa sitt egit,
och sinna wäderlägning: thill Tiugu marka, köpa
hundrat bukskinn, geetskinn, råå och thör, Et, thrö-
try. halwann timbrum och helum grååskinn, må-
-rdskinn halfwann timbrum och egh helum, Sm
talg. Smör och flesk, wari sinnu lagh: Och
andra Thårcka som minna hafwa, sitt egit och
sinna widerlägning än thill xx marka måga inga
hudar eller bockskinn köpa, Utann wari ther alledis
skilder widher, All annor skinn måga the köpa Efter
sinna thali, huru the wider komma och egh helum
timbrum, eller halfwom, hareskinn, katskinn, lamb-
-skin, kidhskinn, Ofwan them helom helum timbro
köpa, Smör, thalg och annor fölka ofwan them
egh köpa, Utann helum marko och halfwom
och Egh thwndum helum eller halfwom, Thet
äre så Under ståndande, At thz som offwer är
halft dickra thall, eller halft timbra thal, El-

lir

ker öfuir thalf tysund smör ellir thalg, thed må-
go the egh köpa, Köpir någor annorledes ähn nu ähr
sagt, och wander thill wman med tweem mannom,
böte sex marker thill treskiptis, och hafui förgiort
thz han köpte, Och thz äger Konungen och Stadhin,
Enskylt, Orkar han egh botum gänge thill
Aruodis före Konunge och Stadenum, Och the kö-
ptem måzägandhe rätt thill them:

E. Hwilken som nogot köpir J baatom och
16. wander thill Wman med twem mannom,
böthe tree öra thill treskiptis, och hafui
förgiort thed han köpte, och thz thagi Konungen
och Stadhin enskylt, Ellir wärie sig med tryggia
manna edhe, Och them som sålde, böthe sammaledhes
Ellir wärie sig med sielf sinom, Sedhe at han
Egh af thöm lagom wiste, Fiska vpfröande baß
Oda skall mann sälia å almennings torge och köpa,
Ellir böthe som för ähr sagt, Fiskladhe Wigt och
gammalt hwad thz hälst ähr, som thill Stadhin
förass skall å almennings torge köpas och sälias,

them

Thäm amerkades köper böte tre m: thiltreskiptis,
Och thz hann köpte thagi Konungen och Stadenn, em-
-skylt, wander hann ther thill Uman med twem
mannom, Wander hann egh wärie sig sielffwer
tridie, Wander hann ~~egh~~ Fäder och onkar egh
botum gånge thill attrwodis som för ähr sagt,
Och them som sålde böte sammaledes, eller wärie
sigh som för ähr sagt, Hwar som köper något
J skipum, thå böte tree marker, som för ähr sagt
och hafwi förgiordt thed hann köpte, och thed thagi Ko-
-nungen och Stadinn, emskylt än thill åro twegg-
-gia manna witnes eller wärie sig med twegg(i)a
manna Ede. Lag wari samu um them som
sålde, och thå äger thäm som sålde peninga
sinna qwarra, hafwa, som hann tuch före kö-
-penskap sinn, Utann hann hafwi förra warit
funnen ther medh, och will egh bödit hålla och
thetta ähr merkiandes um them köpenskap nalto
Finlendske och Estlendske manna, thinar som

Helsinga

Helsinga och andra folcka som böndher, och
thän strömm koma af köpstadum, Wilia hälsinga
och andra folcka som att köpstadem koma sälia
sinn köpenskap j stadinn j oppenbaro bodhum
thet mågo the wäll:

17. **Thessa wärdöra** må mann bådhe köpa och
sälia, j skipum åt sachlössa, korn, kalk,
Sild, och järnn faat, och ingen annan köpenskap
uthann ther böther före som för är sagt, Så
mågo böndher sälia sinn Wedh j skipo sinom:

18. **Ingen** må köpa eller sälia ellir några fan-
da köp göra, å Norra malm eller Södra,
uthan j Stademom mellom Norrabro och
Sudra uthan then som köpte böte sex mark,
och hafui förgiort thz hann köpte Sannu hafui
warin een thän som Sålde, ähn thet äro
tweggia manna witnne, ellir wärie Sig som
för är sagt Sild och kalk må mann åt sach-
lösso köpa å bådhom malmomänn:

Kötmångara mågo mellum Påska och 19:
Pingizdaga köpslaga åt bachlösso thed som
thera köpemskaper äh såsom sälledhe hwadh stä
thed hälst äh, Hwar längur ellir J androm thi"
mom noger köper ellir annat ähn nu äh sagt,
böthe thre mark thill treskiptis, och hafui för"
giordt thed hann köpte och thed Konungen och
Stadinum Evinskylt, ähn thill ähro tröeggia man"
"na witnne, ellir wärie sigh med thre manna
edhe, Fälz hann åt them och orkar egh bo"
"tum göre ther om som för äh sagt:/

Fogaten. Borghamästara och rådhmän skulo 20:
sall åhr em thima J hwariom Månade J hwario
Stadh, gärning thera förnämpnda manna som
Skräddare, Skomakara, och andra sama gärningz"
"manna, Wörda och läggia efter thy the pröwa
thidenna wara så at the som sälia och swå the
som köpa fåe fullt geem fulle, Wäll någor än"
"narledes, ähn the före läggia, thå ästa hann thed
gör böthe tre mark thill treskiptis och hafui
förgiordt

förgiordt thz han sålde, och thz tagi Konungen och
stadhin enskyldt, Säl kötmångare söderfwart
kött, eller någrahanda kött för annatt än thet är,
och warder thil wunnen med twem mannom, böte sex
mark thill treskiftis, Och fougten och rådhmän
hafwe wåld at göra med thz kötmno hwadh the wilia,
är eigh wittne thill, thå wärie sig med sex mann[a]
F. edhe, falskar någor sina gerning böte sex marker
som för ähr sagt, Och Konungs fougte göre ther
med hwad hann will, och rådhmän, hwilchen egher ar"
ker botum gånge thill arwodis som för ähr sagt :|:

Alla daga som marknada skola hållas j thesso
21: sammanwndom köpstadhum som wästerås, Upsa"
lum eller hwilkom stadh thed helst ähr, thå
skall ingen man thz köp göra um sunnodagh utta
then annan dagh före han hawa som then epter ko"
"mmer, Alla andra daga må man bådhe köpa och sälia
epter thy tillköre, Twå dagha fulla må man köp"
"slaga, tridia um aftonen som the thill stadin ko"
"mma hwarkedis merchiande, at hwilchen sina
utan åårsens marknadh thå stockholms män koma

thill

Till thenna för:de köpstada sum köp drifvande, thå skū-
lu the med thöm och thera bondom köpslaga och gästo
som af ålder warit hafver, och synnerliga thera Mäz-
manna brätt tilsigia, Namnudes köpem the att köp-
-stadum swann äru och utann med Stokholms byiaman-
-nom bondum och thera gestum, wider boot xl: m:a
å bådhe sidho, Swan som annorledz köpslagar af
köpstadumänn, och hwars tera, xl: marker um sig
Konunge och Stadenom, ther giffz mäzägandens att
tolf m:r: J ingom skipum ellir malmom skulu the
någor köp göra, utann som j bokenne staar:

Alt thed järn och annan köpskat som smör, 22:
koper, fläsk, och annat tolkit man köpir j
wästerås och andrum köpstadum swann thill
ellir utann, thad skall thar wägas för än thed ther ut-
-föras, köpir någor järnfart, smör eller någott annat
tholkit och later thed qwarit äfftir wintrenn leg-
-gia, Märkis thz med Stadzens märke thå thz wägit
ähr, gjörr thz ingen ther sammastadz thå hann
will thz bort föra um andra wicht, Och alt iär
och annat tolkit som smör. koper, fläsk, och

Swad

Köpmåla

Hwad thz är, af thöm förnemnda köpstadum thill Sto„
„holms kommer som ther vpskipas och thär sälz
skall ther wägas; Sända och nogra af them förnem„
„da köpstadum sinn skip thill Tyskland och sitt
Järnn med eller annat tolkitt som för äher sagt,
thagi Stadzens breff ther å att thz fullt wägher,
och wari saklös. Enn andra wicht i Stockolms
Vtann thz ther vpskipas och säls som för är sagt,
eller mistanke äh i. Alt thz godz som skall vt„
„ländis föras som järnn koppar, fläsk smör och
annor tolkitt skall alt förra wägis, ähn thz vt„
„föras. Hwar annorledis gör, hafui förgiordt alt
thz owägit är, ähn thill äru tröggia manna wit„
„ne. Och alt thz Järnn thill Stocholm kommer och
egh fullt wägir thz äger Konungen och Staden
Enskylt. Hwar tunno bindare skall hafwa sitt
ett märke, hwar vm sig, som hann skall sätia
tunnor sillfatt, järnnfatt, Staalfaat och annor
tolkin märkia med, thå the äru giordh så att fi„
„nns något ther a egh så rätt som thz skall wara,
äru thed tunnor eller annor tolkitt ring thå skall

ther

Ther vm gånga som Vthskilo vm annat Sale J Konungs Balkenom:

Jngin må J hälsingalande, Dalum, Jemptelande ellir hvar thz ähr å landeno nogon Marknadh hafwa, Ellir ther nogot Köop drifwa, för än Konungs skatter ähr vt kumin och vpptagin, seda lofwas allom thär J landeno fara och köpslagha J rättom marknadum som ther eghu haldas hwar som annorstades gör gängs epter thy här näst Vthskils: 23:

Hwilkin man thär Konungs fogate ellir Embitzman finder å lande köpskap driwa, såsom köpmanna swenna ellir prästa bönder ellir andre män taghi aff honom thet han köpte eller sålde och med xl: marker, och thet wari Konungs ensak, än han wänder lagliga till rättan med landzlagenum, Konungen taghi och thet han sålde ellar köpte, Warder och någer fångin J stadenom af thessom förnämpdum mannom och till wunnen medh twäggia manna witnom, wari samu lagh och taghi halft stadin och halft Ko-
Konungen 24:

Koningenn, Och thz med som war köpt ellir sålt, för
thy all köp skulu J stadenom göras bådhe landzma=
=nna och köpstadz manna mellum och thär som köp
göra, och egh å landz ellir annorstadz, Jngin
landzman må köpa nogra hannda köpskap J stade=
=nom kläde ellir hwad thz ähr at hann skall
thet åter vtsälia J stadenom ellir vt många wi=
them bort som för ähr sagt: Hwilken J thesso
målenn egh ackar betum, gånge thill annodis
som thilbör;

25: Hwilken man androm gör skada å sino
godze med wilia, såsom annor byggning
ähr vnder och annor annan å, och thet
godz vnder ähr, hwad thz hälst ähr salt
ellir klädhe och sönderhwas af them som åstan
byggia, och äru tweggia manna witne thill,
at hann honom thäns skadann giordhe, ellir sädtora
böthe honom allann skadann åter, Will hann at
hann honom then skadann egh giordhe, och äru
egh witne thill ellir han åsagum wärie sigh
eptar thy honom sakenn gifs: fällas hann

Låtte

åt edennom fällis och thill bakema, Orkar hann egh botum och them skadum återgälda, böte hann medh drwdhe sinno wider mågaganda som hanno skenkt gatt. Nw kan thz att wardha thilkomma och egh att wilia, böte thå hwann fiendhe pening att skadha hannes och e fullann eedh äpter thy honom skenkt gifs, Faar hann åt edennom fällis och thill bakema Orkar hann egh botum thå gånge thill drwdis som them man skada gör andrum, wari thannu lagh som för ähr sagt:

Hwilken wiin skall låter köpa med stoopum eller wpstinger, utan fogatanns eller radh-mannanna witrö eller orloff, böte thre m.^r thill treskiptis, och hafui forgiordt fatz, och thet hafui koningen och stadum enskylt. Will hann neka, ähr thet sant war, wari lagh thannu: 26:

Hwilken mann wijn hwariahanda wiin thet fallt ähr, miödh eller andra drycker will med måto eller stupom fallt hafua, sigie thill fougtanom och börgamestare som för ähr saget, wadher boot, att the thet fallt göre 27:

göra, och rätte å Fogatanom närwarande ellär Umbudzmans hans:

28 Alla the måto som till wijn, miödh, trampöll, eller andra drycka bör, skulu märkias för ähn med them mätz eller sälz, och tagis aff them ther till wärder wärder, Et eller thrö eller hå mång ham wider torfft. Och ingen drincke wijn med brusum eller hwad thz ähr, ellir medh andra måto mäti, uttan the rätt äru och likkart wider samu måtona, Förs annerledes och wär der funnin wider fälska gerning. Och gör ther mz enna Marka skada, Föris ther med dom meth dom med andrum falsarom, warder thz bornom wijt. Föres ther med dom uthskils j Konungs Balkenom um annat falso:

29: Hwilken som gifwer wrangmåto å wijne, böte tre mk: till treskiptis, Före wrang-måto å Miödh böte enna mark, till tre-skiptis Före wrangmåto å trampöll böte öra till treskiptis Före Swenskt öll böte tre öra till treskiptis:

Hwilken

Balken

Hwilken man af thessom förnempnda dry„ 30.
„ckiom, will välia med tunno, han skall them
alstinges wax j byrund fylla och j Swenskom tunno
mäta, Hwar som annorledes vill och warder
thill wnnan, med tröm mannom böte sex mark
thill treskiptad, Och hafui förgiort thz han sål„
„de, thz thagi Konungen och Staden, emskylt, Sto„
„rit af Tortiske öle och thes tunne skall välias
före twå peninga, Rostaröll och thes tunne före
Fyra peninga, tramonöll och thes tunne före tre
peninga, Winn och miödh, epter thy thed är godt
och egh dyrare, Jngenn må tramonöll och tolka
dryckia, med stupum välia, vtann byiarnam, Hwi„
„lchun wärnn eller andra dryckio taker egh fullt
löpa, som the vara warda, hafui förgiordt farked
och dryckinn som vater warit och mesh sex
mark före skydnne, Och thy må han Jngenn
tunnom välia, Vtann hans, thå thz fates å rådh
strofron, sadhe at så myckit tingat war, och
thz skall han halda med tunno Eidh, huar annerledz
gör böte som för är sagt :/:

med flesto

Kiöpmåla

31: Medh försto skipum mågo alle gäste
in thill stadinn, Och landz komma j
laghe, och ther kiöpslagha Efter thy j laghbokinne mo
Sigx. Engin gäster må thra landfara ellir ridha,
ther sum köpenskap drifwa ellir skuld manna
rödher bot thre marka konungs och stadens enskylt:
Ther af giffs målzägamanda thre markar och förgiord
thet han köpte ellir salt ellir innanår konun-
genom och stadenom enskylt, ära han wander
med thwem mannom thilwinnar, Een af konungs
rådhe skall thill Stocholms komma j twem thimom
um årit, Först um pingizdagha, annan um S:ti
Jacobz dagh allom gästom och byiamannom rätt skipa,
J fiortondaga Efter thet han hafwir rättom fatid,
Een af Erchebischopens wägnna med them konungs
rättin hafwir allom rätt skipa gästom och byia-
4 mannom, hofmanna, swenno, och klärkom, Och
androm landzmannom som the kunno egh ellies
rätt af fåå som för war sagt, Och göri huar
bischopir j sinno bischopz dömme samuledh:/

Äär thet

Balken

Nält thed Rogh som klädhe och annat tho= 32:
ckit som gäster och byamän in till stadh
föra: thed mågo the åter bort föra åt sachlösdo,
om the thed egh sälia fåå, förer hann någet bort
thed ätande eller drickande ähr, thed må hann egh
utan fogtans och rådhmanna lofft vidher boot
xl: mark: Konunge och Stadenom enskylt: Ther gif=
wis att Måhzägandanom thio marker förthy thet
skall prövas hvad the må vara utan almuganß
skadha ellir egh:

Nu föra gäste och byamän klädhe jnn till 33:
Stadhin och landit thå skall the rätt färdigt
wara och långlekt som hålda eptir thy
tillbör och forden plägadis och then thet
förer, hann skall them mann wärna ther med
som thed köper af honom, finz någet then annat
klädhe förer swariohanda klädhe thed hälst ähr,
fälle att j peningomen efter thy klädet mindre ähr,
och styntra till än thed hålda skall, elliest hagi
thed Konungen och Stadhin enskylt, och böte xl:
marck till treskiptis, ther mann köper klädhe, ther

skall

Ther skall hann thz läta strijka, Ellir hafui som hann
köpt hafwir, samu lag wari om alt annat som
thill stadinn föras salt och krydde och hwadh
mann förir thill stadinn, och landet, Eller hwadh thz
ähr, vtann ther hitis jmbundit fälz med, thå ~~[illegible]~~
äger thz prowas som för ähr sagt, och gäret
sielfft bräniras hwar ther köpir antingia klädhe
Eller annat vtham som nw ähr sagt, böte xl:
mark konungens och stadenom tijskylt, wardher
hann ther thill vnnan med twiggia manna witnu
Hwem thetta witis antingia thed hann hafwir köpt
Eller salt, och äro egh witnne thill wäria sigh
med tex manna edhe fälz hann åt Edhe, warin
lag som för ähr sagt:

34: Nw thå fougtann och hanns vmbutzmann
hafwir j skipinn köpt och thagit thedh
hanom hugnar Efter xx: som skils j
Köpmåla balkenn: Thå skula gäste hwadann ther
hälst äru sit godz å kläde hwsit skipa och fö-
-ra thet j saminder, och j ingenn annan stadh,
såsom kläde, Lärift, och krydde och aldra handa
Spetzerij

Spetzerij: thrååll. koparök och annor tälghim tingh
alt thz them må bära thill och aff och lata skrifva
för them thär något aff säls, Skipar han egh thed
vpp som nu är sagt, ellär egh läter skrifva, böte
xl: mark konungenom och stadenom. Kommer han nå„
„got vndan och vänder ther fången med falsk
förgiordt thed han vndan korte, och böte xl: m:
som för är sagt, Alt win thz the föra skall
J stadzens källare väghas och vmskipas och skrif„
„vas och J ingom androm stadh, att thesom förnä„
„mndom som klädhe vörin ellär hvadh thz är,
skall husälgo gifva, epter gamla stadga, Hvar
som bort far för husälga vtt gifvin är, böte
xl: mark konungenom och stadenom, Salt och annor
tungh som gesthe föra skall vpskipas J oppenbara
gatubodär och thär väghas och J ingom källarom
ellär backbodum. Thesse förnämnda som klädh
laxst och annor tolchit skall helum styckiom och
helum hundradum säliias och ingom stovom
ellär alnnom, Spetzeri helum drösmum. Salt helum
lestom. Vtham han är fattiger och hafuir mona

Sta

Köpmåla

Då skall thed alt j sönder sälias, Vtann the aff
gotlande ärn, skippundom hoswar them sält sä-
-lia och ninna egh, Ingenn må och annorledes köpa,
Hwilkenn annorledes säll och wärder thill winna,
med thwem manno böte xl: marck konungens och sta-
-denom och hafwi förgiordt thz hann sälde aff thesse
kost gifwid Måltzegandens tio marck Samu lag wari
Om them som köper Om hann köpstadzmann ähr,
bonde eller annor tolkum böte tree mr: J thesso må-
-lemo, med sielff sins ede, at hann af them lagom
egh wiste, Nw kann gestinn någrom byamannom
fåå sitt gotz at hann skall thz åt honom sälia an-
-tingia lönliga eller oppenbarliga J sinne gatubod
hafwe styskiom eller heelum lärift, Wertzeri selum
dyskinom eller halfrom Eller hwru hann wikter
kombir, med them köpinskap eller androm win-
-ter eller somar hwad thz innsatt ähr eller egh,
wardher thill winnan med thwem manno böte gästen
xl: marck konungens och stadenom, och hafwi för
giordt thz hann thill salu leet, och them som

sälia

Sälia wille böte xxx marker Som för ähr Sagt,
och thagi målzägandem ther af xx marc. Egh mågo
gäster Sin köpenskap allen Sit godz J andra stada
Ellir å land eller nogra marknada föra lata eller
ath ther sälia vtann hann hafui förgiordt godzit
hann förde och vz xl: marc: Konungens och Stadens
Ennskylt, ähn thill äru tryggia manna witnne
och thagi Målzägandhe ther af thio mark, Nu kan
nagor finnas thäm å thera wägma gör J marck-
madhe eller vtann Marknadha anntingia med
wärdörom eller redha peninga hwadh hann skall
ther af bätarm hafwa eller egh böte xxx mr:
och alt thz hann med foor både Sit och gestens
och boot att gästenom Som för war Sagt, än
thill äru thrå witnne och målzägandhe thagi ther
af tio marc: finnes them gäste peninga thill den
thagen, at hann skall med thöm J Stadens Kiöpa
gestenom godz thilhaunda och skall ther lönn
före hafwa af honnom ellar egh rettelighit köp
med honnom och oppenbart ellar gör köp

medh

med hornom förthy at han skall saklöß wara före brutum j thesso måle, wari ther en sack som för war sagt bådhe um gäst och byamanum thill äru twegg''
''gia manna witne, äf the samu sach gifwis målzägan''
''da xx mar:: och them manne skulu giffs aff nogrom thessum förnemndum som för war sagt thå wärie sig med sex manna edhe, fälz han åt edenom fällis och thill sakenna, Orkar han egh botum gånge thil arwodis som för war sagt före konungens och stadenom, Jngen må göre högre kiöp med nogrum manne eller borgara mera än han gotz hans räck''
''kier wider boot som för är sagt, Och hwar göri skurt efter thy han köpenskap driver wider boot som ther um skils :/

35: Allan then köpenskap gäste, thwinghe the hälst äru aff Flander aff Tyslannd gotlande eller hwadan the äru, skulu drifwe j landeno och köpstadenom thå the ther komma thill hamn, skulu the drifwa med köpstadz manne och ingom andro som bondenom eller andrum wither boot xl: mar::

Och förgiordt thed

Balken

Och förgiordt thed kiöpt och sålt war vnderstån-
-dande j then köpmanskap the skulu här köpa som smör
kopar, iärn, humbla, talgh, skinn, skinnwaring och
wäghande godz skulu the köpa hellum skippundum
och halwom dikrum och annarledes egh som styckiom
köper vtan them som säll hafwi egh mer ähn
han må hennom vpfylla skippund med, och alt wäga
å wägenne ellir å pundara lata komma och ther
wäga lata som tilbör, Hwar annarledes köpir ellir
säll böthe xl: marker konungenom och stadenom och
hafwi förgiordt thz han köpte ellir sålde, Giäl
skulu gäste köpa brändan och egh obrändan wider
boot å bådhe sidhor som förra är sagt, Ingen gäs-
-ta smör till sin kost et pund eller thre, thed sku-
-la the aff them köpmannom köpa som byggia j
thäm stadh the till komma och drifwa sin köpen-
-skap j, och ingum androm byamannum ther till
stadin komma wider boot som för är sagt,
xl: marker skuldh nogor thäm kost köper till sinn
långliga och läghir j tunno stöta wari lagh
som för är sagt:/

Alls att

36 Alle aff finnlande vtann åro byiamänn aff ny-
-lande, roddenom, helsingalande eller gestrika-
-lande skulu hwarghin sin marknach medh skipū
åt drifwa, vtann J Stocholm wider boot xl: mark,
Konungenom och Stadenom enskylt :

Korn Skulu gäster köpa helum lestum
och egh minna, bådhe af byiamanno och bo-
37: -ndom, Så lowas them och gotlande köpa
tern pundom J sämder och egh minna, hwar som
annerledes köpir wari boot som för ähr saght
och thäm bonde som annorledes säl, böter tree
mark, Eller wärie sig sielfwir tridia at han
aff them lagom ey wiste hwadt manne thz äre bya-
-männ hwadann the äru warinn J lagom med gästom
här vm förthy at the lagum weta och äru J sta-
-demo. Jnge gäste som vtann till komma aff
flannder eller hwadann the äru någo nogot köp
sinn J mellom göra säliande eller köpande,
vtann wedh the J landemo äro widher boot som
för ähr saght, och af hwarie thesse xl: marcka

Stad

Valken:

Vall, hafwi måtzägande tio marker aff hwario tiugi
marcka Vach ena yr: Och inthe af thy som köpt och
Sålt war, Thetta skall witnas och fullkomp-
-nas med thrwem mannom, och wäriās med sex man-
-nom, ähm egh äro witne thill, thå tolfter thiman,
Hwar som warder fälder och orkar egh botum
gånge thill dürkodis före Konunge och Stadenom. ~

Här Börias Skipmåla

1: Hwrū man skall sitt godz Vtskipa och här medh fara:
2: Nu om skipafridh:
3: Om någor wardir Vtbyrdis kastader:
4 Om annkarsträngir warder sunder huggin ellir ok fäste å land war brutind:
5: Nu kann skip thill hafs ellir siö drifwa och kombir skip brut j, eller någor lutt mister för strängs skuldh:
6 Om tog warder sönder huggin medh wilia:
7: Om alt thed skipi thillhörir warder skadder:
8: Om man gör androm skada mz wada ellir wilia:
9: Nu will man thill staden läggia seglande el-lir roande:
10: Om skip kombir å grund och lastas egh:
11: Om någor skipar godz j annars skip honom o-wetandes:
12: Om man skipar mera än ther kan före leg-her och dyll:
13: Om någor leger ledsagara:

Om man

Balken

Om man läger skip och will ther hyra — — 14:
Om man samlegher skip: — — — 15:
Om någor slåpper thig af sandom ellir ankare — — 16:
Om man inbyrdes lygger thig eller styreman [illegible] 17:
Om något godz skall å brunne liggie — — 18:
Om thera skadha komma kann af thy at skip ligger 19:
widher manns bro:

Hwilken man till stadzens hampn 1:
kombir med skip, han skall egh godz för vt-
skipa, äm han hafuir thz konungs fogta
budit, ellir them j thera stadh är, och han thed fort
hafuir, med thuem mannom som handelius thyskils,
Will han egh ellir giuer egh thed gedit j skipens
är, thå må han thz lagliga vpläta skipa och j
hws lata komma. Och thå äger han af thy godzens
gäart j skipenna hwda tre daga eptir fogtanom
ellir hans ämbitzmanne, Wäll han noget aff thy
han hafwa will innan tree daga och halder thed
thz efter honom som sagt är hafui förgiort

thed

thed hann med Soor, och im thill Stadium Förde, och
thed thagi Konugenom enskylt:

2: Så myken Frid hafuir mann j Skipi sino som
j gårde sinom, och hwarias hamnda skilnader
thär ymmer skall dömas och rettas epter thy
sachim är, och som kann hända, Vin dråp, sår
eller hwad thed ähr:

3: Ligger skip j bryggio läghe, wander mann ther
vtkastader vt å byrmom, och äro bryggia
manna witnne thill böthe xx marker thill tree-
skiptis eller wärie sig med sex manna edh, Lig-
ger skip j ankkaris lagie wander mann ther vt-
kastader böte xl: marker thill treskiptis Nu kann
thed wara med wåda giort, och kunbir egh blåna-
der, såramåll eller blodhwite j, eller något thed
hanns lijff må skada, wärie sig sielfuir siette
och böte tre marck målzäganda enskylt, före wå-
dann, kann honom någor skadi giöras bötas epter
thy som vthskilz j såramålom, Dricker hann egh
botum gånge som vthskils hwad thz ähr vålder med
wådha

wådha wärkum ellir wilia;:

Hyggir man ankare sträng sunder med 4.
wilia, ellir the fästo å land burtu är, bö=
=te tree mark, till treskiptis, och böte åter
skadann så myklum han war och fästona ey=
=ter godha manna mätzordom, Orkar han egh
botum gånge till dauodis:

Nu thå någor hugger med wilie sunder 5.
ankare sträng. ellir the fäst å land äh=
burtu, och the till siö drifwe, och komber
J skipbrut, och af stoor skadi eller någor sitt lijff
mister före, thy at hans ankare sträng war sun=
=der huggin, böte åter skadann the fingo eller miste
lijff sitt och kunni ingom botum wirdh, än ser
manna witne äru till, eller wärie sig med sij:
manna edhe, fälz han åt edenus, wari fallin
till dödhinna, och hans mälsägande wäld böter ta=
=ga, eller göri med honom hwad han will thå så
at konungen och staden få sin rätt:

Twölftem

6: Hwilkin man thz hugger sönder före
androm bothe tree m(ar)c(h): thill treskiptis: och
böte ägandenom så godt thz åter effter godha ma-
-nna mätzoudom, Komber thär skadi af wari ther
lag om som för ähr sagt om dragrep och
varka wari samu lagh:

7: Nw warder skipbåter huggin med wilia,
och tappas bort, bötas åter båtenn effter
godha manna mätzoudom och sex marck thill
treskiptis, Komber ther skadi af, böte som för är
sagt, tappas hann egh bort, böte thå sex marck
thill treskiptis, Hugger någor annars dubbara
aff, wari lag samu, Tappas ankkara bort böte
åter effter goda manna mätzoudum, Ockar hann
egh båtum gånge thill arwodis som för är sagt,
Hwad thet hälst ähr mann skadar före manne,
thz skipi thill hörir och gör thz med wilia, böte
åter skadann och med tree marck thill treskiptis,
ähn thill äro thwäggia manna witne Komber ther
skadi aff böte åter effter thy skadann ähr thill,

Ockar

Ankar hann egh botum thå gånge till bryggio som
föör ähr sagt, Utan thz går å kistl band, eller Hugg-
ringer, ellir afflög kann tera mellum bendha:

Nu gör man androm skada med wådha, 8:
och egh med wilia, hwad hann fäller segh-
lar af honom ankare strenng eller
ankar, ellir kombir drifwande ther å, böte honom
tridiung af skadanom hann fich, efter goda man
mätzordum och tolf manna edh, at thz war wådhe
och egh wilia och wari saklös före botinne hann
skulde utgifwa, målzägande, Konunge, och Stadenom,
Nu kann någor af skipbrut förderfwas ther
the koma i böte målzägande xl: m̃r: till ensack,
och skall å komma tolf manna nämpnd wita ther
um hwad wart ähr, fälla the hann wari fälder
wäria the hann, wari wärder, hwad heller wå-
de eller wilie ähr:

Nu kan skip till Stadium siglandhe 9:
ellir roande koma med godz, och will
till Stadium eller krona leggia och

will

will af skipa, thå skulu the skeep som barlastadh ähru
som föru liggia undan läggias och lata komo thill
brenna komma hwilkenn thed will ey göra, böte tre
mark thill treskiptis. Sedan hwar dag epter thz
lougtanns och stadzens; Nöema hawa honom thilsagt
med thröggia manna witnom, Så lenge hann ther
ligger böte tre mark thill treskiptis Orkar hann
ey botum gånge thill kirpodis som för ähr sagt:

10: **Nw kombir skip** å grunn, och kastas
negh och torft at kasta, ähr thz kastat
warder, gälde åter skip och gozs epter Ma-
-rcatali, och hwar skall sinn eedh ther thill göra at
hann hafwer rätt giordt af allo thy godze hann thär j
hafwir. Nu kann them åtskilia hwi kastadt, thå
skulu the rådha som flere äru före kaste, komma
männ j hafznödh ellir siö, och kombir å siö,
och ofthe och torfwa at kasta thed gozs thet gäldis
åter som för ähr sagt. Kann them åtskilia thå sku-
-lu the rådha som flere äro före kaste:

11: **Nw Skipar** mann gozs j annars skip, men
männ hann skiphärranom sigier ellar före

Stadga

Balken

Stadga och lagger thär böön å hafwi förgiordt godz sit, och thz thagi skip hærrem emskylt, och böte th: marckr thill treskiptis före thiufnadenn och sechi thiuf-wer, ähm thill äro sex manna witnne, eller hann sielfwer thed kennis. Nu erckar hann egh botum wärde slagin wider stupona och rymi stadinn:

Nu skipar mann godz J annars skip mer hann hann före laghir, och sigier skdann skip hærrans thill hafwi tha skiphærren wärdh thed af skipa, ähm hann will, och thagi sku t af godz hanns före thed, at hann later thz afföra efter thy hann giffwer ånnödis manns lön, och ski-pleghe ther thill, kommer kast J stormen och ähr egh föra affört, kastes först hanns ut som oläfwa-undes inskipadt, och giwes inthe före utann thij för utsänkter um skiplegomma ähn kastet kom J, ähn hann wildhe thed föra som annat godz eller egh och thå ähm kastat wärder thagi ther fullo skip-lego, kastas meer gälde åter efter marcka thali efter thy hwar hafwer J skipemo och alt kistho 12:

fää

Så gieldes åter som redho peninga wåre, och e twå marker före enna af thy som kastat wart:

13: **Nu legir** mann ledsagara som them skall skeed sigla, sigir sig them wilja sigla lata utann all skada öfuer siö dit the före laggia seglar sedann å grundh. och och the skada af få, hafui skipharrin wald öfuer lifz hans och thå före enis rät, änn ser manna witnne än thill, at hann tålthim skada giordhe skipfarans och skiparenn sunker å them siö offe wari sarh-lös före allann skadann:

14: **Legir man** skip af androm, huadt thz är me-ra skip eller minna, och will egh them hålla som leget hafde och fästa pening å gifwet hafuer, gifui ut halfwa skiplegonna och hafui förgiort fästa peningh, äro tweggia manna witne thill, kann och thå wara at hann hafuer in-skipat, och siglar ut af hampnn eller roor, och bet ääd må synias och bordhe. och sidann will hann af skipa och widh skilias thå åhi all skip lega för-tient

„tiernt, dömi lag wari om thäm lego säl sum egh
wäll halda, thz ähr lego säl eller läter:

Nw then thima mäm legia skip samlego, 15:
thå må ingen afgå utam skipharrens
orlof, gängir någor att oh hafwi någ„
„et j skipens skirat, gälde full skiplöön hafwir
han intz j skipet oh går thå att, gälde halfwa
skiplegho:

Later skipharra slappa them thig att han„
dom, eller huru mänga the äru, gielde skiphä„ 16:
„rrenom åter allam skadan före thiget epter
godha manna mätzordom Brister thig eller änka„
„er, wari thz skipharrens skadi slapper han sik„
„fwir af handum wari sielf hans skadi:

Vngga skipara thig utam skipharrano 17:
orlof eller wilia, gälde åter skipharrano
allam skadan åter epter godha manna mätzandum
flyggir han sielfwir hafwi sielfwir skadann:

Alt thed godz j staden komber med skipum 18:
thå skulu the som ther med komma engom

Landa

samma thynga som köper, salt järn, ellir hwadh
thet är vppå mans broom lata liggia, ellir thet
thär sälia vtann skira j bodher ellir å almen-
nings torg, vtann hann före hwar thänn dag
thet ther ligger böte thre marker målzägandhe
Konunge och stadens; Um wäch wärim sämu
lag, och annat tolkhidt:

19 Läggir nogor fäst å annars mans broo, påå-
la ellir fäste bååndh, komber någor skadi aff fä-
stalägning ellir någett söndervas aff hans
husom ellir bygning böte åter allann skadann,
thänn hann thär aff fiik efter fyra manna mietz-
-ordum, thre aff hwars thera wegna:/

Här börias rådzstuffwa balkir.

Hwru mång mål man må kära å annan vti een dagh: 1.

Huru marga rådstuffwa daga skulla wara j enna wiku, och huru borgamestara och rådhmän skulu rådstuffwm wökta och om brut thera som egh komma thill Rådstuffuann ellir them warder ennkannerliga thilsagt om stadzens ärande: 2.

Om någon wädiar mott fougtans doom och borgamestara, hwadh han skall mote wätia: 3

Om egh warder wädiat mote fogata och borgamestara: 4

Huru rådstugu dage räte vte å torgens skulu wara och huru många domare: 5.

Om någor will egh vnder konungs doom wädia, vtan bediar läsa stadzens book före sigh: 6

Huru man skall annan thill Rådstugu stempna eller böter hans thaga som egh will före koma: 7.

Om them brätzliger warder och egh orkar botum: 8.

Om någor kombir kärande och giöir andrum sack och will åter wända eller hafuer thwerhalu: 9.

Nu gifuer fougtan borgamestara ellär rådhman nogom 10.

nogrum sak, före dråår, dråp eller blodwite, och egh
thenn nåkzägande ähr:

11: Nu stempna flere enom thill rådzstugu uppå
een dagh:

12: Om the mall som dråår, dråår ellir hwad thet ähr som
Utländis ellir Jnländis och Utann Stadenn giort
warder, och ähr egh ämndat:

13: Nu kombir mann thill rådzstugu och bedias saga do-
-mna af fougta och kann egh få:

14: Om mann brutzliger warder och egh wåldfasta:

15: Huru Ut skall dömas thäm aff andrum:

16: Om fougta ellir rådhmänn läggia nogrum stämp-
-nodag före utinga gäld:

17: Huru lään thet mann med lampnade hånd thager
skulu dömas:

18: Om besetningh:

19: Nu om thän mann borth borgann besatir warder:

20: Nu om hann borgann får och far sedann bort
Ur borganune för ähn hann thill swars kommir:

21: Nu kombir thäm thill Rådstugu besatter war-
-der och egh them besättia lååt:

Nu om them

Balken

Nw vm thöm som besatter wander kann optaxe skuld gifwas aff samma manne: 22:

Hwru laghmänn skulu borgas och thera plägha som skuld giffs och egh botum eller geldom orkar: 23:

Hwru åkäraanden äger swaranden med witnom binda, och swaranda will egh fästa: 24:

Nw kombir thänn till Rådhstughu som egh wil ech gå: 25:

Nw hwad witnom mogo gänga aff landeno och j stadiem, och aff stadenom å lannde: 26:

Hwru wägfaranande mann må ech gå j stadennom: 27:

Om thänn ech fäster och är egh borfaster — n — 28:

Nw kombir thenn mann till rådstughun ech skal gåå: 29:

Om thes manns brut som äro ringer af androm: 30:

Om the boot mann skall böta före sqwädinns orch: 31:

Nw j hwad bootum the männ liggia som stadzens ärande fara, och söktia, och hwad thöm gördt: 32:

Hwru stadzens Nämnna och Fogatanns skulu sigh haffwa: 33:

Nw hwad männ j stadennom ställemätz, skulu bära ekkir annor wapnn: 34:

Nw före hwad brut mann må borgum sättia j stadeno 35:

J Stadennom Eller egh, eller J hwad heyt hilsom är,,
åtzlige männ skulu Sättia:

1: Egh må mann Eller måll Kära å annan
Om enn Dagh änn trij, att egh ander kim,,
„derb Dom Sig Kära wilia: J

2: Trij äru rådstugu Daga J hwarie wiku,
Mandager, Odensdagar, och Fregiendagir, thå
Skulu Foghatem och rådhmän thill rådzstugu Koma,
Döma och Käromåll föra, Epter thy tilbör och vär,,
„lika the borgamestara och Rådhmän thz årit skulu
Sitia och rätta med Foghatanom Epter thy Festa,,
„dgade wåro om walburgamässo, Hwilcke ändre egh
thill Rådstugu Koma thå Fougatem och borgamestara
them budh Senda, böthe ej öre peninga hwaritt Som
the budh ~~...~~ försmå, Hagi Fougtann thrå öra Och
Een half marck borgamestara the thz årit Sitia:
thet andra Koningenn och Stadinn, Vtann han wise
Sann förfall, och hwann thich thich borgamestarenn
Som thz årit Sitia skulu och Döma, Koma egh

thill

thill Rådstugunn, Så tridie sinne Rådstugu klockons
ringer, böte thwå öra hwartera som egh thå kombir,
och hwar rådhmann en öra med thöm, Hwilkhen byia-
mann eller ~~Rådh~~ armor mann budh få aff fogtanom ellir
bårgamestarom eller them i thera stadh äru antingis
at hann skall någrom en gäld swara ellir hwad
thz är, böte tree marck halft konungens och halft
stadennom, Hwar som budh faar byamann ellir
Rådhmann aff fogtanom ellir bårgamästarom
thå konungs budh kombir thill stadinn, ellir och
thå them warda om armor stadzens ärande thala,
och kombir egh thå thill Rådstugun, böte tre mark
stadenom enskylt, och wari aldra borgamesterna och
rådhmanna ensack, Hwör någor stundh firir å rådstugu
ellir ute före rätterna, thå borgamestara och rådh-
männ laxamåll föra ellir döma, böte hwarthis sin-
ne hann thz gör ena halfwa marck konungens och
stadenom: Ängha döma någo bårgamestara ellir B
Rådhmänn döma utann fougtann eller hanns budh
är när, Och fougatinn skall skiva en för sig som
för

För thet som för Rättenn skall sitia och alla Rådz=
=stugu daga thimeliga thill Rådzstugu komma:

3: Nu kan ängingenn swärannde eller åkärann
de, lyta sig ey nöija åt fougtens eller
Rådmanns dome, som the döma, thå må
hann wädia sigh Under Konungen med tiugu marck
Innan the 8 daga epter thz hannom domen dömder
wär, och them sättia fullann borgan före sigh,
och fougtenn och borgamestara och Rådmän sätie
emoth xl: marck dömes hanno samt domer som
the för: fougtenn och rådhmän hanno dömdt haf=
=wi fougiordt the samma thiugu marck thagi enn
lut fougtenn och sinh wegnna, och enn tridiung
borgamestara och tridie the Rådhmänn som när
ware thå domen dömdes, och andre the ey när wå=
=ro hafwi ther inthz med göra: hwarkenn gällannde
eller Upkärande, wander annor domer hanno döm=
=der, hafwi thå fougtenn och borgamestara the samu
xl: marck för giordt målzägandenn ennskylt. Och
C. thagi åter samma xx marck* upbära sä skole the och
samm ~~the~~ Tiuretio marck Ugifftwa: /

* Och sedan K. M:t och Rådh eh xx mrk skole till [illegible]

Balken

Hwilken ey wädiar emot Fougtems eller 4:
Borgamestara Doms, Innan 8 Daga at Do-
men Dömder ähr, Ståndi Siälft och fast Och hafui
aldrig wåld sparr meer wädia åå ham :/

Samma Rådstugu Daga, Skole wara Wthe å 5:
Torgena som Inne å Rådstugunne, ther skole
Fougte wara Een å Konungs wägnne thre
Rådmän å Stadzens wägna, will någor wä-
dia mot thera Dom wädia Vnder Fogota och Råd-
manna Dom hete weder thå öra peninga som
gemestan skole framleggias och them thage Fougtenn,
får Vte diter och the thwå Rådhmänn med honom,
döma thill treskiptis äm honom wärder Samma
Dom dömder, dömes honom annor Domer,
hafui thå the tre förgiordt ena halfwa marck
målzägandem enskylt, Och them som wädiat
hafuir thagi dinna thå öra åter Ingenn må
å torgens Sagne wädia äm nu ähr sagt:

Nu wan någor will sig ey låta nöia åff 6:
Fougtamns och borgamestare Dome Och
ey will hann Vnder Koning wädia, Vta

ledier

Rådstugu

Man bedher stadzens bok låta för sig läsa, leg-
-gie thet fram för konungenom och burgamestara å diskin
D. 5 öra peninga ther taghi konungenom af thrä öra, och
hvar borgmestare sinom, thz äret sider 1 öre, och
ene öre stadzens skrifvare: I

7. Nu will man thill annan kära, thå skal
han hånom förbiuda at han skall thil
svare komma, och wider mål, then
rådhstugu dag ther nest kommer at svara för sig.
Och then man som låter annan förbiuda, han
skall gifva budhmanom thrä peninga till arbetes
löön. kommer han thill svars then dagh hann
wardes förbudin med lagom botum eller penin-
-gom thet är wäl, kommer hann egh thill rådhstugu,
eller han förfalls wittne hafwer, at han ey är
j byinnom, eller ligger siuker een thenna, annan
och tridia, böte hvart sinn tree öre thill tree
-skiptis målsäganden, konungen och stadenn, kom-
-ker han egh thill svars tridie sinne, för fallatz
wari fallenn thill tre marck, thill treskiptis,

som

Balken

Vom för ähr bagit, och köpfund backens med, Efter
hennes skuld giffs, ähm till wittnes ähr thill, epther
thy backom ähr, Nempne sedann fougten och Rådh-
-männ thwå byiamänn medh stadz bröennen näste
granna thes mansens som åklaris at the öffuer
wari och Vtann at the få tillann pant Målzäg-
-anden, Och Målzäganden tilfö staden bröemen
Töra peninga för arbete sit, och the bärindt töra
peninga, och förbudz peninga thagis aff swarandens
pante med gedennes, eller och thå hann bit widher
honnom skill, Sedann thagi fougtens och Stadzens
bröenna, tillann pant för trestona, epter thy
hanns brut ähr tolfföre mera, Jngen skall och dir-
-ffwas göra wäldzwärck å them som brutzlig ähr, Ma
börie hann för fogatann och Rådhmänn kona, wäll
hann egh thill sin brut bätra, börie thå fougtenn
och Rådhmänn tilu aff gotz hanns mieta för brut
hanns hwarch hann will eller egh, är egh thedo gotz
thill, mietas thit hanns eller tomyt thå då at
hann eller arffwinga hanns mågo thz åter lössa F

Innan

Innan natt och åhr, äro thz hus eller jordh åhr, sama lag wari om them som förtiende låter, Om swa= =randen kommir thill Rådhstugu och egh åkärandem thå då at hann wari fallem thill sakörarn, och egh thill huswardh sakerna:

8: **Nu om** någer orkar egh botum, eller gelld sum betala, sem honno skuld förr gifts gångne thå thill arbetes först för målsägandem sedann för Konungenom och staden utann the wilia honnom lösan gifwa hafwi thå målsägande ther meste wåldh thill:

9: **Nu kommer** någer thill Rådstugu och gi= =fwer androm sak, wender åter, och will
† kära= =mede egh sum käromåll laghliga framholla ellir ändra, böte trea mark thill treskiptis Målsägandem Konungen och staden och hafwi förgiort sum kärt, Kommir thär thwerthalann innan, antingen åkärandens wägnna eller swarandens böte för hwart trea mark thill treskiptis som för åhr sagt, Om swar den annar ey möter, hwarkem med laghum eller witni= =ngom böte tre mark thill treskiptes som för war sagt, [illegible]

Tingen

Balkenn

Ingen hafswi wåld wedh dira xl: mark 10:
och dinnom rätt förgiort dem käramål nider
läggia för ähn thz komber före Stadzens rätt
hafwer warit; Och hwar them af tälkom stempna
mällom antingia å dwaranneds wegna ella åkä=
=randes är böte xl: mark thill thredskiptis kunnunge=
=nom och Stadenom: ~

Nw giffwer fogate borgamestara ella 11:
rådhmänn någum skuld, sigher at
hann hafwer giordt dåår ellär klodrä=
=the eller hwad thz helst är och siger hann hafwa
hemmeliga böth widh Målzäganden ocke neger hin
ney, hafwa thå förnempnda fogaten, borgmestara
och rådhmänn ther ~~och~~ dann witne thil twäggiatma= tyia
=na the thz wilia swäria at thz war dyrt och
skärskotat å dana dygne eller ähr oppenbarat
hafwi damma wåld hann wäder bända som siälf=
=wa Målzägande wäre, och Målzäganden hafwi
förgiordt sino rätt och åå xl: mark och alle
the med wåro thill treskiptis som för ähr sagt:

Och

Och them brutid hafuir böte Konungens och Stadens Epter thy brukhim äru. Dyrkar ey fougten och bij-
-rgermestara och Rådhmän witnis sins som nu äre sagt eller äre ey openbarat wärie sigh epter thy sakhim giffs homis:

12: NV stempna flere män enom thill Rådh-
stugu än enom, oppå een dag thå rådh-
stugu skall hållas, thå skall them män-
-ne först stempna het först swaras, och sidan
hwarjom epter thy han stempder war. Förthy at
ey må en man j sender swara flerom thill tha-
-lum än ~~enkl~~ Nu siger sig hwar hafwa för
stempt thå wirki thet han som stempde med edhe
sinom än så wider torff:

13: Warder män saki j androm landom älla
androm stadom utan rikis och wander
ey för än dart för än the thill hafwa sundh
Koma, thå böthis thz alt epter stadzens rät, Ut
the brut som brytas mellan Stockholm och
Utländska manna wegna ella Inlendzska. Utan

Uthe

Balken

the j Städerna byggia, Liggie j samma lagom, kan
någor man bonde eller annor neger brytha mello
Stocholm och Korsbrunnen, eller mellan Stocholm och
~~…~~ Kongzhamnen eller j aassömne then Stadzens
marckskäl, Ligge alt j samma lagom, Samma lag
haffwen alle andre städh innan sinn Stadz marck
Och hwar man saman koma innickis eller
Vtan och wander ey ändast j thin Stadh the
först tilkoma thå hafwin the inga macht thet
nider läggia, wither samma xl: marck hwar then
vij för än j thin Städen the byggia, för ens
rätt. Wander och någor fången j Stadenom för
sinn brått Och går thz å lijff hans el hwart
geringen wår gör Inlendis eller Vtlendis gänge
lijff för lijff än kan ey botum nå; then och
thz annor brått bötas epter thy the än sakar
kan ey botum, göris hans rätter epter thy br"
utin ära. hwart någor åkärande ähr eller ey,
och ähr gärningen oppinbar Och thå ähr thy nå
lijff Vtrönande med skialom för än bort eller
lif hans tagis af honom, then thz tilkomit ähr: f

[illegible]

Rådzstuwa

14. Nw kombir man thill Rådstugu och bedis
laga doma af fougtanom, borgamestara
och Rådhmän, äfuir thz han hafuir kära thå
skall fougta borgamestara och Rådhmän honom
rätt wisda, Vm the måll hanom kärir och thed
ey länger draga änn thill annan Rådzstugu dag
eller tridia Ähr thz måll wände eller säst i thå
skulu alle Rådhmän thenn tridia Rådzstugu
dag samman koma För änn the döma skula
Kunno the ey thz målit ända äller äru ther och
så store sakir wdi wander thz målit ey thå än-
dat eller then Rådzstufwa dag ther kombir näst,
böte thå fougtenn iij m: och hwar borgamestara
iij mark och hwar rådhman ena mark och
thetta skall gånga thill treskiftis mällzsigiand
Konunge och Stadens, eller swärie att the ey then
lag wisha eller i thera lagom ey skrifuit stånda:

15. Nw kunno män thill Rådzstufwa koma,
~~och bedis laga doma af fougtanom, borga-~~
~~mestara och rådhmän~~ och bräzlighe
H
wärde† och sacke och hållar ey sydernna sike
sinn

† ganger bort äg ofryto

Balken

Sinn brut med iij mark och gånge han bårt
åat afästho så wtha honom buch sändis hwadh
han kommer eller ey medan afäst stånder
Utan haga förfall thill ärn wärin brut hans
hålfwo meher och thesse brut mågo ey flere wa-
-ra än thry och sedann mätis höffwudh sakinn,
och hans brut så ut af gode hand som annor
brut utan han med fogatans borgamestara och
rådhmanna loff eller minne af gonge, och theta
wärinn lag. hwad thz ähr um geld eller annat,
Sama lag hafùi alle andre köpstadi, Ocker han
ey botinn gonge thill arwodis som förr är sagt
Um så brut ähr, Huar som fogatin borga-
-mestara eller rådhmän eller som een rådh-
-man wari binda nogrom them sinna emellom, i
Lifwa å rådhstugù eller annor stadh, at ingenn
thera skall annan qwälia i ordom ella gerningom
wider sak ath hans godz eller xl. mark sack,
Eller wider lifft och godz thera och thimar thed
thera emellom innan thz budit staar gonge
the botinn först ut thill threskiptis sedann brut

efter

Efter thÿ saklösa ähr thill, Orkar hann eÿ botum
gånge efter sakinn och gerningenne och wäri thäd
hwardars kräfium, hand ät mera ähr brutit och
hann förtt eÿ lydnoma:

16: Nw gifss någrom sökt om gäld eller an
nor mål, och känd hann wider eller
wänder thilrömman med witnom och haller eÿ
them dag honnom först lagd, böte tre marck
thill treskiftis måhzägande Konunge och Stadens,
och så opta tree marck som honnom thz sidan
budit wärder Eÿ må och thz längger dragas än
om trÿ budh, gifwer hann eÿ thå gällit wt,
mäthis thå wt af godz hans som för ähr sagt
Nw will hann gerna gelda och orkar eÿ bo
thum eller giällom och binder sig thill allom rätt
och bättring, Rädir thå fangdomkin hans och
hwarn geldh hann än thilkomin, Nämnde thå
thill Måhzägandenn Konungen och Stadenn om bo
minstt rätt som för ähr sagt thå så att om
thz ähr thill kommit af ärker, hafui thå Måhzäga
ndenn minste rätt!

Ähr thz godz ma

Balken

Alt red godz mann kåfövar genstan gälla som 17:
hann thager och ther komber ey hånn j ån-
thingia helann dag eller halfvan, thå skall
å samma dag vtt dömas antingia j pant eller peni-
-ngom som thz förra för domen komber innan
sola sätter, komber ther någor dagar j antingia
halfvöer eller thel dömas thå honom thz gäldet:
Vtgiffva fiortondaga ther efter innan solsätter i
Hålz ey budet och kräfs åfftert meer. göres ther om
som för äär sagt iij mark thill tre skiptis, kann
thz hända att nogor går å kaph med androm, och
vander å hann kärt dömas ther om samma dag
antingia pannth eller peninga redo innan solsätter:
Husralega, skipslega, redha peninga och köttient
kåmi warim j samma lagom. Nu kann thöm åsa-
-mia om gällitt annor leger lånit wara och annor
ey ligge thz thill bryggia manna witne som ther
när wåro thå stadgann thera mellum ther om
giorder war:

Nu taga twe männ med samnada händh 18:
någott godz thill lånns, och annar ryimmer
vndann thagi sökt af thöm som quar siter

Och

Och dömm thagi sijn rätt hwar hann må, kann och
the wåra, att the bäde giwar ärö och kräfso pinse,
hafwi ey thär heller förgiordt sinn rätt, vtham
hwilkem thera hann faar eller före thagen, ther ha-
gi sinn ret vt af som the bäde wåro: ſ

19: Alle män hwilke the fäst ärö eller thera godz
vtann the j Konungs rådh ärö Riddara eller
K. präste, eller the Konungs ärande sökia eller
fara, skulu besätias med thwem byiamanne och ey
med androm såsom stadzens sworenom alla hussins
swennom, Bondans korn må man ey besätia,
vtann thera bygges godz fäst eller hwad som som
hafwer med fara, Änkia må man besätia

20: Nw torff thänn man borgann som besätter
swaranden, ledhe thå fougtanns swenn eller
stadzenns vm ey äre fougtenns swenn
till hann vm tre gator eller ditt hann borgann
bedes: Och thagi borgann af honne och för arwode
sitt iiij peninga och them som åkärer och them
skall swaranden åter gella får hann ey borgan
ledes j stadzenns järnn eller gömo: ſ

Nw

Balken

Nu kan then som besater warder borgan 21:
fåå kombir hann thill swars, wari borga-
-nd man hans sakslös, Och käter söktiad ut
af honom som gäld skylloger ähr, faar hann
undan thå böthe borgans man iij Mark thill tre-
-skiptis före besätningena och wari fallin åt
hôfudh sakena hwad thz ähr mere eller mindre,
och thwar sin borgar före annan och rymer
hann undan som före borgades swari them som
borgade, hwad thz ähr peninga eller annor sack:

Nu kombir sämn thill Rådstugu som besa- 22:
-ter wart och binder sig thill allom rät
kombir ey thå åkärandem för ään Rådstu-
-ufrö ähr sagdh gifwes honom hemlost som besatt
wart, och åkärandem böte tree mark thill tre-
-skiptis Målsägandem, Konungen och Stadens före thed
at hann fulgde ey sinna käro, Nu kann them å-
-käris annan thima återkoma och tridia sinn,
och warda besater käter ey thå them som åkäre
rät sum göra j them thimanom böte före hwart
sinn tree mark thill treskiptis som för ähr sagt,

Och

Och hafuer vdhann åldrig macht honom skuld gifwa
före the dannos daack eller besättia låta dellar
hann ey betünn gonge thill anwädir:

Nü kan thän dani åklärandinn opta„
23: (N)ue thöm fönnemnda skuld gifwa, och be„
„sättia låta, Så wanda the klifwände mel„
„lom dinn annor degier dig besattann warat haf„
„wå för danno daak och annor ey legge thz thill
thera manna hann waret besatten med, Hwad fo„
„mom war gifwidt skuld före thz dana eller för
Annat, digia the före thz dana wara, wari dach„
„lös och Måzägandenn bötte tre mark thill tre„
„skiptis, Ehr och thz för annadt, böte dinn rett ny
honno epter thy thil bör, Och thwar som annan
besättia later, thå skulu the troe hann besättia te„
„ra åt kilnart weta:

Nü kan landzman wanda besatter förs
24: (N)giärd dinn, och får ey borgann före digh
J stadennom aff byärnamnom, Så borga
bygdann före hann och gerdis af gozde hans äm
thz thill rättier, hwad thz ey rättier gonge då in
thill

thill Arbödis. För thz Som för annat geld, Ähr
thz och Så att hann ähr Vtlendsker och hafuer ey
thill thz hann må gellda med, thå wari j Stadzens
jerns ther thill thz gott Borgin efter honnom Som
hann må gellda Sina löfsa med, och thå gifu hann
fullt före kostenn Som hann förgiorde j häktilsom
Så skall Målzägande hwar Dag honnom gifwa twå
peninga thill födho, emedan hann j häktilsom Sitt-
-er, Förmå hann ey geld Sinn löfsa, gånge Så
hann thill Arfbodis före geld Sinn Som annat,
Samma lag wari om bjärman, Vm talchit måål
kann skera mellom thamnda: /

NU kan hän Som kärer Orka them binda 25:
thill Sakenne Som hann kärt thill å thenn
Rådzstugu Dag hann staar fråwarin, Och
them Som åkäris binder ney före Sig thå skall
j Samma Stadz nämpnad Sinn witnne, Och them å
Samma Dag gånga eller å nesta rådzstufu dagh
ther efter, Nu kann thz wara Dråpmåll och ey L
witnnes mål och them Som kärris thill bindha
ney före Sigh thå skall hann å Samme rådzstufwo
Dag

Dag, och sama stad lag sinn fästa, epter thy honom
sakinn gifs och them daginn lag gånga som fo-
gatin och rådman honom före läggia, thåsom anna
rådstoffuo dag eller tridia, Och wari thå lagli-
ga gongin som måhzaganden sielfwer när wåro
och hafui inga macht thill them edinn gwälia;
Nu kann han eed fästa j them tima han
må ey eed gånga eller swäria larhi thå sig un-
semia med måhzägandenom um them dag han
må sinn eed fylla, Wärder thöm ey um dagin
läggis thå fogatim och borgamestara them j
mellam som för äru sagt. Nu komber them
Incipit Cap. thill Rådzstugu som eed will gånga och Måh-
M ägandem komber ey, och är thå j stadenom la-
the thå fogaren och borgamestara them edh gånga
och wari thå laghga gangin, som måhzäganden
sielfwer närwåro, och hafui måhzäganden ingen
macht them edinn gwälia: Nu kann han åt
edennom fällas wari thå fallinn thil sakenna
som thill hanns käris och böte tre mark thill

treskiptis

treskiftis, Måłzägande Konunge och Stadenom huad
thz ähr vm peninga ella andra skull kan och han
them dagin förfaria som han skall edinn ågån-
-ga wari fallin thill samu saak som för ähr
sagt treskiftis hann wari samu lagh. Dööt han
sig hafwa dagin thagit, och wander thilwänan
wari samu lag orkar han ey bötum thå går-
-e thill annadis:

Jngen witne gånge af landeno och j Stadin 26:
och ey af Stadenom och å landit, vtan man
griper thill letz siwar, alle boolfaste män som
bönder och andre the Mälige män äro må-
-gha witne gånga j Stadenom allin draap saar och
annor tolkun om the när äro thå tolkit händer,
vm gäld och thz tolka thilhöre, måga the och andre
landzmän jngen witne gånga Gäste waren här
vm j samo lagom:

Wägfarande män mågo them samma Dagh 27.
Vret sin gånga som ther och fästa vm redh
för ähr, Är han ridande han må och sin

å sinom

å sinnom thräske göra och lag gånga och skipnu
J sinno skipom eller j hamnum som the liggia,
en så wider torf och ey annorledes:

28 Fäster then man eed ey boolfaster ähr thå sätti
borgann före sig. och sinn eed, ähr egh måhz=
ägande när thå eden skall gångas thå sätti
fougten och rådhmän edinn gånga som för ähr
sagt, Ryinar hann undann sinn edinn fästhir
och fälz åt edenom, thå böthe them borgans man
ähr iij marker som för ähr sagt och swari
före sakinne, Nu kann hann ey borgann fåå,
göre med honom som för ähr sagt:

29 Nu kombir then mann thill Rådstugu,
som eed skall gånga eller witnes fylla,
sithiinn målzägande fougta och borga=
=mestara them edinn ath wäri så goder gifwinn
eder som gångenn. Nu skall them sin fram=
=ledes säger annor wara sithiinn och annor ey
wirthi thå fougten och borgamestara och rådhmän
the then wider wåro huad hann war gifwinn

eller

Eller ey, ellar hafui och thed med stadzsens brefu-
-uom fäst huarth then ähr Vamt Var:

Hwar som Tinger äro mand af manne elle Hfrönna böte xl: marck thill treskiptis målzägande Konunge och Stadenom, at ey ey Bomkir å hanom Ven ej goda manna witnne ärn thill, Dreckar hanom ey botum wärde slagin wich dyrona och för fräxie Stadinn, och komme aldrig optare Meer j hanom, Vtann hanom wärder walz hugginn, Nu kan ther egh witne wärä thill, wärie sig med enom xij manna edh fälles hann äff edermo fälles thill Sackerna: 30:

N

Hwar som kallar annor agwärins oxho och wänder thill Vman med fuot i godom Mannu och Quinnom böte xij marcker thill treskiptis Som för äär sagt Eller wärie Sigh med xij manna edhe Dreckar hanom ey botum, Sloge sig för munnen, Och Sigi att hann logh ellar wärde slagin wich Stocken, och Römme Stadänn, och komme aldrig j hanom, Vtann målz- 31:

-äganden

Mågägandem bidhi för honom Konung hann
och J Stadhen ähofwandes, wider hanns wärer to-
rkum som för. Och ä så ofta som han J Sta-
dhen Konung, Lofswåas och honom J Stadhenom
wara och gör tolka gerning optare, wande thå
slagen wider Kroxona och Eyne Stadhen och Ko-
nung Ådrig optare meer y hann med bön el-
ler annor lagher, Vtan miste thröngo sina,

Thetta äro the ordh som så skall bötad före,
Förwnnen tiuffwer, förwnnen Mordare, förwn-
nen Lyngare, förwnnen horiensen, förwnnen
Mordbrännare, förwnnen hundzmoss förwnnen
trääl Vm han ähr fralss: Eller kallar godha
kona förwnnan horkona, förwnnan skökia, för
wnnan trollkona, förwnnan förhäda, Kallar
någor annan Mann eller qwinna ett af thessom
förnempdom nampnom såsom horiensom tiu-
ffsom, skökiasom, Och ähr thå ey med ordit för
wnnad och äro thre mäm thill witne som
för ähr sagt, wari boot halfwo mindre, Sekar

hann

Kann ey botum thå skall hann widh stockum slagin
warda, och ey thär heller stadinn fly, Utann hann
wander ther med ostans sinnen. Nu kann sommo
witis och äro ey witnen thill wärie sig thå mz
xij manna edhe: ∫

Nw nämpne foughtinn och rådhmän bya= 32:
män thill att Um stadinn gå, Um
stadzens äramde hwadh thz hälst ähr,
wander thom någodt giordt Antingia J ordom
eller gärningom, Läggie alt J tröböke, Stadzens
Wärna eller foughtans äro ey fögre J ordom
än the män ther ingin stadzens äramde wakia:

Stadzens Wäärna eller Bygatumäns, hwilcke the 33:
hälst äro, skulo wara höffwitzske och rätte
J allom stadzens äramdom och foughtans
wider byiamänn fattiga och rijka langhmänn
och gäste natt och dag J allom sinna gärningo,
Jngom af thaga med wäldh noger missfirmo Ann=
=tingia y ordom eller gärningom Finz Anmottades
och wardhe the brutzlige och äru full witnne thil

thå

thill thå skulu the sina brut bätra som andre
män, bådhe j ordom och gerningom och inga nå-
dhe med thöm göras. Och rätte fogathim med rådh-
mannom åfwir stadzens siwena och rådhmans
med fougtenom åwer fogtans siwens åfwir the
brut som kunno hända j stadens återa wegna;

34. Hwilken stadh Vthlendske män kumo
thillkomma thå skulle the ther sinn wapn
nidherläggia, och ey them när sig hafwa ne-
dan the j stadens ära, antingia dag eller natt,
lönliga eller oppenbarliga som ähr swärd, stå-
kamäz, rytiung, ~~rytiung~~ betzstara, eller hwad wap-
non thz hälst ähru, Vtan retta matknifwa Vtan
han hafwir leigdh åå sig thå skall hann fougtens
och rådhmanna orloff ther thill hafwa, och thå sku-
llu the wita hwru thz må wara, Hwar annorle-
des gör så efta hann wander thär fångin
med, hafui forgiordt wapnenn som hann när
sig hafwer och xj m^r thill twesklftis konungen
och stadennom orkar hann ey botum gånge

thill

thill arvödis och J hwarium stadh, Jnrikis må-
ego icke byiamän wapnn bära Vtann som nu ähr
sagt och wider samma boot Vtann hann ägir
egit arff J stadenom, eller ockar thill xl: mark
skörligett gotz, hwad the äru sijdkeliga y stadenom
ellar och ey, fara, och byiamän af enno stadh och
thill annan ärande ellar köpenskap som driif-
wandhe thå hann thär kommir wari samu lag.
Vm hann som vm annan byiaman ther ligger,
Hoffmänn som sijdkeliga skula ärande fara
både konungs och sinn thill köpstadz ein och annar
af och thill Och hwad thera ärande liggia för
thy mågha the ey thera wapnn mista J stadenö,
ellar hwar thz ähr, Bönder och the männ man
weet sthens drengia wara måga ingenn wapn
bära J stadenom wider boot som för ähr sagt:

Före al brått måga byimän och gäster J sta- 35
507 denom borgann sätia vtann thed går åå
lifft ellar och wander wider fäyska gerning
thagin och före all brott J stadzens gömmo,

Sätias

Rättias vtann hann brutzligenn warder wid-
-her Konungen eller Konungs rådh, eller försummar
Konungs Vmbudzmanna vth thz hann å Konungs vä-
-gna binder göra och skall, thå må Konungs
fougatta rådh hava med rådmanna rådha, hwad
hann wille hann j Torn eller j Stocken göra
rättia:

Här börias Edzöris Balken.

Nw rider man hem åt an: 1:

drom eller gånger thes wiliandes
at hann will honom skada göra:

Nw rymmer man åt annars gårde före drotems 2:
Vinno och kann skada få för ähn hann thill går-
dz kommir: ſ

Nw thager ehz them före köpir för än hann thil 3:
gårdz kommir:

Nw gåår man j annars gårdh och gör ey blånad 4:
eller blodwite:

Nw ähn dråp, blodwite warder giordt j hemfrid: 5:

Nw faar mann skadann annorstadz än j sinno 6:
gårdhe:

Nw sittes mann satte och skilias åsatte: —n— 7:

Nw hämpnas man åsät och böt: —n—: 8:

Nw hämpnas mann epter böten fasta —n—: 9:

Nw hämpnas mann å annan och annor giordhe 10:
gierningena:

Om mann thager kono eller möö med wåldh: —: 11:

Om någor gör försåt för androm å kirkio wäg 12:
eller rådzstufwo: ſ

13: Nu kombir skilnader manna mellom å Rådzstu-,,
,,fwa wägh ella kirkio:

14: Um kirkio fridh alla rätzstoffwo fridh:

15: Om man ater annan af laga thilmälom:

17: Nu reder man anna thill stock eller annorstadz lig-,,
,,ger att komma ena hånd ein foot stinger wth
annat ögat eller skär af öra näsa eller thungo:

18: Nu kämpnas mann å konings dom:

19: Nu före man annan med waldzwärkom att ke-,,
,,mma sino:

20: Om bonde råder eller tykter hustru sina så at
hon fåår dodenn ther aff:

21: Om barnn wander af hådeliga rådit:

22: Nu witis mann kirchs stack ella annor brot:

23: Um man bidier annor drepa eller annor ogerni-,,
,,nga göra:

24: Om rään:

25: Nu ligger mann j wikyghe skipi eller annorstadz
och låter thill sig att röffwa:

26: Nu gånger man j annars trägårdh och thagir
frucht eller äple med waldh:

Hüruu Edzöre skall bötas, och the brut som thär 26:
Da thå Edzöre rinnar: I

Rider man hem åt androm el- I:
ler gånger thes wiliandes, ät han will
honom skada göra eller andro hans
hions, eller någor thöm y hans gårde äro ellir ther
gäst hafwo eller hans gård wäker J trängom thå
han J gårdin kombir slaar, dräpir, huggir sål-
kom såronir, eller slår them blånad ellar blodh-
wite alla the ther medh äru J flock ellar sarnöte
thå hafui bruth edzöre, Nama hag wari en skir- A
krich, bastufwo krich, binetzkiöb krich, och andro
som hrandelis bötälas:

Rÿmer mann åt annars gårdhe före andru- 2:
nom honom, them som epter han kastar
eller [eller] winter epter honom, så at han får
dödh af ellir fult såre, eller blånade sagen thz
sedann han kombir J thät som han thill hiälpa
wäker thå hafui han och alle the med honom wäro
bruthedh Edzöre:

nu kan

3: Nu kan thed tagha them som före löper ;
för ähn han kombir i hans gårdh som han
flydde thill thå hafwe the ey brutz edzörit:

4: Nu rida mäen eller gånga them åt
landrom, så at the wilia skada göra och
githa ey och slå ingen thill blodz hugge ey dräpa
ey, the hafwa brutz ~~edzörit~~ xl: marcker thill treskif-
-tis målzäganda, Konunge och Stadenom, Brytha
the hws slå skrinno, skinfwa manne eller skincha
och kombir blodwite innan blånader eller thz litt
hanns skadar och äro xij manna witnne thill ther
ähr edzörit brutz eller wäria sig med xij manna
edhe:

5: Nu kan then mann som heemsökin
gör warda dräpinn eller fåår sår el-
-ler blodwite i thy at hann heemsökin gör,
thå ähr thz alt ogilt han får, Nu kommo the
som före fara och undann flya wilia alt thed
the y gårdeno få eller å tompteme thz är alt ogilt
Nu ähn the ägas wider i luckune eller i gårdzlidhi
och falla före innan gårdz luckw eller ledhi och
lifsundh ut, af them som heemsökin gör wari ogil-
-der

B

„Der kalla förer man och hüsfünd innan wäri gål,„
„Der thÿ att thädann söll hüsfünd som förer stodhe:

Nu kan then löpa uthr gårde sinnis som 6:
the thill ridha eller gånga heem [illegible] och C.
dräpär, slåår eller hugger sedann the ko„
„mmo tv hans gårde böte efter thÿ gerningenn är
i såårom eller huad thz är och ey efter edzöremo,
huad hann slåår sååär eller wanda dräpum sidann
hann kommär tv sinnis gårde thå bötheni och the ey„
„fter thÿ malit ähr giordt i såårom eller dräpom,
som hann äghe efter stadz rätt och wäri i ingo
thesso edzörit bruthed:

Nu hittes man i gårde sinne och skilias 7:
osatte, thz ähr ey bruthz edzörit, kann han
gånge tv gårde sidhann hann wäder wär„
„et och femptan sig wapen och hiälp och gånger
så åter i gårdenn, hugger dräpär eller gör noget
thet för war sagt thå hafuir hann och alle the med
honom wåro bruthz edzörit, kann them man döö
som heemsökian giorde för än hann sin brott
bättradt hadhe fälli [illegible] hanns som honom
ärfdhe

ärfde hanns bruut epter thy the arfft togo och för ähr
vthr skilt:

8: NU Kämpnis mann å thet mäll och bött,
thå hafwir hann brutit edzörit thå skall
thz XII manna nämpnd wita med sinom
edh hwad heller annor skilnader kom thera mellam
eller ey. Nu må mann ey kempnas epter böter
fästa utann hann bryter edzörit utann böther
ären ey bongada och då the fyrr skilt att bötas the
ey them samma dag the förelaggia thå måga the
kempnas, Ehm kempnas hann sidann böter ähru
bångada thå hafwir hann brutit edzörit, Nu äru
något ähr bött af botenne thå måga the ey kempnas
utann krafwia thz åter ståår medh lagom:

D.

9: NU Må mann ey kempnas å annan och
annor giorde gierningena kempnas, å annan
„och hannar giorde gerningena thå hafwi hann
brutit edzörit thå skulu thz XII männ weta hwad hel„
„ler them sann the kempnadis å giorde gerningen
eller annor giorde ey them sann gerningen, thå
skulu thz XII männ weta hwad heller annor skilna„
„der

Balken

„der kom tera millom eller hann fempnadis å aman
fempnadis hann å aman thå hafr han bruth æhörit:

Warder kona eller mö wåldtagin och wa- 10 E
rder then man fångin å färska geningh,
miste hüfwdh Det är thill äro vj mana
witnum, Warder hann ey fångin å färska gernig
Wtann byriès thå hanns Klädhe eller kona rifwin
eller höris Rop eller åkallan och wirhis hanns,
och witnin äro ey thill ligge thz thill xij mana nä-„
„mpnd, Rådhe halfue nämpnd Kärandem och half-„
„we ~~[illegible]~~ Swarandem, wäria the hann wa-„
„ri warder fälle the hann ligge thz thill Målzägan-„
„dem, hwad hann wäll böter eller lifi hanns af the-„
„nnom thaga, epter thy hann wider Kombir, thå då
än böter thagas, af Konungen och Stadem så som
rätt, Will hann ey före Komma som brüthitt hafwer,
Rådhe thå halfue nempnd Målzägandem, och halfwa
Kongtem och Stadem warder hann thå fälder eller
ey, wari ther Wm lag som för är sagt, Tager man
Kona med wåld och dräpir kona hann j thy wält-„
„ne thz vj männ wari sgilder, Tager man Kona

med

med wärdh och thinir af lande med hånne, och wär=
=der hann ther lagliga thill wunnan, thå äger hann
aldrig frijdh fåå för än quinnona giffto mann
bider för honom:

11: Nw sitter mann å Rådhstuffwa wägh eller
Kirkio wägh. för androm hwad hann
far thill eller frånn och will hann drä=
=pa sarga eller bäria förän kombir thill Rådh=
=stugu, kirkio eller från och gör någon skada, tha
hafwir hann brutit edzörit Utann thz wel af bör=

Om skilnadh:

12: Nw kombir skilnader manna mellan å
Rådhstuffwo wäg eller kirkio weg eller an=
=nor stadz och thå ey af långa affwundh
för annor dräp af androm såårad eller blodwärke,
ther äär ey brutit Edzörit. Nu dräper annor för
androm å Rådhstuffwo wäg eller kirkio wägh eller
annor stadz och giter ey skada giort, äan thå at
hann wilde thå ähr böter medh inga böter, Hug=
=ger mann och ther klädt mans wapnn skinfreer
eller sluter och äro xj manna witne böthe xl:
mark

Marker thill treskiptis Eller wäris Sig med vj ma=
=nna edh. Och hwar tolkit thinar j husom eller
å wägom som edzöris måge bryttas, Ähn thå det
hans sagar ey eller gör något thera och komber th
j som fför äre sagt, böte xl: mark thill treskip= F
=tis som fför äre sagt, Samu lag wäri ther som
bryttas epter någrom och ey komber blånader el=
=ler något tolkit j såsom äru sanamåål:

Nw dräpir man annan hugger, Stinger, 13:
Slår blodwite eller blånad j sielfwe
kirkio eller rådstugwo. thå är edzöris br=
=utit, Vthan thet är komit af brådom skilnader thet
skulu wäta vj männ med sinom edh. hwad thet
kom af långa äfund eller brådom skilnath:

Nw man eltar annan af laga thit mälom 14:
och komber ey blånader eller blodwite j=
=nan böte xl: mark thill treskiptis och hafwi
ey brutit edzöris och thet skulu vj männ wetha,
hwad hann giorde thet träwngder eller sielfwilia=
=nde eller fiim äte hann af rådstugu stempne,
dräpir mann annan sargar eller slåår blodwite,

Så

å wägenom thill stempnona eller af stempnone, ther=
=före att han stempnde komo thå hafuir han
bruttz edzörit. Nu dirfia the j wäg för honom,
och giöre hwarske fangat, drapit eller blodwite
slagit eller blåmad thå äru bötter med ingo böter:

15: Nu leder man annan thill stock eller
i annan stadh. hugger af enna håndh
med wåldh. enn fott eller stinger ut
ögha, skär af annat öra eller näsa och
G warder fången widh thenska gärning gifuin lifs
före lifh, ähn ej manna witnen thill äro, eller
wärie sig med xij manna edhe, Nu kan then
vann komma thå lagwinnas eptter thy nu är
sagt, Nu ähn målzägande will wider botum
thaga böte hwar et Målzägandenom xl mark,
Koningen xl mark och stadenom, och ther ähr ej
brutz edzörit, mister man thå af thessom lemo,
böthe fulla edzörit och ej andra boot, eller mi=
=ste lifh dit dömi lag wari ben tunga eller skap
Nu kan thetta j lifsfrid thillkomma och äru
thill trwggia manna witens böthe före hwart

Lem

ett xx mark måhägande, Konunge och Stadenom xx
mark, eller wärie sig med xij manna edhe, Orkar
hann ey botum gifwe lijff före lijff, och så wa-
ri j allom androm afgiärningom. Slär hann och tu-
ngo eller skap af mann, böte lxxx marker,
Måhägandeno och xl: mark Konunge och Stadenom;
skill tweskiptis. Om måhägandem will wider ko-
mun thaga eller gifwi lijff före lijff får hann
ther dödh af böte epter thy j dräpmålom skils:

H 16:

Nu hempnis mann å Konungx doom
dräper, hugger Lijkhåll eller hempnas å
hann före at hann witnade emot honom
före Konungs dome eller hempndis å hann sedan
hann hafwer bööt wider hann, eller sätt sinn
saak wider hann, eller sett fädernne wart för
honom lagliga, hämnis, hann ther före thå hafwi
hann och alle the med honom wåro, brutit,
Så skall thz xij manna Nämnd weta hwad hann
hämdis före thz eller annor skilnader kom them
mellom:

nu gång:

17: Nw gånger mann hem åt androm och
föör hann med wåldzwärkom wt gårdhe
sinom änn thå at hann bryter ey huss hans
Eller gör blodhwärkt j gårdenom thå hann wt går-
thenom hemma är, binder hann med fullom band-
-them wtgår, rycker hufwudhåre stinger eller hö-
-adh hwårhilsom hann j wäter hälst, thå hafwer han
brutitz edzörit, warin(?) vtz the Konungs Domber,
Eller ämor thes budh som Konungs Dom hafwer,
eller ledes(?) å hender honom sänder thiufnader,
Eller thagas med Rannsakning wt hwsom hans
Rätter thiufnader: /

18: Nw kan bonde slåda hustru sina af hor-
deliga wå at hon får dödh af enoch han-
-nid wälia, thå skall hon ther om wåkias(?)
som framdelis wesslikh föör dräp och ey steglas,
1 thå hafwer hann förwärkat alt thz hann åthe,
af hennes godz wptaga, thz som tilhöre ähr och al-
-lan them fordell honom med henne som hon gi-
-fft thill honoms meder, thagi hennes arfwa böter för

hennes

Henne att hanns godz. och gånge aldrig honom thet
aatt. Ellar någhon hanns arfvinga, vtan the hafua
barn sammam, thå skullu henne barn arfve henne,
och näste möderniss fränder thagi barn thill sin,
ther thill the wända thill laga åra komen, och
göme thet barnomen thilhöre, vnder sine wärio, äre
ey bägges thera barn thill thå skall vnder Möder=
=net gånga thet som ätt, thy att ingen äger them
arfva som han dräpit: Nu äro och barn thera
och hafva ey barn epter sig thå arfve them ätli=
=unger efterzefiber och skadann luth. Så äre och
om hustrun dräper sin bonda thå hafuer hon
inthz epter honom, ey Mårgongåfua sina och inge
them rätt som hon war gift eller gifuin thill,
vtann the hafua barn sammam thå skula barn
ärfua honom och näste fäderniss fränder skola
barn J sine wärio hafua, ther thill barn koma
thill laga åhra och all thet barnomen hörer thill,
thå ärfve näste fäderniss fränder thill allann
sinn rätt och böter för them döda, Nu dräper
hvera annat med wåda, thå skall bötas som

Wtheskiltz

Edzöris

vthskils j wåda botum och hafui alle thy förwärk-
-at som hwartera bonde efter annan hafwa
och ärfwa:

19: **Wm barne** wander af händeliga rådit,
så at thz får dödh af thå skall ther före
bötas thill twåskiptis målzägande xxx mark
och xxx mark konungens och Stadenom, och ey
lifft före gånga, och thå äger hon aldrig ärfwa
som draper, hwad hon heller draper med wilia
eller med wådha, vtann modren kann liggia ihiell
barnn sit thå ähr hon ey wärdh mista lifft sit
eller arff, och skall bätring thaga efter kirkio-
-nna rätt, och ey andra böter vtgifwa Ennom
fadernnis fränder Kära thill henna hwi hon låg
barnn sit j hiell med wilia Enn thå wärie sig
med xij manna Edhe, at hon låg aldrig thz j
hiell med wilia sinnom, Orkar hon ey them
edenn gånga thå ligge thz thill xij manna hwad
the wilia hena fälla eller wäria, Wander och så
at hon giptar sig thå göre så at hon ligge ey
barnn sit j säng med stiffadrenom, Dör thz j

säng

Balken

Säng när honom thå äger hann mista arffuit, Nu
kunno the trätta fädernis fränder barnsins at thz
war dött y bägges thera säng och seija the nej ighe,
thå ligge thz till ey manna, wärie the them wärin
ward, falla the them böthe som för är saght och
arffuit med. Dräpa the thz barnn med wådha eller
och at vilfföre wårå, böthe som skils j wådha bo-
-them, Thaffui thet förwärkat arffwenne som hann
eller honn ärffwa måtte och thera arff som barn-
-nens tilbörij, Om thz at arffwe komit wåre,
ärffuin näste fränder eller vijskierne om the thil
äre, ärn och the affuir maga rådin thi näste barn-
-nens fremmder före arffwe thera ther till the
mögannde warda och ey fader eller modher, Nu
kann annan thera som stiuffader wara wållandhe
dödh barnsins så at thz dö ey j säng nz bo-
-nom eller med them bådhom thz thera som
nämpnden wär wari wart och thz them som
nämpnden fälle före dräpit wari fallt, ärffue
thå modhenne än honn j barnsins dödh wållande

Läsr

K

war, och wärder wård, hafwir och thz barnit barnsz-
kyrne, bärr thå thz æru halft aff fridt med modersk-
ryne. Nw äru hwarske Dukar fader eller modher
bote och warda släth gånge thå som för äir sagt:/

20: **Nw witis** manne thiufs sak eller hwariæ
handa brut thz helst äru, thagas man bar-
tas och kundas och pinas skörionnan
och ej openbarliga i handom thagit vtan
konungs doom eller thes hannds doom hafwir
thän man thz gör hann och alle the med wåro haf-
wa bruitz edzöret, thy at hwar man äger frid
hafwa å sino godze och särliga å sielf sinu liffwe:/

21: **Nw leger man** annan eller husbonde
binder hwart thorom någom man dräpa
sarga, eller blånad eller bledwitt göra
hwad them Sami gör i thessom målom i Säxsåtom
hemsökn eller hwariu thet hender wari då them
lagde eller bödh i sulla sak som them thet
giordhe vm thill äru xij manna witne, eller
wärie sig med xij manna edhe:/

Hwar som

Balken

Hwar som röffuer af androm j Stade- 22:
nnom thill en öris wärde eller å sudre
malme eller Norra gator thz j wård ähr
ringat, och wärder bar och åthagin med xij ma-
nna witnom miste hufwdh sitt, och gånge ey
löszn före och komi ingom botum wider, Nw
kann ey wara witne thill j thesso målenne ligge
thå thill xij manna, wärie the hann wari wärder
fälle the hann thå skall hann mista hofwudt sitt:/

Röffwar någor thill enn öra å almennings 23:
gatu Um dagum sialfwann och äro thre-
tyggia manna witne thill böte xx mark,
Måzägande konunge och Stadenom eller wärie
sig med xij manna edhe, orkar hann ey botom,
miste hånnd sinna, röffwa mann thill halfwa
marka wärdhe, Um dagen och äro witne thill
som för ähr sagt gånge tuffl före, och komi
ingom botum wider, Röffwar mann um dag
inne å almennings torge Dutröga wärde böte xl
mark thill treskiftis, Um tryggia manna wi-

tne

„ team ärö thill eller wärie Sig med xij manna
edh. orkar han ey botum wärde slagin widh stå„
„them och ryme staden utam målzägandem
bidi för hennom:

24: Nw ligger mann å skoge skiri eller annor
wstadz och later Sig thill rofs wander
han griipin J samma gerningone, thå skall
han thill Rådzstufwo föras ther skulu xij män
nempnas som han skulu wäria eller fälla, äru
ey äro xij manna witne thill fälles han som
rofwindt wirkes, thå skall han hals huggas Och
androm botom ey wider komma, [redacted] wäria
the han böthe thå them xl: mark som sakslösan
bannath haftade ella wåld förde, och Så mange
the äro böthe hwar thera xl: mark och hafwi
ey brutzt edzöris um orkar ingen thera botum:

25. Nw gånger mann J annars trägårdh
som luchter äh och thagir äple eller
andra frucht, med wålde byaman
eller hans hustru äru fori och wilia wäria

Kombir Magh

Balken

Komber thag thera mellom sår bondenn ellär hans
hionn dråp såår eller blodwithe, thed ähr Edzörit
brutitz för them som thilkomber dråp såår eller
blodwite, wari ogilt:

Hwilken man som gör något thz som M 26
nw ähr sagt, J Edzörena, antingia J
hemfridhi, kirkio fridi, kennelige fröst-
fridi, rådhstufwos fridi Eller något af thy
som för ähr sagt, ellär vthskylt dräpir, hugger,
stinger, gör blodwite såår them, ellär hwadh
thz ähr thz skall alt bötas som wthskils J dråpa-
målom balkenom, ellär såramålla balkenom,
och sedann böthe Edzörit målzägandens xl mark
Konungenom xl mark och Stadenom xl marker,
och skall ey rymma rikett och ey hans gotz sköff-
tas Orkar hann ey botum wäria halzhugginn,
Orkar och ey them botum som thill ök: ff: fäl-
ker ähr J thesom balkenom thå skall hann mista
högra hånd sina: /

Här Börias Högmåls Bal:

1: Om man mörder man eller kona mann:

2: Om fader eller moder myrder barn sitt:

3: Om een man thager twå lagliga konor:

4: Om mann eller kona wander thagin uti trälldom:

5: Om mann eller kona förgör stifbarne sino:

6: Om nå resar här mothe Konunge eller rijksens herra:

7: Om man leder å fosterland sitt utlendskan här:

8: Om treskyllaster hwem drepir sin retta husbonde:

9: Om mann sätter eld y annars manns gård och will bränna:

10: Hwaru mann skall wärias eller fällas för tekia

11: Om kona eller mann bär förgerninga an Sack: dom, och wänder bar årfagim:

:1: Mörder mann annan eller kona man eller twå annan mö- rdher och lägger å lön och bär j fielster thå skall mannen stegla och konun stennas ärw ej manna witune thill eller wärie sig med ey manna

manna edhe och Fougtom och rådhmanne Skulu
thöm xij männ nempnna wäria the hann wari wa=
=rder, fella the hann wari feldher:

Dräpir kona eller man barn Sit med wi= : 2 :
lia eller mörder hedit eller Christh eller
barn fader Sinn eller moder Sin, Hwar
thetta gör man eller kona thå skall mannen Stegla
och Konna Stenna, Om thz oppinbart och Sett war=
der med xij manna witnom, Hwem tålghim Sack
witis och ähr ey oppinbart med witnom, Thå
wärie Sig med xij manna edh och Swäri hwar A
om Sig och Fougtom och rådhmännens Lässdin B
Edhum, wärie the honom wari warder fälle
the hann wari fälder: Nu thed thera Som mö=
=rdhe eller dråpo wilia skall mista arffuit theo
döda och så ättinngger hanns Ty at ingen
må Sig thill arffs dräpa, Nu ghm thz ähr af
wåda thilkomit thå börie Som J dråpmåla
Balchens thilh med wådha och ther skall xij ma=
=nna nempnd å koma hwad thed war med wi=
=lia eller wådha:

Fånger

3: **Fånger man** främ laggipta konu sine och
fäster andra laggiptha och somno medan
hon liffuer som hann för med lagom hafde
fångit, warder thz med skälom och oppenba-
-ra som vj manna witnom leth im thill hanns och
med kirkios rätt thå skall hann hals huggas och
the kona stenas som samukedas gifr, findz
ther och ej full skiäll thill eller oppenbara witne
wäri sacklös:

4: **Förgör man** manne eller konu med trolldom
eller androm förgerningom så att hann eller
hon får döth af. thå skall hann steglas och
hon brännas, än thill äro vj manna witne
eller wärie sig med vj manna edh. Feltz hon
än edemom thå fellis hon thill sackinne: J

5: **Förgör man** eller konu stifbarne sine och
wäll barne sine aff egna wäri lag dömm
än lifft thera som för Vthskils och stånde
än arfuidt som för är sagt:

6: **Hwilkin man** som resar här a moth
Konunge

Konunge eller rijkssens herra eller förrådt giör,
att hann will hann fånga eller dräpa, ellir några
wåldz gerninga gör, å hann, ellir rett med kraft-
-wom rådhom eller hielp, thå skall hann mista alt
thed hann äger Iord lösöra eller gård, och lijff
sitt Om hann fången warder, Nu kan hans
thz wijkas och ey med oppinbarom gerningom
fången warder Stånde thill Konungs Nämpnd,
fälla the hann hafwi förgiordt alt thz för war
sagt, wärie the hann wari Saklös :/:

Nu om man reder Utlänskann härr 7:
watt foster lannd sitt och bär wopon sitt
hemot sinn retta herra och härier sitt
egitt fädernes lannd, Utann hann följde thöm
Konunge rett Konnu är thill Rijchet thå hafwir
hann och alle the med honom wåro förwerkat
bådhe lijff och godz: Under Kronona Ewärde-
-liga ägande, Nu om någrom wittis bolhim
sack och ähr ey oppinbart thå skall Konungs
Nämpnd hann wäria eller fälla wärs hann wari
warder fällis hann misthe både lijff och godz :/:

8. Nw vm någor oskylder swen
eller hustru dräper sin husbonda
och wander fångin widh färska gerning thå skall
hann steglas och hiul brennas och thil treski-
-ptis gånga gårdh iord eller hwad thz äär, som the
ägha, Tagi enn lut målzägandenn och en Koningenn
och enn Stadenn, Nw hwem torhenn sack witis
mann eller kona, och äär ey oppinbarliga thij
widher och äru ey xij manna witne thill, thå
weri sig med xij manna edh wärs hann wari
wander, wärs hann wari wander Fellis hann
haffwi förgiordt bade lifft och godz som för äär
sagt, Nw sigher them som drap wara med
wådha och ey med wilia thilkomit thå skall
hann rettom arfwom trebeigildis böter gifwa,
och ey lifft mista och gifwe Koningenom och
Stadenom laga böter som j dråpmålom skilz
D. thz skall xij manna nempnd witha med sinom
edom, hwad thz war wådha eller wilia://

E 9. Satter man eld j annars hws med wilia
och will brenna badhe by och bonde bren-
ner vpp ett hws eller flere eller gårdh al-
hann

-hann, warder thagin wider Leyska gerning, thå skal
hann ij båle brinna och godz hans alt samman
thill treskiptes gånge. een thriding Målzägandha
annan thagi Konunge och thridie Stadhin, thå sköå
at e skall skadhin återgellas först af oskipto thön
som skadhin fich och sedhan skipta thz åter ähr,
Recker thz ey mera ähn skadhin ähr, thå skall e han
fulit före skadhen hafva och Konungen och Staden
därföre mistha: Nu hwen tolkin skadi wärkir 10:
och wärder ey bar åtagin eller thill bundin med
vj manna witnum wärie sig med xij manna eedh
och Stadz hafre nempnd swärande och halfwe F
åklärande, wärie the hann wari wärder fälla the
hann göres med hånom som för ähr sagt:

Wär kona eller mann förgäringa ma- 11:
nnit, wärder bar åthagin, thå skall hona
thaga med förgäringan och inn å Rådh-
stugu ledha och xij manna nempnd skal
weta med dimom och hwad hon the förgering
giordt eller ey wärie the hona wari wärdher,
fälla the hona börhe xl: marck thill treskiptis
målzigande

Målzägande Konunge och Stadenom, Orkar hann ey botum thå skall hon brännas och arfwa thagi godz hennes, Kan thz prövas at hon hafwir ther med någon skada giort thill lifwedt med rådom eller gerningom thå skall ther xij manna nempnd å komma, wäria the hona wari wand, fälla the hona hafwi förgiort lifft och godz sit som för ähr sagt, Sammeledes gånge och thz thill treskiptis målzägande en tridung annan Konunge och tridia Stadenom, wertis thetta manne eller kona Och wårder ey thagin med ligge thill xij manna nem-pnd, och räde hafwa nempnd hwarthera, wäria the hann wari wårder, fälla the hann wari sagher och böte som för ähr sagt. orkar hann ey botum, thå brännas, och arfwingia thagi arf hans, war-der hann wårder böte them som hanom sack gaff xl: mark thill treskiptis och wari sama sach um all annor högmåle som annar orkar ey annan thillwindha, Nu orkar hann ey böte wande stagin widh stupona och rymme stadinn Komber hann åter, miste sit hufwudh:

Finis:

Kgär

Här börgias Dråpmåla balken

Om the dråp man gör med wilia otränger: 1
Hwru mann skall annan till dråp binda: 2
Om dråpare dör för ähn han laghwnnin är: 3
Hwru böter äga bötas epther dödann: —— 4
Om kona dräpir mann ——: ——: ——: 5
Om präster eller klärker dräpir lechmann ——: ——: 6
Om lechmann dräpir präster och klärck: ——: ——: 7
Nu fly dråpare undann och wärder ——: ——: 8
Om någor mann will dråparenn wärija ——: ——: 9
Om någor ränner dråparenn af them han fångit hafr: 10
Nu will man wärka dråp rätt och böt ——: ——: 11
Om kona wärder dräpin ok med barne är ——: 12
Om äfter thet dräpna dräpir dråparenn: ——: 13
Nu binder konungen ledong ut ——: ——: 14
Om någor gör försåt för androm ——: ——: 15

Nu dräpir någor annan Vt 1
hann träng och wärder fången å
färska gerning gifue lif före lif A
och komi ingom [illegible] wider. och ä huru manga botum

Naman

Dråpmåla

Samman äru y flock och samnöte thå dråp görs
stånde alle een rätt äth hann trängder å lifz
B. nödh thå miste ey lifz vtann böte lxxx mark
peninga efter fogtans och rådmanna rådom,
och thi lxxx mark gånge thill treskiptis een
tridhung, Målzägande annan Konunge och tridia
stadenom: Nu sckal hann ey botum:

:2: **Om man** dräpir annan och dråparinn
skall vndann fly och wårder ey fångenn
widh färska gerning böte målzägandenn lx:
mark, Konungens xxx mark, och stadens xxx m:
C och rymer ej wiktun i Kloster eller kirkio, och
ey annor stadz och sedann komi in i stadenn,
och bindhe böter och målzägandenn hafwe inthe
wåldh att hemptnas, will hann ey wider botum
taga, leggias hanns dell i sacka hennder,
och Konungs fridi lysas öfwer hann och stå
vnde thz dag och åhr thagi thå thz Konungs
brefte före flothe sää: f

3: **Warder man** dräpinn och kennes ingenn
wider, dråpit, och gifwer thå ärfwingenn
någrom

någrom skull, binde hann widher med xij mannom,
Eller them som dråpit wites wärie sig med xij
manns, Nu fånger mann annan sidann dråpit
war giordt före dråpit, och will thill dråpz binda
och hann seger nej före, at hann aldrig thz dråp
giordt, sackar them same mann hann thillenda
med åttrom nijstde hustrudh sit sackar hann ej,
böte xl: mark thill treskiptis thy at hann sach-
löslann wältförde, ähr och hann sargader eller
slagenn thå böte som j sårmålom skils och
the same xl: mark med taffrå the och thagit hann
j hussom sanne och hemme eller annor stadz thå haf-
we brutz konungs Eedsöre:

Döör then mann som dråp giorde för ähn   4:
hann lagwnnin ähr och kennis arfwana
thz thå, bötes för dråpit som för ähr sagt
thill treskiptis, Sölia the thz thå ligge thz thill xij   D.
manns, wärie the hann wari wander fälla the
hann före arfwana som för är sacht:

Nu om dråparenn dör sidann hann   5:

lagwnnin

lagwunnin är för än hans dagar äru ute, th om
målsägandenn hans dag hafu gifuidt thå böthin
därfrå hans böter för dråpit som vhrskilt är
thill 4re skiptis:

6: Allt thed bötas skall för faders gerninga
som hann hafuer bruttz eller modher eller
andra frender thå gällis brut af hans
som bröt, hwad thz äre löösöra eller gårda thå
wärim därfråna saaklöse bådhe före målsägan-
the Konunge och stadenom thy at ey äger annar
annars brut gälla thå hann intz vpbär Räkia
ey gårda eller lösöra äy thå wari därfråna sak-
löse både för Målsägande Konunge och stadenom:

7: Nw om kona dräpir mann och warder
fångin wider, ferska gerning eller inna
dag och dygnn thå skall kona thill Rådstu-
fwa lefua komma och dömas lefua som annan
E dråpare, sedann hafui målsägandenn wåld hwadh han
will böther thaga eller kona halzhugga lefua thagir
målsägandenn böther thagi efter thy vhrskild äre och
Konungen

Konungenn och Stadenn sinn dell. Nu ähr som warder
ey wider sensta gerning taginn thå saghwinnes som för
ähr sagt: om dråpara: h

Dräpir präster eller Clärcker lekmann, thå 8:
haver biskopen Konungs rätt och ärfwa theb si-
-tha rett af botum och Stadinn sinn rätt:

Dräpir lekman Klärck, hafi Konungen sinn 9:
rätt målzäganndi sinn rätt och Stadinn sin rätt:

Om någor will dråparenn wäria, före thöm 10:
hann wilia fånnga, antingia j sinne hemme
Eller annorstadz thå wari thz tvegilt som thz göra,
hann wilia wäria och alt thz ogilt the såå hwad
thz ähr dråp eller såår, eller hwad thz ähr:

Nw om någor skiöfwar dråparenn af thöm 11:
thann fångat hafwa, them thz gör hann ha-
-fwer bruttz edzörit. samma sak wärin F
om alt annat som röfwar nogot ther fångis
af andrum:

Nw will man vtann dråp sätt, och 12:
bör Kåre målzäganndi efter botum,
Konungen ellir Stadinn, hwilkenn the-
-ra thet helst ähr, kann sigia the boot gäldit hafwa

Ther äger then stadzens breff vppå, hafua och Insigle,
huad thz gulliт äh eller ey. Kombir mann thill rätzstu-
-frwa och gånger widher sack sinne, thet han äger före
lutta thå torffwa ther ey witne öfwir thagas före
thy at så myckit äh känt sack som skärskotadh,
Eller med witnom thilbundith:

13: Warder Kona dräpin med barne är som
quick äh y hänne liffwe, thå bötes hon äther
med twee böte af them botum som före komi
dråp. Böter som äh tweegilt ther thagi quinnona
arffwa alt, halft och konungen och staden halft,
och xx marck förbarnit, thz thagi quinnona arffwa
enskylt. Sin thill äro xij manna witne och trigia
goda quinnor som skula witne bära at thz barn
war quickt y hennes liffwe, äro ey the thill wärie sig
med xij manna ede å barnsens wegna :/

14: Kombir thes mans arffwa som dräpin
wart och dräpir thän som dråpit giorde
innan samma dag eller innan thima aff
wärede, vtan laga dom, thå böte them och faste
som som annor dråpare, och thagi thå thes böter

som

som förra dräp, orkar hann ey botum gånga luth
hanns före: ſ

Nu binder Konunger Ledung ut och skiph **H** 15:
ligger j laga hampn och skölder, står j stam„
„rume, war man ther dräpinn ligge j trebotum: ſ

Gör man försååt för androm j huseskiulom, 16:
skoge skiulom, grinnda skiulom, siä skiulum,
eller ut näsia skiulom komber å mann gån„
„gande, ridannde, ellar roannde, falder them Mann som
före ähr, ligge ogilder, falder them mann som thill
komber, ligge y trebötte, Nu säger annor för„
sååt war giordt och annor ey, witne thz xij män,
hwad ther ähr sant um, äru ey äru witne thill,
komber ther säremåll, y ligge j trebötte äru thz
ähr ~~[illegible]~~ försååt: ſ:

Här börias Dråpmåla

1: Hwrw mång hugh till wåda skulu wagis J eno::

2: Nw kunno af eno hugge thu båår wardhe:

3: Nw står man J båto och will diur skiuta och mann warder före:

4: Nw skiuter mann spiut eller steen kastar:

5: Nw hugga twer träå eller wecta:

6: Nw ähr bromer J by hamn skall byggias och om fölias

7: Nw klifwer mann J träå sielfwiliandz och får dödh:

8: Nw faller mann nider och them får skadann nider ähr,:

9: Nw faller hws å mann eller andra sånnda wärcke:

10: Nw faller tasß å mann:

11: Om ofwirmagi dräpir mann med wilia:

12: Om ofwirmagi dräpir mann med wådha:

13: Nw döll ofwirmagi dråp:

14: Nw warder kona dräpinn med wådha:

15: Nw kann man eller kona affwita warda:

16: Nw dräpir fader eller moder barnn sitt med wådha:

17. Nw dräpir fåä mann:

:1: Nw huggir mader åt mann, och warder hamner före och får bana af, thå må ej flere hug till wådha thälias änn eth:

Nw kunno af eno

Balken med wåda

Nu kunno af eno skigge troti bäär wardha, 2
skager i hand eller hufwud thz ähr högsta skade
thed ähr xl: markar wådha boot och xij manna
edher, thå at thz war med wåda och ey med wilia,
och them eed skulu the gånga, månade efter thz at
dräpit war giordt och hwar om sig swaria thå skagd
ey wåda ~~[illegible]~~ utan både them som drap och thå A
hanns arfwa som dräpim warit sigia wådhawara,
och the skula både sinn eed före göra, sidia sig thå
gudh hielpa, at thz war wåda och ey wilia, såsom lagh
skilz om wådha och före dråpom. Thå skall före allom
wådha edom före göras i såxom skånad eller blodwite,
och hwar och sinn gånga efter thy åkomme ähr, och
alla wådha böther både y drapom och såxom. Eller i
hwario thz ähr, thagi målsägande emskylt såtz hann
åt edemnom och arkan ey botom wari som för ähr
sagt: I

Står man y såtho och will dun skiuta orls 3
wander mann före och får dödh aff böte
xl: mark med wåda eede som för ähr sagt, B
skager thz någor för å stål eller steen och tha

ligger

-ger sedann man åter, så att hann fåår bane aff böthe
xx mark, Nu orkar hann ey bötum :/:

4: Skiuter man skiute eller kastar sten eller någro
the tinge man må skada med göra som och äfwer
hws ware, får ther någor dödh aff böte xl: mark
och wädha eder som för är sagt, Nu kann skiu-
-tz eller kastit annarstadz före skaga änn hann som
skadann fick böte thå xx mark och gonge eed som
för war sagt, feldz hann åt edennom och orkar
ey bötum wari lag som för war sagt:

5: Nu Brigga tröe trä eller stena wätha,
thå både bane af ligge bådenn ogilde får
annor bane, gelde them som tesswer hann
åther med xij mark och wädha edh som för är
sagt, feldz hann åt edenno och orkar ey bötum
eller fyller edinn: wari lag som för war sagt:

6: Uthr brunder i by ther hann skall byttias och om-
-fötias, faller man i och får bane af, böte xij
mark, them brunnen äger, och wåda eed som
för war sagt, Nu orkar hann ey bötum wari
thå lag som then andra xij mark thill wådha,

Nyxia

Balken.

Nötia, eller äga flere bund gälle them som fäl-
lär och ey them som byggier. faller man j bro och
får bana af böter böthes före ham xx marck - och
wåda edh som för är sagt. Äga bro flere samman
böte them som fäller och ey them som byggier. fälz
ham at ham ath edemom wari samu som för är
sagt. en andra xx marck till wådha:

Klifwer man j trä sielfwilliander swad
thz trä wed sielf äar. faller nider och fåar
bana af. wari ogilder. Klifwer man bidin
j träa och faller nider och fåar ... böte xx:
marck them som ham klifwa badh ... edh
som för är sagt. Klifwer man j ... epter ...
di nagors mans. faller och får bana aff böte then
som badh xx: marck och wådha edh. Nu sigia arf-
wa thes dödha epter budi eller böm wara ...
klifwit och him nekar, döti med xij manna ede
fälz ham åt edemom, fellis till sackena som
ham skulle formom före gifwa: f — 7.

Nu faller man af trä eller hwsse nidher,
och them får dödin af som under stånder,
wari ogilder: f — 8: D

Nu

Dråpmåla

9: Nu faller stod å Mann eller ann vhandsa
swärka manna, Och faar han af wari
ey marck, och eder som för ähr sagt ackar hann
ey botum wari lag som för ähr sagt ackar hann
ey botum Wander och hanns budit som thz ger
thed at bätra och Dager förrsagder, Och innaste
eyter Daginn, wari thå drap i wilia wärkom och
bothum och så wari i allo andro thy Mann ward
er budit och gör thz ey. Nu göra Männ sig elli
annat tolskit byggia, Eller annat arbete göra, the
the som byggia eller the ther thill göra lathe sigh
skyra af sandom, stein, thimber, sikla eller hwad
thz ähr, och mann faar ther af banna böthe xx marck
och som för ähr sagt. Ackar hann ey botum wari
lagh som för sagt. Nu kann någre koste brista
som bonden sich thöm thill byggning sina i thy ma
bana sich böte thå bondinn som byggia lath och
ey them som skiölgh:

10: Nu faller tas å mann wari sgilder at
hwaris handa tas thz ähr, och faar hann
banna aft: 5

Lanu

Nu kan öfuirmaga mindre ähn xv å- 11:
ra dräpa mann med wilia böte xl: m(ar)k:
halfft målzägande, och halft Konunge och Stade-
nno; orkar hann ey bothrun:

Dräpir öfuirmagi mann med wådha böte 12:
xij mark hann och öfuirmagi minne ähn
xij åra dräpa mann hwad thz ähr wåde eller wi-
lia böte xiij mark:

Nu döll öfuirmagi dråp, bindas dåhann 13:
thill förm(ne)dt dråp och Haar som annor man
Nu Tiger annor wara öfuermaga och
annor ey, withne thz xij män och wådhe halfwa
nämnnd hwart thera:

Nu kan Kona j wåda dräpinn wårdha 14:
och dige som med barne wara, hafui thå
nesste barnsins Kafwa withord med twog-
gia Kona withnom och xij manna edhe at som nu
barne war thå öckias bort Sama med xij mark
och wari Kona j Sama lagom j wåda botum so
man ehwar som dräpär eller dräpinn warder:

15: Nu kan man eller kona afwitande
wånda, thå skulu næste frände. hans
eller hena, thz för grannom och deghranom
kunnogt göra och hann eller hona j fäkulsom
hafwa, Kann then man ellir kona av fäkulso
slippa, dräpir mann eller brenna by ligge
ther by j wåda geldom xx mark böte ey mera
sthå at hann brenner både by och bonda: Kann
then man ellir kona dräpa någon wari j
wåda botum xx mark, då skall både thera
arfwa thaga och gifwa för thöm. thera ey lifwandes
witnne thill thå wari gerning hanns eller henna
j wilia wärke, både thz the göra och thed thöm göro
Nu sekar hwaria thera xx mark äff botum!

16: Dräpir fader eller moder barn sitt medh
wådha, lefwa them. kiom badenn kära annat
thera thill thäs dräpitt hafuer giordt, thå skylle
wådha edh och wådha boot xx mark och qwäli thz
ingenn sögne, hwarcke thill laghä eller thill börha,
käre hwarie thera thill annat wari thå sak
löst bådhe för boot och edh:

Balken

Dräpir fää man oxa, galter, bucker, 17.
hester, hunder rum, eller hwad så thz helst
ähr böte ägandenom viij marck Födir man diur E.
eller fogla temma, och kunno the skada göra hwari
thå före thz som för ähr sagt så i allom sakom,
Nu om hann till som thz så äger thå bondinn
thes böta arfwa bonnom ther till med xij mannom el-
ler wärie sig med xij mannom Nu kann så dräpa
Mann bryte thäm så äger ena marck, Vm tröggia
manna wätne äro thill Eller wärie sigh tolfmanna
eidia:

Här börias Sårmåla

1. Nw will man annan till våra hånda;
2. Nw göres enno mann både J tänder sår och raan,
3. Nw hugger mann af androm thumilfinger eller fot
framan wristenn:
4. Om leder wårder huggin aff manne:
5. Om mann wårda tyit handa eller foot;
6. Nw wårder man huggin fulsåre och komber ey
aftug innan:
7. Nw wårder mann huggin J rygg ella huffwudh och
komber hytte J:
8. Nw komber mann vamman J wapna skipte:
9. Nw wårder Man huggin kötsåre ella slagin
blemo blå ella blodoger:
10. Nw wårder mann huggin eller hamlader så att
hann giter ey till rådstufwa komit:
11. Nw wårder tänder utslagin:
12. Om pröst, och hårdrag och twå knifzdrag:
13. Om man kastar J annars gård mz wretz tänder;
14. Om mann skiufwer eller kastar annor utaf Norre
15. Om män koma samman mz wretzwärkom: Herro;

Swåru

Balken med wilia

Huru lenge Mann skall såron wårda: — n: 16:
Om mann slår sitt egitt fiomo: — n —: 17.
Om skiugta borgamestare eller rådmans såår göro: 18:
Nu gör ofwermagi skulsåre eller blodwite: — n 19:
Om the såår quinnan göras: — n — n —: 20:
Om hårta wånda af mö eller quinno skorne: —: 21:

Nu will man annan thill såra kinda ·1·
Thå skall han thz winna och skrändom
Kunnogt göra och rådmanne, och ey
wite thz andrum, Wites thz androm och ey them
som skadann giordhe, stånde siälfwer j sinne
wådha. Swamedan ähr merkiande dt gör mann
dråp eller bryter något aff thöm sakom här skulu
vptälias mellan Pingzdaga och warfrudag för=
=meer, Um Jull, Påska eller så lenge them frede
lyszas, eller thå Konunger ähr y stadenom ligger
alt j tröebörhe, Wör mann och några gerningh,
ligger slår stinngger och wånder ey bar och
åtagin, Vtann rymer thill Kloster och kirkio och
kommer inn j stadenn thå ej wilkur åhru un

A

-ridhna, äru hann tig ey med Målzägande för för-
-tickar och binder fulla böter och alla Målzägande
Konunge och Stadenom, (2a) skulu böter hanns
thagas och honnom skuder tyzzas och målzägande
lutir j thalla standen vettias, äru will ey Måls-
-ägande wider botum thaga, standen thz dagh och
åhr, thiggi thå thz Konunge skriftes före j ta thaa:

2\. **Nu gör man** både j sämder ennom
manne såår och rååm kunde hann wid
med ij mannom och böte thå hwartera
en sigh: I

3\. **Nu finna män** samankoma j warna
kirkio eller annorstadz med wäredom wilka
och hugger annar annan fullom sårom
nåsa af manne eller ögat af öratz ena hand af
eller foot böte xx marck Målzägande och xx m.
Konunge och Stadenom, ähin tryggia manna wit-
-ne ater thill, wärit tig med vj manne, tickar
hann ey botum gifwe haffwi före lifwi eller
lim för lim och så wäri j allom androm af

-huggom

huggom, Än hann orkar ey bötum, Wardha manne
thw af thessom, Warde manne thw af thessom limmom,
afhugghin thå ligge j twebötho, Nw wari lag Än
tunga eller skar, åhen thön stadi kann lemdha,
Orkar hann ey bötum thå gifwi liff för lim, och
får hann dödh ther att gifwi lif för lif: j

B.

Huggir man af androm thumulfinger
eller foot Främan wårista böte ix m: 4:
för hitet och xij mark till treskipti,
före Wåramålet, thy att thumulfinger he-
he halfhånd och heel halfwer foter Än thill
äro twäggia manna witnum Eller wärie sig m[ed]
xij mannom. Huggir man och af annan finger,
j sunder att wari bot samu, Huggir man them
näst är thumulfinger böte iij mark för hitet,
och ix mark till treskiptis före Wåramålet,
lengeste finger wari j samma bötum them som
näst är litle finger wari tre m: j hitt och
vj mark thill treskiptis före Wåramålet litle
finger wari j sama bot, Samu lag wari um
tåår j Wåramålom och halfwa minder j hithed:

Sårmåla

5. Då som lidh hugger af fingrom ellir thåårna böte vj mark till treskiptis och iij mark förlyth emedan merkliga måzägande är, um tröggia manna witnus äru till eller wärie sigh med xij mannom:

6: Hüggir man handh af ... arme eller foot och wander lyter af, så att han torff ey skyltes wider, böte ix marker till tre-skiptis och tree mark för lyth. Um tröggia manna witnus äro till, Eller wärie sig som för är sagt med xij mannom, Wanda fingren huggin så att the krympna j åå, toffor ella wander udstäkkt wari samma boot, Wander man e.s huggin j handh så att man gitter ey ut bur-git sig ellir j foot så att han gitter ey gångit utan stikto böte xviij mark till treskiptis för såret och xj mark för lyth um till äru trög-gia manna witnus eller wäri sig med xij mannom:

7. Kombir affrög j wander huggin ellir stungin j holl, bryst eller arm ofwan eller nedan harbern så att thz dunder gånger

Balken

Gånger och torfft sparka eller kombir ben löshningh
J, böte xx mark thill treskiptis åhm thill åhro trö,
ggia manna witnne eller wärie Sig som för är
sagt, Sammulag wärin een kindbenn eller hofwudh
mans eller hwar hulsåre ij kombir:

Nw warder man huggin J been, 8:
bryt aen kindbenn eller hufwudh Swå
at han warder krumpin, lamber ella
lyter, wari thå lytes boot vj mark och thz thagi
Swår tholin, warder han ey krumpin lamber
eller lyttes thå Söke ingen lytes boot:

Nw warder man huggin Kötsåår 9:
slagin blåå, blodger Som ey kombir
hulsåre J eller slagin hulla skenne,
Som ey kombir benlöshning J warder witnader
thill med twem mannom böte xij mark thill
treskiptis eller wärie Sig med xij manom Om
wirkleen wari samm lag Vtan dumber bärias
aff [illegible] thz J stötlam thz skole gode Män Se
hwadh thz åhr hulsåre eller ey Warder man och
thill blodh slagin eller huggin J hufwudh att thz
kombir

Sårmåla

Kommer ey J ämbete så att thz fyll både hatter och
husfrudz böte xij marck thill treskiptis Än thill äro tw-
eggia manna witne eller wärie sig som för är sagt:

10: **Nu warder** man huggin eller hambla-
der så at han äkr ey föör thill Rådstuf-
wo komma sig att kära thå skall fougten
borgamestara och Rådmän sända twå män emoot
hanom thäär att see och pröfwa, som the ä lia med
sinom edh att hålla och fougatem och borgamest-
ara och Rådmän thagi ther böter efter thera
sagn och witnum:

11: **Hå dom** fyra framtänder slåår ut
annans ofwan eller nedan böte för
hwarie thera iij Marck för lytz där-
tohanom och ix marck thill treskiptis
och föör hwarie andra ix marck föör bårtolit
thill treskiptis och innehz föör lytz:

12: **Hwar dom** slår fust eller hårdrag-
ther J koor, böte xl marck thill treskiptis,
drager han kniff ella swärd böte
xl marck ähm ther äro witne thill tweggia
manna

Manna, Eller wärie sig med vi manno Arkar
hann eÿ betrum, gånge knifwen gemom händ hans,
För hann ther Såår med eller dråp. Rettas epter
Såramålom Utann för nüst eller hårdrag wåår
åhagin å stårkemond :/:

Nw Kastar mann J annars gardh med 13:
Fröxedes wärkaj Steen, Ståck, Ståång
Eller någet annat, och kom eÿ förr
Skilnader thera mellom Och thegir thå ingen böte
eÿ mark till treskiftis, Koma ther Såramål J
wari thå boot halfwe Störra, ähn annan boot :/:

Kastar man annan Staf Nornak ro el- 14:
la Sudra med wrezi hände Uthi Strömen
böte xl: mark thill treskiftis, gånge lijff
wåde att och wänder med wittnom Wunnit Och
bar åhagin gånge lijff för lijff. Kunleir hann
Stann och binder bither Sedann, böte epter dråps
Um målzägande will böther thaga, Skiute mann
och annan af Sadha brua eller gårdh brua medh
wrezi händer böte xx mark thill treskiftis,
Komleir lijffs wådhe J wådhe boot Um för ähr

Sagt

Dagh, och thessa xl: marck och xx marck skulu til
treskiptis gånga:

15: **Nu koma** män samman med wredes
hwärkom fåår annor dödh af och annor
såår ther är döder gilder och såår og-
ilder, ehwa the bådhe wari hwar gilder åt sin-
nom såårom och böthom som lag thilsigia, hwar
epter thy åkommo är: h

16: **Nu warder** man slagin hufudh såår
haltsår ella hwarkis hamna sar thz
helst är, som man må dödh af få, thå
skall hann som gerningenn giorde thill tera slart
och år, är ute, epter thy gerningenn war giordt
såårom wårda, Nu warder mann saargader,
Ellir slagin och them kombir som thz giordhe,
och böthe wider Målzägandenn Konungen och
stadinn, thå är hans sakliös Dör hann aff
them såårom sedann böther äro vtgifna och
för än ute är natt och år epter thz gerning-
-enn war giordt, thå äger ey Målzägande ent
hans taga

hamns thaga vtann lag böter för Oxärit och stå-
-nde thz först j botom som för war vpbrutit,
Sedann skall med lagom kräfftwias thz som
åhir ståndet, och fougten och stadin letum at
thöm botum the hafue vpgagit och ther ökias
ey thera boot och ther skall åkomma ey nämna
nemnd. Thwad hann wo af thöm sårom eller ey:
Nu sätter hann ey botum f

Slår man sitt egit hionn thill godh. tinga 17.
och dygder, och kombir sårnader j och wänder
ey blå eller blodiger, wari ogilt, kombir sår-
nader wari blå eller blodiger böte efter thy så-
-rum äro:

Alth tedh fogata borgamestar rådhmann eller 18:
stadhins skrifware görs j stämnom eller j
sårum wari y tweböte them som fougate
eller rådhmän sin kynn sende epter stadhins
ärande thz thöm görs ligge j samma lagom och
botum, än stadhins swårna, wari lagh samma: f

Nu gör

19: Nu gör öffuer magi bulsåre ellir blo-
drite, dem som mera åhr åhn vij
åhra och mindre ähn xx böte iij marck före hyrhed,
och sex marck ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ före såxtolig målsägande emphölt. Gör
han mindre åkomme som åhr blånader eller blo-
drite böte vj marck målsägande gör öfuer magi
såår eller blodrite ~~[illegible]~~ vij åra gammal eller yngre
wari sagt:

20: Ett affsbrigh qvinno görs med wilia och wetend-
hände bötis såsom mann giordt wäre,
Utan qvinn kunno af brygges, brygs han af
brygge i trudbote som tungo eller skap wäre, bryg-
gis af båda qvina i enno brygge bötis ey meer än
för en, brygs af i andro brygge böte thå före båda,
som thz afföre wäre. Deklar han ey botum
gånge ut i hanns före såsom tunga eller skap
wäre, Eller af qvinna med wilia eller wetendes
wenklom, och staddhom råde gånge thå ut i
hanns före och inga andro böter. Warder han
ey kungiom wider eller witmader thill, nyte så-

linno

„nes Lag som sagt ähr. Um tungo eller öra
warder och gënnom skin lestader och i af hug„
„gin bötte thå therföre xl: mark, af allom thessom
bothum thage Målzägande halft och halft Kon„
„ungenn och Stadenn:

Wårda locka både aff möö skårne bötas 21:
therföre xx mark wårder annor bötis
x: m: och halfwa mindre före gënnos lär„
„ka och thage Målzägande enn tridiung, Konungen
och Stadenn thenn andra thetta skall bötas efther
tryggia Manna witnom eller witnas med sex
manna edhe, ellar hann ey botum:

Framdelis merkiande at hwilkenn mann 22:
som gör bär ther ey konkir afftugh ellar
ey botum gånge kniffwer genom händ hans
före utann målzägande bidiar för honom och
hafwer tolcha gerning ey förra giordt och gif„
„wi Konungenom och Stadenom hult efter thy the
wilia, med honom göra, och hann kann fara nå„
„the fåå:

Här börias Sårmåla

1: Om man huggir annan å mote sin-
nom wilia;:

2: Om mann hugger annan å thygh vnder dem el-
ler been:

3: Om mann kastar steen eller skiuter ståång:

4: Om man wårder j handlösom wådha stadder:

5: Nu hugger mann eller slår skeno annan eller
skiufföer:

6: Om handalös wåda skeer annan annorstadz för
ähn thz skadha giör, och äm öfuermagi gör thär
medh wådha:

7: Om hunder bitha mann:

8: Hwru wådha eder skall wara:

:1: Huggir man ått androm och annor wår-
der före stadder, och kann thå hugga hann
a moth sina wilia, hugger af honom näsa
eller öra vtöga, j ärmlete eller j halz thå att
hann hafuer ewärdeligen lyte att hugger att
hand eller foot med wådha böte åt wådenom
iij mark för lytz och vj mark för sårtolit
och målzägande skall emphått alla wådha böter
hafwa, hugger mann annor fulsåre och ej kombir

lafhugh

Balken med wådha:

afhugg j, böte vj mark för såret och inga lytis boot:

Nw huggir mann annan j rygh vnder arm · 2:
eller been, med wådha, eller thz som fik-
-fart är, ellir något annat såår, och komber
thz afhugg j och wander them mann krumpin eller
lamber så at hann lyte af hafwer böte thre marck
som för är sagt för lyted och vj mark för såra-
-tolith, Huggir mann thummilfinger af androm eller
foot framman wristha böte vij öra för lytz och
halffempte marck före såratolit, Huggir them
ther är nest eller them längste böte ena marck,
för lytz och twå för såratolit, Huggir hann then
ther är nest eller them minsta böte half marck
för lytz och ena marck för såratolit samma lag
gånger om tår och thå halfwo mindre j lytemo:

Nw kastar man steen eller skiutersstång · 3:
eller hwad thz helst är, mann kastar kom-
-bir thz annarstadz för ähn thz skada gör,
störter af steene eller aff huse eller kastar öfwer
hws och seer ey hwar nider komber thz hwi handa-
-lös wådha, warder ther någor förestadder och fåår
skada

skada aff Eller hwad åkomo thz ähr böte före såår
halfwo mindre ähn för ähr sagt komo lyte J
wara gälde och halfwo mindre efter thy som the
äro till:

4: Nw kan mann j samma kösom wådha stad,,
Vder wara, hwårn thz kan helst tilkoma
och ey följer samdhugge warder mann slagin
eller stöter af hand sina och finger kumyna
och snötias wari tomilfinger j lytes boot xj
öra them ther näst x: öra them ther ähr näst ha,,
,,lf mark litzle finger och them ther ähr nest iij
öra, hwart tera warder föter stadder j sand,,
,,kösom wådha så at the kumyna warim halfwo
mindre, j lytis botum än finger:

5: Nw huggir mann annan slåår skenno,
skastar ellir skiuter så at hwarkim
thera wider kennir för ähn thz skada gör
thed ähr ey wådha vtann them skadann fick och så
them skadann giorde, segis både wara wådha:

6: Hwar som wandalös wådha winnar som
annorstadz sager för ähn thz skada gör

ellir

Ellir öfuir hus kastar och veet ey hvar nider kår,
thed må them som gerningen giorde wådha eedh gå-
unga, ähm thz mazägande will ey J wådha eed stå-
unda, Eller boot wtzhaga, Om hvar thyske kombir
J wåda, botum som ey kombir af thög, j Så skal
lytis boot gröar stämnda thill thes wte ähr nat och
åhr, och tygge thill xj Manna aff Stadenom hvardh
hann ägir lytis boot wtbära eller ey, Så myklit
skall öfuirmagi böthe åt lytis boot som wogandhe
Mann och halfvo mindre J Saktölit: Nu orkar
hann ey botum:

Nu biter hunder mann thå gifve måzäga- 7.
nde ut hundenn, eller böte xj öra, kann
annan fää Mann såramn göra, hvad fää thz helst
ähr, böthe ägandinn xj öra wander hann lyter af
them skadann fiik thå skall lytis boot wara
Så stor som sårabot, will ägandinn dylia före
sit fää, thå äge sum witzordh som skadinn fiik,
witne thz med tvem mannom at hanns fää
hafwär them skadann giordt:

Här börias

8: Hwilken man som wådha eed skall gånga,
före såår större eller smärre, eller före
lyrhz, gånga vj manna eedh och wäri lag war,,
,, der och böte wådha boot som för äär sagt sielf
sam åt edemom, och orkar ey botum eller fäl,,
,, lir edhim, och orkar ey botum :/

Tiwffwa Balker mz Flockom sinom

Nw kan man sig ej tiufnad .1.
Jaf sandom Zedha:

Nw warder them med tiufnadh gripin 2:
Som hafr barn, kono, eller widerlagz mann:

Nw före huru Stoor brott thiuffwer skall hengia 3:
ellir öronn mistha:

Nw em Kona kann med barne wara: — u — : 4:

Om stadzens Bödem släpper thiuff eller anna Ma: 5:

Om alt thz j trägårdom eller Kålgårdom wexer: — : 6:

Nw hugger Mann aldt eller bärande trä nider: — : 7:

Nw stiell Mann humbla: — u — u — : 8:

Nw stiell Mann Kyrka — u — u — : 9:

Nw gifwer mann androm skuld för bodhrätt — : 10:

Huru Funder skulu skiptes the som å wägh hittes 11:

Nw kann them som hitte witnne hafwa: — u — : 12:

Nw hitter Mann Fä annars — u — u — 13:

Nw hitter Mann wrack y hafwi — u — : — 14:

Nw hitter Mann botnfindh — uu — u: 15:

Nw hitter Mann drunkare annars — u — : 16:

Huru Mann skall sig wthertiuffwa göra — u: 17:

Amen

18: Om häst och thera handa och bort:
19: Om man sleper thiufwe eller thager lösen för hann:
20: Om man thager annars timber bort
21: Om Dubell:

·1· A **Warder then tiufswenader nå-**
grom i bandom thagin som å tiuft gånger
och gifver ey lett sig af bandom, stånde tiufs
rett, leder och hann till annars mans och kann
hann wider kennas som tilledis, stånde thå hann
thiufs rett eller lede af bandom sig. Nu kennis
hann ey wider, utann dyll och säger sig ey ägha:
Eller bårdh hafwa, thå skall hann binda med wit-
nom sin till handh och böte thå xl: mark Måls-
ägande, Konunge och Hadenom, till treskiptis och
gånge ey lyft handh före, före tho skall them
som kyrkiobrott hafwat eller klösterbrott giordt gulld
Eller sölfwer eller andra godha geringa wapn
eller skinnn klädhe eller annat tolkitt medh
fullom witnom köpa och weta thz lagliga köpt
wara thå thz klandas, Nu orkar hann ey
botum som tiufnader till ledis:

Nw warder then mann med tiufnader gri- 2:
pinn, som komm barnn, eller widertaggna
hafuir, thå skall ey thera lust förre gånga ähn the
Stoor tiufnader ähr, ath lust röre, Utann thz kann B
finnes j hennes thera, och the hafua thz med hans
wijt, och med honom j rådhe warit. Nw kann C
thein thz wites och ey hennes thera Rannbackas, och
finnz ey med them waxi lag wårder, Jngenn må och
andrum tiufnadt wita, eller thill bindha Utann
hann warder bar återgiin och j hennes hand funni,
Jngenn må och ammars hws Rannsaka Utann hann
jn thill hand wedia med xl: marck, Utann thz the fog-
gatans och borgamestara orlofft thå må thz wara,
Witis thz honom och ähn ey xij manna witnne thil,
Eller Ransackas hws hans som ähr före bagt och
finns thz ther ey j böte xl: marck Måhzegande och
xx marck Konungenom och Stadenom, Neckar han
ey bethum gånge neer Sfwer han effter thy honno
ära thiufnader witter: J

Hwilken mann före tiufnad hafuer ey för 3:
warit, gripinn, Nu hann Stiäla, före in

Lindre

mindre må hann ey hengia, ähn ena Marck eller
marcka wärdhe, Mann hann stiell J kirkio eller
Eller bastufwå, Eller huskonnde thenn thå hengie
före halfwe Marck och them som stiell J kirkio
eller gör andra gerning haffui J them ingen
friidh och wårder hann ther åtagin före halfwe
marck skall tiufwer till stupo slåes och bådem
örom miste, före trey öra hudh mistha och annat
örat och Stadinn fly; och stap marck och före
twe öra hudh mista Comber hann åter sedann J
Stadinn eller Stadzmarck miste liiff sitt, Nu komu
wåri lag them Mann som skall quick Jord set-
ias före så myckit mann skall hengias:

4: Kan the konne med barnne wara, som stiell
Sähr, the så staar thiufnader som för ähr sagt,
Att hann skall liiff sitt mista, thå skall hon
J Stadzens Jernne sättia och henne födha them
henna skul gaff och sedann barnn ähr fött, göris
Aller henna: f:

5: Nu sleppe Stadzens swenn tiuff eller
Ranman mann ur Stadzens Jernnom stånde

Sams

Balken

Hwarre rätt hörin skulle stondha:

NU stiell man ith som j kålgårdha eller trägårda wexa, äple eller andra frucht yrter kåll eller hwad thz äre, och warder åtagin eller klädar hanns med twäggia manna witnum böte iij marker och åter staden, kunnir ther druar stå eller bladhwätte wera nokro wari tregilt hwadh hann får som före är, och thz egilt som them faar ther till kom: 6:

HUggir man apell eller annat bärandhe trä j trägårde, böthe iij marker wrijter mann green å bärande trä böthe tre mark om hann warder wider thagin med twem witnum, neker thz hanns wärie sig med xij mannom: 7:

NU stiell man humble j humble gårdom ok stäkorom sijom eller hwar helst hann wäx, ok warder thagin wither bindas å hann hanns thiufnader och föris till Rådstufwa och göris domen hans efter thy thiufnader är: 8:

NU stiell man fiska af annars Nätiom, miärdom, krokom, eller androm fiska tholom: 9:

E

Dolom. warder thagin wider böte xl marker och
åter sfadann, Stiäll mann nät eller annor fiske
hol, wärder thagin wider bindas å ryggh hanns och
stånde thiufsrätt:

10: Hwo giffwer mann androm skul före bo,,
dragh och finnz thet med honno eller j
hussom hanns som han honno skull föregifwer,
stånde thiufs rätt finnz thz ey wärie thet med xij
mannom och hin stånde samme rätt eller böte
them för åhr dagt. Måhzägannde xl: marck och
xx marck konunge och stadenom:

11: Hwar som finnd hitter å wägh eller
utann wäg, hwad finnd thz helst ähr, lyse
gennast för them med honno gåår, sedan
åt hessma kirkio och rådhstuffwa somlier them
nist hafwer, för ähm lyst ähr, och siger thill
märke och sann jerenteckne, thå swere thill sinn
met twåem mannom sielfwir tridia och thagi sitt
åter finnan nat och ähr som then wider kä,,
,,nis thagi konungen twå luthi och them tri,,
,,dinng finnd hitte:

Nu kann

Balken

Nw kan thäm som bitte wittne bätthwa 12:
at han lagliga kiust hafuer thå skwärie
them ämen thill hin som tappat hafuer med tre
manna sialfuer tridia, och thagi sit åter, Ätta
them hafui tridiung som bitte efter thy Skyra
godhe män thet godzit mätha Griper man åt
hysninga wittnom och hafz åt them, böte thå
xl m.: och heti tiufuer och standande tiufs rätt:

Nw hitter man sä annars häster 13:
Ohamman, skiuth, oxa, Koo, Fåår, geet,
eller thz nytia som är thå äger han inn
thill sin skwärja med twekkin manna och sialfuer
tridia, at thz är hans och sedan sit åter,
Man löson och sin göre sig aller tiufsskwa
med hysninga wittnom, med Trast, oxsa och
hors må man yrkia och sina tarfua göra
och sin ärande medh fara innan Stadinn och
häradet ther thetta hittas, Sedan lagkiust är
och laga wittne thill thagin änn både i härede
me och så i Stademom; Hwan som yrker
ther med för än lag kiust är, böte tre m.: thil treskipto
hiter

14 Hitter man wrack j salto watne eller färsko them rätter äghande ähr ey nähr, el-
ler hans budh och wett ey hwart hans är kom-
mit, lyse han thz lagliga thå äger tridiung then
som hitte och äghande twå luti. Wänge han thäll
som mist hafwer med sannom tekthnom och
tweggia manna witnom, och komber han ey inna
natt och åhr, thå taghi Konungen twå luti:

15: Nu hittir mann botnfund och lyser lag-
liga, thå äger han halfwa fund, komber
ingen them som lagliga wider kännis,
som för ähr sagt thå äger han alt halft och
halft Konungen:

16: Hitter man underfare annars hafwu årfwo-
dis löhn efter godha manna skådan:

17. Alle stada ther man find hitte thå skall han
sigh ther tiufwa göra första med lysin-
ga witnom, sedan siwaxir han som
mist hafwer inn will sum med tweggia man-
na witnom sielfwir tridia och taghi så sitt
åter, alle the

Balken.

åter, ælle the godze sielffua vndann elde ell flöö, ellir
för thär, wari man thå mykit bätre och thagi thå
mykla af godzenne som ägandin will komo vnna
och godhe män sighia at hann tiänt hafwir:

Nw tagir mann vtann låånn ellir lego 18:
hest eller skiut, och åkir ellir ridher
ellir gör nagra sånnda wärkann med
thy hann thagit hafwir, kombir ägandin epter
och fångar alt sammann, thå äger hann thill
thingz eller Rådstufwa föras och hafwi wäldhe
hwad hann will hann thill tiufs eller rånns ma
winna, epter thy lagh thilsighia, Ær boot warin
sammu lagh, wadförer och någor bådhe bonda och
båår, hwad hellir hann i bärtilsse dyter ellir
hö ellir straar, ther äru brutsled thörit:

Hwar som fångar rettann tiuff och 19.
slepper honom för hann lagwinnin
är, böte xl: mark konunge och stadenu,
wander och tiuffwer lagwinnin thå thagi ey löfn
för hann, vtann vndrängias dirfwes någonn
lösn för hann thaga gelde konunge thessin och
så xl:

å xl: mark, och wari thz Konungs Ensack. Thö
orkar Hyrareinnere botum:

20: Hwar som annars timber bortagir såso
stölar, thigil, wädh eller hwad thz ähr med
wittnom eller Utann witne, Utann ägandins
lofft böte före hwart stycke ena marck, Måls-
-ägande Konunge och Stadenom thill treskiptis och
the för annat och tridie, ähn thill ähn tweggia
Manna witne, eller wärie sig med Self Tolffte
Edhe, Tager hann mera böte xl marck thill tre-
-skiptis som för ähr Sagt och wari thz tiuffwa,
warder thed hemnom witt, wärie sig med xii man-
-nom Säls hann åt edenom och orkar ey botum
wärde flagin wedh stockenn lagh Samu wärin
Um thenn androm wäten:

Fraudelis ähr merkiande at af allom xl Marcka
botom eller Triggia Marcka I thessom Marcka I
thessom balkomom, Tagi enn tridung Målsägande
och Konungin enn tridung och enn tridung Stadin,
och wärie sig för xl Marcka Sak, med xii manna
edhe, äru ey änu witne thill Säls hann åt åått

edenom

Ädenom och orkar ey botum, wärde slagin wedh
Stockenn, Sann lag wärian, än Målzägande Wen
hann orkar hann ey, ähwilkinda och orkar ey botum :|:

Hwar som Dubblar öffwer enna 21:

marck böte iij marck thill treskiptis,
Målzägande, Konunge och Stadenom, Swå
them som tappade som them som wann, ähn thill
äro trieggia Manna witnne, Eller wärie sigh sielf-
wär fridie, Orkar ingenn teera botum wardhe
slagin widh Stockenn enn tima och ärnan fridie
fly Stadinn, ähn han wander ther med fångienn,
Ingen må Dobla wedh them ey sielfwer ähr Sinn
förmann, och Sinnd goodz eller hafwer thz hann må
Dubla med, Vtann hann böte xl: marck Målzäga-
-ndhe x marck och thz andra Konunge och Stadens,
och thed åter med som hann wann sielfwom Må-
-lzägande, Orkar hann ey botum och wander lag-
-laga thill Sönnan, warde slagin wedh Stockenn
och fly Stadenn Kommer hann åter j Stadinn Vtan

förgatens

Fougtens och Rådhmanna orlofft miste hånd sinna,
och med thöm ther latter sig at Dobla och ähr
ey sielfwär sinus förman görim Fougte och rådh=
=mänt med Måhägandins rådhe hwad them tyckes
Luckt wara, Doblar man och bårt the wiðerleg=
=ning hann hafwir thill sig thagit thagi them åter
the samu wiðerlegning som hona ägir af thöm
hanna wäm, Och hann som hona bårt dobladhe
gonnge thill ärwodis Förr Konunge och Stadenom,
Så lenge the wiðerlegning räkker, Utan hann
nådhe få och them the wann som androm thill=
hördhe böthe xij mark Konungenom och Stadenom
thill treskiptis ähn hann warder thill wnnan
med twem witnom, Ecklar hann ey botina
warde slagin wiðh stocken och rymi stadenn.

En lithen vthtydningh på några ordh i Lagboken som icke nu ähre i dagligh bruk.

Af Konungz Balcken.

Ödh eller ödhe, thett ähr possessiones och kallas Vpsala ödhe, thett doch icke annatt ähr än Vpsala ägor.
Så finns och i gamla Swenska Böker Himmelrijkes ödhe, thett ähr för then lott och arfwodel som man skall hafwa vthi himmelrijkett.

Fläste Thett ähr the ypperste och bäste vthi landett.

Tryggia Eedh, thett ähr then eedh som Konungen gör almogen i Landett tryggia och säkra, att han will hella them widh lagh och rätt.

Grudh och Gislan Thett ähr helsa, fridh, och säkerhett.

Frögdh Thett ähr Rychte.

Bärsa i Konungz Parkum, Thett ähr Jagha i Konungz iacht.

Jäf:/ Thet åhr tvifuell eller tvifuels mål brukas och offta Jäfua i gambla bref för befruchta.

Aff Giptomåla Balcken

Fölgd eller hemfölgd:/ Thet åhr medgifft som medh Bruden aff gårde gifuin åhr.

Jämpnada händer:/ Thet åhr ens mans händer som rätter och redeligen åhr

Jämpna:/ Thet åhr iämpka.

Aff Arfua Balcken.

Rijshöffde:/ thetter thet barn som beltoger åhr/ ~~man~~ thet ~~åhr~~ fridlös man afflar medh sin hustru.

Karl och konung:/ finnes ock offta vthi gambla lagböker ther som Målsägandens Rätta och ensak åhr, Och therföre seijes så, ther aff tager hwarken karl eller konung thet åhr hwarken härade eller konungs.

Natt och iämlonga:/ thet åhr natt och åhr, stundom plägade åhret kallas fordomdagh iämnelongt; Till äwentyrs ther aff, tå åhret war omgångit, war natten så långh, som hon war tå ärrendet skedde, thet man handlade om, Och begynte så åhret kallas iämnelongt.

Aff Jorda Balcken

Wädh:/ Thet ähr Pant.

Wädsättia:/ ähr Pantsättia.

Hångia köp:/ kallas ther Bonden köper Jordh aff Hustrun, eller Hustrun aff Bonden.

Aff Bygninga Balcken

Bÿ ligger till iämföres och rätta soolskipt:/ Thå han ligger i laga ägher lägÿr och hwar hafwer så fått Tompten till som han hafwer ägor till, Och then ligger nermer Solenn som närmere skall liggia, och then firrmer som firrmer skall liggia eller wara.

Jmåle och vmåle:| Thett kallas i måle som rä-
knas för fullt i hans lott.

Vmåle:| som icke räknas i lottenn.

Qviödningh:| kallas then Platz som Endakarlenar
läggie till ighan att byie, till en förbättringh.

Vernalagher:| kallas the som hafwa hägnadt till
hopa.

Nameta flätt:| Thett ähr barckloppe, ther man ta-
ger barck till att göra brödh aff, och sönes ther
af att thett ähr ranipt till att äta.

Aroldigra:| Thett ähr apell till Qvarna hiul,
som hiulett hänger uppå.

Sima:| Thett ähr Jaga Repp.

Aff Tingmåla Balcken

Dulgzmål: kallar thet, ther hwarandra kan komma nyj för sigh, effter ther äghe ey full witner till.

Vitismål: kallar ther full witne äghe till.

Aff Edzöris Balcken

Edzöre: kallar i gamble Lagböker then saköre som bötes för falska eder, Man Konungz Edzöre äger thet som någon gör moth Konungz edh, ther Konun-ger thafuer swerit uppå, huilken edh widh macht för hallas, then sätz nu bryta Edzören som ther emot gör.

Elta enom aff lagha till målom: Thet äger |

drifwa enom ifrå sin rätt, att han icke får tala eller klaga sigh till Rätta.

Swåria huar sins lästom:/ Bjuer wara att huar för sigh medh sin egin mun och rätt swär, att han effter bästa förstånd hafuer dömpdt rätt.

Aliud:

Huar skall swåria sins lästom:/ Thet bjuer wara att huar och en som i Nempdene sitter skall swåria på sin Röst att han hafuer sagt thet honom bjuer rätt wara.

Af Högmåla Balcken.

Huar skall swåria sins lästom:/ Hafuer samma wthtydningh som näst tilförenne i Kyrkie Balcken.

Aff Dråpmåla Balcken.

Wigwaldh: kallas thet Nummert ther slagett hafwer ståndit, ther en warder slagin eller Dråpin. Och then kallas i gambla wijsor wågen, som slagin eller Dråpin ähr. Och så ähr wigwaldh så myckit som slaghwald eller wapnawald.

Aff Såråmåla Balcken

Fanther: Sygner wara Landzbudh eller Poster och Breffdragare, som Herremans Tienare.

Aff Tiufsva Balcken.

Gårtiufver: säghe then som ehsvander boskap stiäll, och synes thet fordomdagh rätzliga hafva warit kallat gårtiufver som hafver stulit boskapen uthe på Marken undan Wudz låår.

Agnebacher: kallas then som stiäll kornet uthe på Marken, ther bonden icke kunde sielfver hafva nyckelen eller sin lås förr, och therföre sades thet stiälas undan Wudz lås, hvarföre och lades ther större withe widh, Ty then thet giorde, hade förwerkat både lif och godz. Hwilket icke skedde medh annan tiufnadh. Thet räknades högre som togz på Marken, än thet togz undan bon-dens låås och nycklar. Thå är han rätzliga icke gårtiufver som stiäl boskapen hemma i husom, och hade icke mer förwerkat än lifvet än tå at nu annorledes tilgår.

Vigh och Vern:| Thett ähr slagh och wärn / ther en griper till wärn.

Vin och Vitne:| Widh all köp skola wara win och witne. Win ähr Mechlare. (thet är mechlare och witne) Vinga ähr meckla, ther af kommer wijnköp.

Letznafall:| kallas thett ther en griper till leyhen och icke kan ledhast sigh ifrå.

Letzen:| heether thett ther en will ledha sigh thett uthur händerna, thett han i handom hafwer och illa fångitt ähr.

Taack:| Nympnes wara Borgan, Then står i Taka händer som står i borga händer.

Så finnes och monge flere nyttige ordh i Gambla Laaghböker, såsom thesse.

Skotsäte barn: | Kallades ther barn som affladhes
för än quinno fäster af honom som barnet äter.

Sängeraan: | Kallades ther en gifft quinna ladhe
sigh i hoor medh en gifft man.

Frestmarch: | Kallades then tiden ther en hade till
att försökia sin köp uthi, så att om thet fantz
hafwa någon brist för än någon frestmarch ut-
thr war, tå gick köpet tilbaka igen.

Karls wägh och konungz wägh: | Kallades hä-
radz wägh och Konungz wägh.

Vtskutz stola: | Kallades ther Quinna som laggifft
war, huilken Bonden dreef bort, och togh en
annan igen.

Dulga dråp: | Thet är, ther någon ligger slagin
på Marken, och ingen weth Bana mannen, så
att ther ähr dulghmål uthi, och ähr Dulga dråp så
mykit som dölis dråp.

Sporgieldh: kallades thett som war ett slätt Mandråp, thett icke Edzöre eller någor annor sak kom åth, ther målsäganden togh 40 mrk, konungen 12 mrk och 8 örtugh, häradett ock så myckit

Igilt: kallades thett som inghett böter före.

Wensalu: thett ähr återgångz köp ther köpett går tilbaka, och icke fremmulas kan.

Wårda: Thett ähr, stå fahran.

Lijdh och Lijdungh: Thett ähr örligh och krigh, och hielp som Landett giorde konungenom till Orlögh kallades Lijdungz laman th: ähr Orlögz hielp.

Horstacha: kallas then quinna som för hoor, och bängerån miste läppar, näsa, och öron.

Sängeköp: kallades ock thett köp ther bonden och hustrun köpte fremmande iordh till sigh.

Nidia arff: kallas frända arf ther arfvingarna wore när skylde then dödhe

Aliter:

kallas frände-arff som wore uthom byskiöme barn.

Afsinnes arff: kallades thett arf ther arfuingar- ne eller ther man icke wiste hwilken som sin- dermera eller förra dödher war, såsom ähr ~~ath~~ om them ther alla drunna inne, eller drunckna i ena wak.

Skild arff: kallades frende arff, som war u- than om syskenes barn.

Adelkona: Thett ähr rätt ächta hustru. Do- mina Domus, Vel Mater familias.

Oreen both: kallades then both, ther icke en hade sielf brutit, och skulle likwäll böta en annars geringh, som offta hander ther en böter för sin drängh, sin oxa som skada gör, eller annat sådant.

Bachwådhe: kallades thett ther en giorde skada i thett han kaar wäriona tilbaka.

Tucka both: sägs then both som han hafwa skulle som han tiente then dräpin wart. Sådana bot ähr nu afkommin.

Rånsboth:/ Thett ähr Röfnars both som gaffs vth för Roff.

Losnawarger:/ ähr then som bär eldh vppå en annan och bränner vp hans hwss, och then för honom, Och synes haffua nampn aff Losan, ther han baar elden medh.

Lyghtaraän:/ kalladhes thett ther någott röfua-des igen som medh lagen vtmätitt war.

Skaparffua:/ kallas Brystarfua.

Wissinga brut:/ kalladhes thett ther en fånga togz af therras händer medh wåldh, som honom fongatt hadhe.

Spieldh:/ ähr kommit af spilla, såsom Frende-spieldh, Budzsohnlagz spieldh,* spilles, eller bry-des, och annatt sådant som kommer af spilla.

* Herfredz: Ray, eller Hus hoffmeskap &c.

Brudspieldh:/ Thett ähr Fridzbrott.

Konungz Sochnare: wahr hans Befalnings-
man som spana och leeta skulle huar som i
rätt skadde som Konungz fougte.

Skroksöken: Skyner wara thet, som ey ähr
rätt ransakat, eller vpspant.

Fåfölingar: kallades then som dreyfte an-
nars fää, drogh thet af wägen, och hölde
Nyss eller annatt ther opå.

Ominndes: kallades thet som Bruden fick
aff gårde medh sigh i medgift.

Hälgdh: kallades friden såsom Skogzhälgdh,
Manshälgdh. Skogenn lades i hälgdh, thet
ähr, han lystes i fridh. Mans hälgd kallas
mans fridh.

Allsala: kallades then som all sin iord bort
såldt hade.

Trål, annödigh, ambot, och Hemhion, ähr alt
ett i gambla Laagböker, och merker then som

en eghin träl köpter ähr, ty ther köptes och sol-
des så här i Landet som annerstadz.

Järnbyrdh: Fordom plägade the som i tuiwelachtighe saker skulle wäria sigh ~~fore~~, bära ett glödande Järn medh bara händer, then thet göra kunde sigh oskaddan, medh honom witnade Gudh att han hade rätt uppå stå. Sådana kallades Järnbyrdh, hwilka koning Byrir Jarll aflade.

Bardagi: Thet är slagh och strijdh.

Bärias: Thet ähr slåss.

Sängia alster: Thet ähr thet barn, och affödo, som i sängena aflatt warder.

Ledwite: Kallas then som går lagh medh annan, och swär medh honom som nogh märkiandes är af somblighe kyrkio balker, Och them kallar man nu lagman eller wäries män.

Adelwerknat: Thet ähr hoolarbete.

Lurkur Landafeyer: Thet är then man som går medh kijk och ringande bulla. Thet ähr een Tiggiare.

Finis

Löfeland: Hadt är 1 ℔ [illegible]

Någre Spörssmål af Laghen.

Welkommen goder Sön, Min Sonason, min modhers Brodher, Jagh ähr thin fadher brodher.

När kommer beggie wåra Män, beggie wåra fader, beggie wåra moders man.

Twå Män toge hwars dotter till Echta, hustrun aflade en dotter medh hwar ther, huru när ähr the skylde? R. hwars annars dorchyster.

Må någhon göra heemsökningh slå bonden ighiäll, sarga hustrun, Och barnen, wåldtaga dotteren, och böta ther inthet förr?

Iw all them skadi honom kiäri i waghri Kerl. sir mans böcher sömmeliga twåböcher.
hadt wält att honom bleff hans trolofwadhe hustru nekadt, och förhållin. Gifft. Br. B. i Stadt 4. Cap.

Item. En brände vp hüst och hemman, plogh bonden chiäll, wälförde hüstrun; förde sedhan till Rätta, ther sadhes hann och dömpdes fry; Och them böter 40. mark ho-nom grep och wäldförde: ℞. Then han slogh war en uppenbar förrädare, eller misgierningzman, och hüstrun bleff bündin för mistanckers skull.

Item fadern må ey erfva sitt äkta barn; eij sonen fadheren; Och dottren, hwarr- ken fadher, eller modher: ℞. Endera drap annan, så må han icke äfwen then han dräper. [illegible]

O.B. här om i 20. cap. städz! Och om dottren gifter sigh emoot faders och moders wi-lia, så är hon skilld ifrå arff effter them. Bisk. An. B. 3. C.

Item Wör en olagliga tå skall en mi-sta halsen; Wör någon olagliga, tå bör honom behålla sin halss: ℞. Om en öfwergifwer sin egna hüstrü, och fäster ena andra olaglighen:

Item Then må böta 40. mk för tanckar: ℞. [illegible] Edzö. B. 4. cap.

Item Then oskyldiga bör bötha, Och then brottsliga gör fry: ℞. Tuch är om fä, eller hunds gör skadha.

Item Hwar rätt war fördh för löskiöra i Laghenn: ℞. Vide Edzö. B. 31. C. Wanchl. circa finem.

Item. För Enfalt dråp mister halsen och K. bödh sköfflingen widh:
sköflas uthan Edzöre och Högmål: skemar uthan högmåla och Edzöre, lisz: 2. cap. Tiufft. B.
Landzl. om Tiufnadt.

Item. Dödher och Herden erfuer, Kenu-
ker och Christen går ifrån.
then må erffua som icke kan, eller må erffua: K. förgi om frido-
barn.
~~[illegible]~~

Aff then Östgiöte Lagh,
boken vthdragne någre nyttige Reglor.

Item En må kräfia och anamma sin ä-
gin saköre uthan dom.

Item Hunder bör ersua medh folck. vide Til: Bygn.
B. 23. c. i Landzl.

Aff Konungz Edzöres Balcker

Ingen må annars lijf förwärcka, uthan

Giör. B. 21. c. Huar skall rensammer sin brudt bättra och böta.

Giör. B. 11. c. Ingen skall then ersua som han dräper.

Aff Kyrckio Balcken.

Konungz B. 35. c. Tingzm. B. 35. c. Ther Nemnden äghe enns så att the wilia wäria och the wilia fälla tå gifs them witzordh som wäria wilia.

Aff Såramåla B.

Tingzm. B. 35. c. J allom witnom skola bönder och bolfaste män wara, och ey löska män eller lego drängia.

J slagzmål skall alla öfuermagi gerningar tagghas för wådha och ey böta mer för wilia än för wådha.

Såramål. In. med wilia 15. c. J lyters both tagghes huarken karl eller konungh. Ey må flere hugg räknas för wådha än ett. För allom wådha tagi Dååandi, och huarken Karll eller Konungh.

För ~~alla Manhälgz maal~~ (all Ewerlighz måål, ok) skall målsäganden först sak gifua och ey Domaren. Dråpb. md. vilia 15. Cap.

Af Byggninga B.

Item. Then Jordena äghar eller watnet under brona, han skall brona wårda.

Af Konung Byrgis Lagbok vthaf Arfua Balcken.

Aldrigh kommer bakarff till mådan någon lefwer aff Bröstarffuona. Erffd. 21. C.

Klandas thett som arft ähr för enom thå klandas thett för allom.

Af Såramåla B.

Thett ähr wåda badhe frija wådhe wara i sårom.

Thi må Skurrmagi för stöldh eller dråp lif mista

Af Köpmåla B.

Köpm. B. O skola borgköp gildhe wara.

4.7.13.C. För borgköp ligger ingen frest march, sex nätter är frestmarck.

Lahn skall lewandes och lückandes hem bäras. Ej må lån mishafwas.

Af Tingmåla Balcken.

Tingm. B. Then ägher fälter, sigh sielfwan fäller.

17. C. Then sigh kan förswara för rättan målsägande, than ägher wåghrder för alla andra som ther å tala kunne.

Af Dråpmåla B.

Ingen äger annars brott bättra.

Så myckit ägher bandh sak som scharskutin eller medh wittnom tilbundin

Här efter fölier en Vthtydhning öfuer några twifuelachtige punchter och stycker vthi Stadzlaghen, huilka mann vpsökia skall efter A. B. C. vthi huar Balck

Öfuer Konungz Balcken

1. Capitel

A. Att Man icke hafuer såma Lagh i Köpstäderne här i Swerrige som på landett, ther doch en Konung rådher öfwer alt samman, synes wara saken, att på landett besittias mesta hemmanen, af ena ätt och byrdh hwar effter annan i alla theras dagher,

Män i Köpstäderne besittia the minsta husen som
ther födde äre, uthan köper huar af annan, Och kom,
mer mongh fremmande och utlänske och fåår
hws och hemman i Köpstäderne, then ther doch al,
drigh ärft hafuer. Att Tyskar hafua warit myc,
kit i Rådett i förtyden, synes wara saken, at här
i landett hafuer warit grofft folk, och hafua in,
gen köpenskap drifuit, eller bodt i Köpstäderne,
Och hafua heller monga köpstäder warit på then
tidh här i Rijket, uthan någor besynnerligh rum
och Städer ther the hafua hollit marknader, Och
the kallades Köpingh, Jenköpingh, Sydeköpingh &c
Män the Tyske hafua wahrit the som mesta
köpenskapen hafua hafft, Och Tyske hafua the
warit som hith hafua seglatt. Så hafwa the
wahrit Tyskar på bådhe sijdor, och therföre haf,
ua the warit myckit i Regementett. Thessli,
kest hafua här ock warit monga Tyska konungar

såsom Koning Albricht, Koning Erich, Koning Chri-
stopher, Koning Christiern.

B. Så bedes &c. Såsom koningen bör göra sin tryggia Edh, warder hans undersåter såtthe och tryggie äth honom, at han icke skall göra them öf-werwåld och orätt, uthan skaffa hwariom lagh och rätt: Så bör ock Borgmästere och Rådh göra sin tryggia Edh, thet är meningen, hwem som hälst för them hafwer någon sak i rätta, warder af them eden trygg och säker, at the skola fryja honom fra thet orätt ähr och intet annat, förty hwad man thet icke förmodde, så ginge man intet för them.

C. Hälga doma. Thet ähr then helga Rätten och lagen som i bökerne står. Och så bör hand läggia handena på boken och icke på korset el-ler något annat sådant.

D. Minom Koninge. Först bör them swäria Ko-ningenom troskap, förty the kunna myckit ondt

åstadh komma, hwar the icke äghe konungenom rätrådige.

E **Lagh om lagh**. Thet ähr at the icke skola wrida lagen uthaf sin rätta meningh, såsom offta skee plägar, besynnerligen uthaf the Jurister som ther studera uppå at the skole kunna taga ena orätta sak och förbloma henne medh thet ena styckit här i Lagen, och thet andra thär, och läggia ther monga Closer opå emot lagsens rätta förståndh, på thet the skola komma samma orätta sak till at synas wara rätt, eller tvert om.

F. **Ey för Reddo skull** Här ähr märkiande, at om Richens herre befaler Borgemester och Radh döma emillan sigh och någon then han hade klagan till, at för än the något döma ther om, the skola döma them emillan proprt efter Rätten inthet achtandes hwem Rätten faller under ögonen förminnna the at han ähr ther till fridh medh, så döme rätt, och achta inthet Personen,

Män hwad the förnimma att han icke är tilfridz
medh, så begärr the strax att han får sigh an-
dra domare.

G. Moth minno samwete. Thet stycket
kräfuer att man skall bruka skälighet och skiäl
medh lagen thet ähr, att man skall achta sakens
omstendigheet, och see vthaf hwad orsak sådana skede-
de. Dåsom ther twå hände komma för retta och
hade bade stulit then ene af en wahnartigheet,
then ander af rätt fattigdom. Om thesse twå
ähr icke rene dömande, ty the ähra icke bade
lyke brotzlige ändoch the hafua badhe giort ena
gerningh, vppå sådana bör domarena hafua ett
vpseende, så frampt the wilia göra therras redz
skyllest. Och thet kallas æquitas.

H

2. Capit.

Borgemästere skole alz wara 6 saman. etc.

Nyia Lagen i andra Cap: lydher så: Borgemä„stere skole wahra fyra Swenske män och Rådmän 24 Swenske och ey Utlänske. Ey må eller skall någon tidh någor Utlänsker Borgemästere eller Råd„man wara, och ey hafwa Embete i Stadhen, som ähr Tullskrifwere Stadzskrifwere wårdskrifwere dömer, eller annat Embete i Stadenom, ther macht på ligger. Och skula 2 Borgemestere och 12 Rådmän sitie hwart åhr för Rätta, Och hwilken Stadh som icke hafwer så ämp„ne å mannom, han hafwe minne taal ef„ter ty han förmå. Aldrigh må och någor man i Råde wara then som icke hafwer liggiande grund i Stadenom, som i itt Richzens Rådz breef förmäles

5 Capit

I. Mutor för dom. Muto tagi Koningen, ty thet äher förbrutit godh, män thet han skall förwijsas af Rådstughun, thet äher rätt ty han äher en Meeneder och äherolös man. Ut supra in juramento. icke för Peninga giringhet &c.

7 Cap.

K. bättre skaal hafua. Kan hända then minnder hopen hafuer större skaal, tå skall man blifua ther widh, och lathe thet andres röst fara, thäru många the thå äher.

L **Buregäld.** Om then som will byggia vtan Rijkes och hafuer arf i någon Stadh i Swerrige såsom ähr, Hws, gårdh eller annan ingäldh. Samma lagh och skal skule wara om Bönder och andre Hws och gårder som icke besitter them sielfuer.

M **Skula alle Burskap å gånga** etc. Skola the winna burskap så skola the ock gå under Stadzens tunga, som här strax effter står.

N **Jngen må hafua twå wäderlegninga.** Förtij medh twå wäderlegningar kan han förderfua sin wederlagz man och sighin fordeel, androm till stoor skada.

16 Cap

O Huar stadh hafui sitt märckie. Thet ähr en warnagell för falskhet, förthy Jons muta-
re kan myckit göra och åstadh komma att een
orätt span tunna &c. märckie medh stadzens
märckie.

P. Thå böte ock then &c förthy then som nå-
gon befalningh hafuer, han skall förmoda sigh mån-
ga som tala illa om honom.

Q. baar åtagen &c. Ähr klart nogh allestidz aff
lagen att then som blifuer oppenbara befunnin medh
någon onda gerningh står hårdare straff före än
then som thett wither, och icke kan wäria sigh
ther före.

20 Capit.

R. Wahri eij man thess bätre. Thet ähr, streck
i hans skiöldh icke kallas then tiuf, män föga bätre

S Löner och någor gäster godh etc. Till att
undan dölie sitt eller ens annars godh hafwer mon-
gt stort tilfälle, Män thess större tilfället ähr,
teste större bör straffet och boten wara, såsom
man säger om gårdtiufwa och andra tiufwa.
Trer ähro tiufwa effter Östgöte lagen. 1 Then
som gifwer rådh till att stiäla 2 Then som
stiäl. 3 Then som gömer.

T Nu kan godhet i skipz brutti wara etc.
Synes wara oskiäl att skatta af thet godhet
som bort kommer, män ingen ähr, för-
kommer godhet wari thet hans skada som
godhet miste, Bradren bör icke mista sitt. Doch

säger man i alt thetta capitlet om ukort, at
huar man bör taga wahra på sit och Cronones
bästa.

21. Capit.

xxi Ingen gerningsman må flere embete än ett
uppehålla &c. Ther Embeten äre wäll widh
macht, ther äre ock Städerne wäll widh macht,
såsom man seer i Nornbergh och andre Städer
Män bruker en man monga embete tillijka
skeer thet honom sielfwom och flerom till
skada, såsom ordspråket lydher: Th sinhanda
Embitzman är sällan rijker

22 Capit.

xx Aff Wågent &c. Thetta capitlet lydher
om Borgemesteres och Rådmäns lön.

Y Sex mark Penninga. J Konung Birgers tidh wore wäger tesse 8 mark så godhe som 2 märker fint sölfuer

Z Och thett vthtages halft af Konung &c. Thett äre tilbörligitt, thy the drifua Konungens ärende och befalningh.

23 Capit

Aa Stadsens bok skall läsas &c. Thy huar Borgare bör wetha Stadzens lagh och Rätt.

24 Capit

Bb J allom trigdes vrsäkom. Såsom then bör wara frij för then han äre trigdader före så bör ock thin andre wara frij för honom igen i samma sak, män ingen thera i andra saker.

25 Capit.

Cc. Twelkusuin. Thet är, så selt gren fel-
lo.

Dd. On Kundarr &c. thär står at thet ähr
icke så stor konst at gifua en godh lagh såsom
thet ähr at komma themm på gångh och drif-
ua themm, förtij om themm Kundarr och bisman
skedde aldrigh än här i Swerige, ändoch thet af
menga Richzens Konungar och herrar hafuer
warit tilbudit.

Thetta efftern: Capitell bör stå efftarst i
Konungz Balken

Om någor binder Fougdanom och Rådeno
föreningh eller gör sampnatt å them

Om någor gör sampningh å Fougden

Borgemästare eller Rådman, så att han
will them skada göra, eller och så att Rådeno
bindz föreningh, allr the ther medh äro efter e
goda manna witnom, the hafua förbrutit the-
ra lif, thera godz taga thera barn eller thera arf-
ua. Kan och så wara att ther kan skada aff
komma, allr the ther medh ähro hafua förbru-
tit lif och godz, thet kan och så waara att the
koma till nåde, liggir thet till Fougtanom och
Rådet huru the wilia medh thy göra.

Giptomåla Balcken.

1 Capitel.

A. Will man etc. Thenna Balken begyn-
nes så i Östgöta lagen. Han bedes som torfft
han gifwes som hafwer. Men i Konung Birgers
lagh begynnes så: Hustru skall medh lagen bed-
ias och ey medh wålde tagas etc. Och ähr
märkiandes uthi thetta första Capitlet att här
räknas icke så många up som kunna wahra
måhsmän för Pigone hwar effter annan, såsom
i Landzlagen, förty i Städerne blifwer icke så
altidh en slächt sittiandes som på landet hwar
effter annan, Och therföre sägher han här, then
som fadher eller modher medh fullom witnom
tager thenna till förman och thenne gifz i dö-
da dagom sinom.

2 Capit.

B. Uthan rätter måhman. huar så kan hända at en hafuer een tienstepiga som icke hafuer rätter måhman till at gifua henne vtgh på 40 eller 100 myler när, tå skall hennes hustonda achta hennes bästa och gifua henne vtgh medh Borgemästeres och Rådz breef.

C. Giften ena kona f. Thet skeer sällan när then förra festningen ähr lagliga skedt, förty ther som 12 Edstäders ähre till witnesbördh, thet kan icke blifua länge medh mindre thet spörs iu at hon fäst ähr.

D. Adell kono barn f. Adell kono thet ähr Rätta hustrun i husett eller bordt. Latine Domina domus.

E Barn i lönske lägr f Ther man afflar barn i lönske lägr och han öfuergifuer sedan henne, och huart thera blifuer gipt på sin sidho, och thet kan hända at the sedhan komma samman i Eghtenskap

skap, tå blifwer thet barn som ther tilförenne i
oänskte läge aflade, adelkono barn, thy (: som här står :)
tå han bätrade quinnona tå bätrade han ock barnet.

F. gånge till arfwodes, Uthaf Östöte lagh
och gammull lagh hafwer man klart nogh at
man hade trälar köpte och sålde, så här i Ree-
vige som annor städes, thy kan och synes inthet
grunden wara till thetta stycket at han skall
gå till arfwodes, thy han ähr icke annat än en
träål så lenge han betalar medh sit arbethe
thett han ähr skyldigh.

3 Capit.

G. Och ingo andro arfwe, Östöta lagen holler
förbrutit alt arf. Män Konung Byrgers lagh hol-
ler såsom thenna lagen, Om fadher ellar modher
dödh wore, och hon toge man moth theres wilia
som lefde, tå hafwer hon icke förbrutit mer än

antingen fädernne eller mödernne. Män ähr fadher
och moder bådhe dödh, och hon tagher sigh man moth
thess wilia som hennes målsman ähr, ther hafwer
hon intheet arff förbrutitt medh.

H. Löse näsa sine ꝫ. Hafwer sin grund ther af
att the gambla lagen hölla, hwilken som blef
vptagin medh hoor, tå skulle han mista näsan och
örone, såsom ännu skeer i Rysslandh.

5 Capit.

I. Räner man faste kono ꝫ. Thet hafwer man
icke offta hört doch måtte hända att ther hon blef-
ne så lagtagin som här står i Capitlet tilförenne,
att then som tå mister kan församla sig en
hoop och taga henne medh macht igen. Män thet
kaller han här räna, thet ähr röfua.

7 Capit.

K. Diska math f Bijrr wara alt itt ordh, och merker ther medh the thion som till bordh sittia Så ähr 30 diska math 30 thion män och quin= nor som till bordh sittia, Pigor och drängier wä= knar här inthet medh, förty the sittia icke till bordh.

9 Capit.

L. Aff hwariom disk math f Thet ähr, hwar och en som till bröllops kommer, och till bordh sitter skall gifwa brudena 2 örr Peninga.

10 Capit.

M. Och bonden hafwi wäldh f Jcke att han ther sielf döda skall, uthan medh Rätten klaga theer halss åthaf, förty i then saken är han icke Rätta= re eller domare, uthan en åklagare doch så att Rätten står hos bonden i then saken.

N thalfft thuartherra ſ. Thet åhr ganska ringa
booth och straff för så stor sak och brott.

O. Vtan thuar therra androm ſ. Ty thund bon,
den säger om hustruna, och hustrun om bonden i
thenna saken, tå gifs them måsta witzordh.

P. Vtar han ey botom ſ. Här seer man wäll
at thet kåke straffet åhr öpkommit sedan lagen
dicktades och skreffz. Och åhr thetta et straff som
föga nytta hafuer medh sigh, och straffas icke
häller i all landh enns.

14 Capit

Qåge alle thalfft ſ. Thenne Lagh synes hafua-
föga skäl medh sigh, ty thet matte hända at när
första hustrun dödde som hade barn efter sigh, at
than woro till 30 eller 60 mark vyrk, och när then
sidsta dödde, och arfuet tå skiptas skulle, at than
tå icke wore till 10 mk så skulle thet första barn
stoor oskäl.

15 Capit.

R. Siuncka eller brinna. f. Thet ähr medh be-
skedh sagt, neml: om han hafwer thet vnder
händer och brukar sin fordeel ther medh, skall thet
hwarken siuncka eller brinna, mån hafwer han thet
icke på sådana måtto, vthan är insatt till honom
så är ther om som om annat insatt godh, och kan
thå wäll både siuncka och brinna.

S. Böte 3 mark. f. Thet han skall thär böta
thet ähr rätt, förthy han bör wara öfwerhetern-
ne och sinom förmannom hörigh och lydigh, efter
then Edh han giordt hafwer.

16 Capit.

T. Barnens widerdelsman. f. Thet är om then
ähr en medarfwinge med barnen, thå skall han icke
stå thet godzet före, thy than ramade thå sin fordeel,
och skötte inthet om barnsens deel.

17 Capit.

u **Skipta och råda** / J gambla lagen står skiä-ra och radha, thet är, han will skära lutt, och kasta, och råda sedan öfuer sin Lot.

x **Jämpnada händer** / Thet ägher ens mans hand som rätt och redeligen ägher. Jämpna, är så myckit som rätta.

ÿ. **Så äger thet ey arf taga** / J gambla lagen står Tå äger ey hoorbarn arf taga, ty thet skeer sällan att en quinna går medh barne i fulla 10 månader, män aldrigh ther vthöfuer.

18. Capit

z **Nu boa syskone saman** / Här bör bröllops koster räknas, ty thet hörer them allom till som them göre medh, Män fadher och modher råda göra så monge gästebudh som them tekkes, ty thet hörer them sielfuom till.

Arfua Balcken

1 Capitel

A. Dör bonde f Naturligh skäl gifuer thett medh att hvar och en ähr plichtigh föda sin barn och affödo, thett seer man icke allenast medh menniskione uthan medh all Creatur, Therföre ähr rätt att barnett ärfuer fadher och modher och thett kalles brystarff, när arfuett går till barnen, frå barnen till deras barn, och så alt framåth till 4 ledh. Men Hr man må ey arf taga, sijnes intet annat wara än att när then affaller som brystarfuet först faller effter, plägar fremgte man aldrigh eller sällan finnas.

A: Afua

2 Capit.

B. Nu äre the förnempde ey till ∫. Här går han nu till Backarf, Och faller bakarf när thet faller från barn till fadher, fran fader till fadhers fadher ∫ Män när arfuet kommer till nästa frender, kallas thet i Östgöta lagen Nidia arf, ther af att thet ähr gått nidh om alla them som nermast hade warit till att erfua ∫ Män när arfuet kommer till Syskon, eller och så att thet warder partat emillan fädernet och mödernet arf kallas thet i Gambla Lagen Skilie arf, Tå ähr fädernet och mödernet arf lijka när till arfuet, Och står thet så att hatter skall gå till arff och hufua ifrån.

C. Tage altsaman och gifuer intthet uth ∫.

Thetta styckett holler sådan arfuet ähr kommit

till fader fader fader moder, Moder fader modher,
moder om the ikke ähre till är någon af them
till thå tager han arffwet.

15 Capit

D Nu kan man afla barn i hoordom ſ

åthskilnadh ähr emillom frillobarn och hoorbarn,
frillobarn erfwa, Och horobarn ärfwa inthet
frillobarn erfwer, horobarn erfwer inthet.

E Om Presterbarn wahri samma lagh ſ

Här seer man then stora orätt Biscoperna bru-
kat hafwa i thenna stycket, i thet att the haf-
wa tagit alt samman.

17 Capit

F. Wäldh gäldar af allo oskifto / Att gäldh skola betalas af obyttan deel, thet ähr rätt, Män om testamente icke så, förthy then som effter lefuer bör icke twinges att gifwa testamente effter then som är dödh af sin deel, uthan han gör thet af en godh wilie, Och synes thet styrkt wara insatt af Kyrckioner Personer.

G Är någor Panter förstånden / Therföre bör sådana panther wara satt medh förordh och beskedh på en bestämpder dagh elliest går han wäll till byte och affelningh i gäldom.

18 Capit

H Natt och åhr / åhr thet han kallar natt och iämplonga och märcker ingthet annatt ther medh än åhret iämpt omkringh.

Balken.

1. Tagi tå konungar f. Balken hvarför konun,
ger skall taget syner then wara, att konungen
är såsom en almennelig fadher uthgöfuer syna
undersåtar och Rijket.

K äghro gifuin honom f. Thet ähr honom som
döör och icke hafuer arfua inlendis

19 Capit.

L Vill man eller kona göra testamente f
Synes om testamente platt ingen skal hafua medh
att thet skall tages af oskipto deel så lenge annor
thera lefuer.

M Löst och fast f. Skambla lagen heller af
sine förste bördh så att ther ey inslutas medh hans
afflinga godz, uthan må göra ther medh hwadh
honom tyckes.

N alt halft f. Well lagh bör hafua medh sigh att
hielpa alle, doch alramäst sit eghit landh och städer
som man här seer.

O. all testament etc. Testament och vergängelse aff oskipto.

21. Capit

P. Till arff etc. Och icke till then som gaf som-
man gifver skyldamannom sine.

Fiorda Balcken.

1 Capit.

A Som annor bindher etc. Thet styckit gifver tilfelle nogh till att hust och iordh må köpas v...
thär vlechterne, therföre holler Konung Birgers lagh
att thet skall skattas, och sedhan effter skatningen
betalas medh så myckit brändt sölf eller så mong...

Peningar som man kunne brånna så myckit sölf
aff.

2 Capit

B Samma åhrett arfuett föll ∫ Thet ähr, innan samma åhrett köpett giorder och gozett salder öch, öhr återmer.

6 Capit

C. Tuå öre Peninga ∫ Nyia lagen seller att man skall gifua Stadzens Schrefuare en Daler för brefuett, och en drej Daler för thet then skref thett i Stadzens Tenckebok, och thett kallas fridzskillingh.

12 Capit

D. Skipte fastom wåldh ∫ Thet ähr blifuit thå fast ståndit och Byrdamän haffuir thå ingen talan ther på.

E Köpeno fastom wåldh/ Thet är att thet warder än tå räknatt för Köp, och byrdamän kunna medh rätto ryggiatt och byrdatt igen.

F Mångs åther i byrdh/ Thet ähr Byrda, män mågh äntå byrdatt igen.

13 Capit.

G Vthan han/ Byrer lykarr wara, att här skall stå hin, thy thet menar then ther nu som sålt hafuer, och icke then köpt hafuer.

H Ränar/ Vthan thin som selde röfuar eller medh wåldh tager till sig afradett.

14 Capit.

I Wådsätningh/ Thet ähr Pantsätningh.

K Nu ägger/ Thet ähr then som iordena förfardaga lagliga fått hafuer.

15 Capit.

L Tagi af fasto arfue thera ∫ Thet är af hans
faste arf och iordh, Och äghe i thetta Capitlet
märckiandes, att såsom barnett hafuer förgiordt
sin rätt till fäderne eller möderne om the binda
sigh till honom, om han them förskiuter. Thå
hafuer ock tuert emot fadher och modher sinn
rätt förgiort om barn ärfwa peninga till sedan
the thett förskutit hade, och icke wele kennas
wedher.

16. Capit.

M. Vtlänsker häär ∫ Sådant plägade myckit
skee här i Swerige aff Öster och Ryssar,
för än Stocholm byggd wahr.

18 Capit.

N. Alt thett man eller kona i sin yttersta tima f.

Thetta Capitell plåga wara en Almennerligh Re-
gula och Rättelse om thet som skeer i ens mans
yttersta, män thet skulle stå medh beskedh, fortty
thet händer offta att mongen ochristen Menni-
skia tor seya i sitt yttersta på en annan på thet
han kan komma honom i skada, och är tilfridz
han blifwer ther ewinnerliga fördömd före. Huil-
ket besynnerliga sker plägar af tiufwar och andra
ogerningsmän när the rättade blifwa. Therföre
må ingen wara betrodd att witna emot en an-
nan i then misgerningh han ähr sielf medh beslagin.

Byggninga Balcken.

1. Capit.

A Twå skula the,] Thetta Capitell lyder
så på thet Almenneliga Ordspråket (att medh
lagh skall man Städher byggia.

3. Capit.

B byggez olofwandes,] Fougter och Befal-
ningzmän träda fast öfwer i thetta styckiet i thet
at the göra thär 40 mark sak uthaf, räknandes för wäl-
de etc. Förty thet ähr annat byggia ugh wäl-
de, och annat byggia oloffwandes, hwilket ther
af myckit kommit ähr, at man icke hafwer
latit hwar sak behålla sit rätta namn, så
nu som i förtydhren skrefit ähr, thet Gambla
Lagböker nogh gifwa tilkenna.

9 Capit:

C. Aff steen byggia. Honom som byggia will giffs mera witzordh än honom som ey byggia will.
Item. Honom som af sten byggia will bör mera witzordh och rätt hafua än honom som aff träå byggia will, Och thet hafwer godh skääl medh sigh.

D Vtan wederboande. Man will hända, att en boor widh hwar sydhe om thet hwss som såldt blifwer, och ähr doch icke bådt wederborndt, therföre ähr han rätter wederborende som hafwer ett hwss så vpbygdt widh thet andra, att ingh thera kan thet andra vmbära, såsom skeer medh halff mwr, Män thet hwss som vpmwrat är medh sine fyre fryie mwrar, warder icke räknat wider wederborende, såsom här om talas vthan ingheet annatt på fierde åhr.

157

15 Capit.

E. Nu far man i annars gårdh. Thenne skilnadh äher emillan thett andra Capitell näst förre: att om man leiger ett hws och will fr-dan åtrar, och ther doch inthet infarin, gifwer halfwa hwsleigona: Män äher han infarin, och åtrar sedhan, gifwer wth full hwsleigo. Samma-leders han som hwset wtläyer och ey holla will.

16. Capit.

F. Slår någor annars hundh.

Hundboot och hundbrott, ther om finnes widh-lyfftigeer vthi Landzlagenn.

Vthaff Östgöta Lagen hafwer man klarlige att man plägade köpa hundar och katter, som finnes i Köpmåla Balken om kattskin.

17 Capit.

G Hwilken som dräper annars fä medh wåda.

Thet räknas för wåda när både kärandenn och swarandenn segher wara thet wåda och ey annars.

18 Capit

H Hugger man Rumpa af häst.

All ledamot ähr gifwin hwart Creatur till bij-
ståndh och nytto, therföre när Creaturen mista något
af ledemoten, hafwer thet strax itt fehl ther aff,
såsom man seer medh en Miöhund som rompan
hafwer mist, att han strax ähr owiss i sitt lopp,
thet samma ähr medh häst och annor Creatur.

Köpmåla Balcken

1 Capitel

A Skall alt ms Tuggir måne witnom göras.

Huar therta styrket holler widh macht, bruka. ter icke så myken falskhet, Ey heller woro så myken Rättergångh och trätor, som nu skeer om Köpenskapen.

B ähr flärdh i f. Endoch flärdh och förfalskat godz synes i thet närmesta wara alt itt, så är thet Doch rätteliga flärdh när man säll itt för annat, såsom koppar för gull Strömingh för sill, Män förfalskat godz ähr när thet icke ähr got som then lofuar thet wara, såsom förmängdh Hundla eller annatt förmängt godz.

2 Capit.

C. Nu kan gulsmedir guldh &c. Thet räknas högre sak att förfalska thet androm tilhörer, och han warder ther om beträdder att förarbeta än förfalska sitt eghitt och säll thet sidan.

3 Capit.

D Ingen må medh bondans barn eller hion köpa, etc.

Quamble Lagen holler i thesse stycke att bondans hustru ähr ey fullmyndigh till att köpslaga bon, danom ouwetandes mehr än till 8 penningar.

15.

E. Och the löse målsägande Rätt till sin etc.

Ther thetta stycket står ähr merkiandes att såda, na målsägande hafuer ingen skada fått, uthan all, enast att han en annan medh sådana köpslagan beslagitt hafuer, Wirst hafuer målsägande sögta

rätt, såsom man seer om then till arfwodis skall gå, att måhägandenn ähr förster.

20. Capit

F Falskar och någor sin gerningh

Thetta ähr förstånderender om Skredder och Skomaker &c. Och icke om gulsmeder eller så=dana, ty om them är tilförrenne talat.

31 Capit

G. † Och vthfara äch seenaste Warfrw dagh näru=mera Michels messo, hwilken ey will tå bort fara, böte 40 mark till tweskiptes, Konungen och Staden, vthan kommer ther effter så seent, att han ey bort må fara, eller han af wäders nödh kan ey bort koma, Och thet wethe fougten och Rådmän giörligha hwru ther om ähr. Jngen gäster &c ut supra

Thetta efftern:ne skall stå efftarst i Köp-
måla Balken.

Om besatt godz i Stadhen.

Jåhrena effter Gudz bördh Anno MCCCLX

om faste gången i Wästeråhs, tå gaf then Erlige Konung Erich Magnusson Stadenom ther samma stadz Westeråhs, i närwahro och medh samptyckio erlige Riddere, her Niels Turesson, her Magnus Wislasson, her Göstaf Erichsson, och her Narfur Ingewalsson, att thet godz som besatt warder i Stadhen skall stånda i besatningena 14 dagar effter then dagh effter thet besatt war, och sedhan skall thet upbiudas 3 Radzstufuo dagar, och ther medh göras som medh androm Pant, ty Stadz rätt tilsäger.

Huar som tagher ů besätninga någhott

ůthan laga doma, late thet åther inkomma i be-
sätningerna, och böte 3 mrk målsäganden, konun-
gen och Stadhen: Och så skall ock then böthe
som thet ůthan laga doma ůtför, ůthan låt
tagart af honom ůthan hans wilia.

Rådstufuo Balcken

1 Capit

A Nu må ey man f. Östgöte laghen hol-
ler att man må ey kära till annan på en Råd-
stufuo dagh mer än ett mål, Och thet synes
hafua bätter skäl medh sigh.

2 Capit

B Inga doma måge Borg.rr och Råd.n f. Thetta
stycket kan icke wäll hållas medh minder thett
hälpe ock propert widh macht som här strax effter
följer, att Fougten skall altidh timeligh skicke en
i sin stadh, eliest blifua månge saker orättade
för Fougtens bortowahrelse skull thet icke
bör skee.

3 Capit.

C. Sina 20 mark) Thy man här i landet skall appellere medh Peningar, synes wara saken, att man winner thär intet mer än sin hufwud sak, och intet thet man på sinne sak bekostar thär, som i Tysslandh och annorstädz, therföre Apprtlere the och thär vthan Peningar.

6 Capit

D. 5 öra Peningar leggies fram å disken) För then mistanke han thär till domaren hafwer meenandes att the skulle döma hans sak annorledes än som lagen ther om innehåller.

7 Capit.

E. Tå så att arfwingarna) Arfwingarne hafwa macht att igenlösa förbrutit fast godz innom natt och åhr.

11 Capit

F. Han witne till tyggia skamanna / Fougtanom och Borgmestarenom gifz icke witzordh ther the sielfue äher åklagare till, therföre moste the hafua witne och gerningena openbara wara.

13 Capit

G. För vtrönande medh skålom / Ther skall ger- nings ransakas ther hon äer giordh, och bötas ther man byggeer.

15 Capit

H. Gånger bort åth ofesto / Thet är, han skall wärkin kennenären handh för sakören, män somblige wilia så förstå thet stycket. Gånger han bort äf ofesto, thet äer, om honom warder lagh förlagd, och han will icke strax fästa lagh, så är han äntå icke fält till sakenne, vthan förökt sin sak medh 3 mark för olydna.

i Binde them sin emellom kifua / Thetta stycket
hafuer skål medh sigh, förty thet hörer öfuerheter-
ne till at binda fridh, ther the ser behof göra.

19 Capit.

K. Eller Präster / Saken hwarföre Prester skule
wara så previlegierede, är then at Presta Embete
är sådant at the wilia icke monga gifua sigh
till, såsom man ock seer än idagh saken är claar
nogh för ögonen.

25 Capit.

L Dylsmål / Ähr thet, ther enom våkar wijthar
och han kan ey läggiat ifrån sigh medh witnom,
ä han medh edhe, åklagaren kan ey binda honom
ther till medh witnom.

Witnesmål är ther twert emot.

M Nu kommer thern till Rådstufu och will gånga etc. Thetta Capitell handlar huru man skall Eder gå, män för än thenna lagen war, at man skulle gånga Edh, plägade the bruka it hett Järn, at han skulle läggia sina handh ther opå, och währa sådhan frij. J Kryshare Laghen står Pening medh Jomfru eller annat män icke at man skall gå Edh, med min-dre at the kenna honom en sådana man för then icke will swäria falst. Och ähr bätre at en oskyldigh warder pijnt, än at en skulle swäria en falsk Edh.

30 Capit.

N Hwar som ljuger äghro mans etc. Thett styckett ähr taget af Romare lagen, och är rätt, at then wäll beswika en man, och komma honom på skam, at han sielfwer umgäller thet samma. Kallas Lex talionis

34 Capit.

Ohofmän som idkeligh fara. Här aff kan man besluta, att ther hofmän liggia i städer,, ne och intheth ärende fara, bör them wara wider samma lagh: thetta stycket, som borgare och an,, dre ther ther gö uthan wärio. C

Edzöres Balcken

1 Capit

A Hafuer brutitt Edzörett f

Thetta heeter konungs Edzörr ther någor bryter thet konunger hafuer giordt sin edh uppå, at hålla wid macht, såsom hemfridh, kyrkio fridh, badstugu fridh, heemlighus fridh, Rästufuo fridh etc.

5 Capit

B. Nu kunna the wilia undan flyi f Thet är the som hemsökn göra eller giordt hafua, och hine som hemma äre, warda them förstarke, och iaga them af igen, huad the tå få ther the hemsökn giorde, äre alt ogilt.

6 Capit

C. Nu kan then löpa v gårdt § Thetta Capi-
tell synes så lyda, at om then som hemma ähr
warder then andra förstarck som heemsökn giort
hafuer och föllier honom på footh hem i hans
gårdh igen, Om then ähr thär gifuer then hugg
skall ther medh Konungx Edzörr ikke wara bru-
tit, thy han älte och rette honom på sigh, i
then at han först bröt hans heemfridh.

8 Capit

D Thett skall 12 manna Nempd wita §
Om thenne 12 manna Nempd röris allestädz
i lagen ther som wichtiga sak förekomma, och
menis ikke ther medh the som för Rätt sitia
uthan skola upsättia the 12 at ransaka
om ärendet

10 Capit.

E **Varder kona eller möö wåltagin** ꝭ

Theтта capitell handlar om quinno fridh tÿ thet åhr ock it styke som Koningen haff- wer giordt sin Edh opå att quinno fridh skall wardha hollin.

12. Capit

F. **Och kommer thett i som för åhr sagt** ꝭ

Thett åhr om man han hugger i hans klä- der, wärio eller annatt, och kommer doch in- thett widh hans kropp.

15 Capit.

G **Skap** ꝭ Om skap och snöpningh som för- skeer medh wåld, hålla Östgöta lagen, 40 mk för kun. 40 ℔ koning. 40 ℔ dt: 40 ℔ för son och 40 ℔ för dotter.

H böte som i Dråpmålom skils ∫

Thetta styckett ähr wisserliga orätt förty bryter han thorett som gör hemsökn och bryter hus eller dör medh wåldh myckit mer må thett wara brutitt ther en i sådana måtto tagher hans lif medh wåldh skärander af skap hans såsom framdeles förstås kan Cap. 21. att hwar bör serdelis hafwa fridh å lif sit, förty thär talas icke om thett som skeer i rätte wapna skifte.

18 Capit.

i Tå hafwer han alt förwerckatt ∫

Thetta ähr en Almennelig Regula och går icke allenast Rätten ifrå honom vthi sak i, från alla hans arfwinga, såsom i thetta och i thett näst föliande Capitall clarliga ähr att see

Och ähr icke fadher så mächtigh öfuer sitt
barn, att then rådher fara medh thy huru then
will, thy man seer här, att dräper then thett,
tå skall then böta ther före öfuerheeten.
Sammaledes skääl ähr ock, om then far illa medh
sitt barn, att öfuerheethen bör straffa ther
vthöffuer.

19 Capit.

K Dräpa the thett barn medh vådha

Thett ähr och lagligitt att föräldrarna må
nepsa sin barn. Item en fader fadher eller
moderfadher, sin sonarson eller dotterson.
Skyldman skyldemannen, broder brodherenn
En husbonde sin tienare en matmoder sin tien,
stepiga. En Scholmaster sin Discipell, eller huil,
ken helst öfuerheet sin vndersåte i så motto, att
han honom will rådha att han icke öfuergår mätteli-
heeten.

21 Capit

L Wari så then tregde eller bodh f. Thet ähr, then hafwer brutitt Thörett så wäll som then gerningena giorde, och seer man här att then Husbonden biuder tiänaren göra något thet som illa ähr giordt att tiänaren bör intet wara honom lydiger.

26 Capit

M. Hwilken man som gör något thett som nu är sagt f. Thetta Capitell handlar huru Thörett bötas skall, Män Landzlagen holler att then som bryter Konungz Thöre, han hafwer förwärkett lif och lösöre

Thetta effter: Capitell bör stå effterst
i Edzöre Balken.

Anno Domini M.CCC.LVII om San-
cte Catharine dagh stadgade och stadde then Edli-
ge Konung Erich Magnusson, och alt Rikzens
Rådh i Stockholm, att then man som gör flock
och sampnat å Fogten Borgemästere och Råd-
man eller å en there innan Stadz eller uthan
miste lifwet, än tå att eij kommer i Dråp, sår,
blodwite, blånader, klädereff eller husbrott, än
till äre 6 manne witne, Och wärie sigh
medh 12 manne Edh. Wår then dråp, sår
blodwite eller blånadt, klädereff eller husbrott
miste lif och godz, Konungen tage godzet målz-
äganden tage lifwet, än till äre 6 man witne

eller wärie sigh medh 12 manne edh, och alle
the medh ähra i flock och samwndenom medh
samma wilia stånde samma rätt eller wär,,
ie sigh medh 12 manna ede, thesslikes och öfwer
alle them som thysa, hegna och wäria, skall gån,,
ga konungs hempd och wredge.

Högmåla Balcken

2 Capit.

A **Och swärie thuar om sigh** / Thett äger, thuar effter sitt samwett.

B. **Höfde eeden** / Thett äger stafwen radhen.

4 Capit

C. **Förgör man manne eller kono** / Under thenne Articell och straff lydher thett att en quinna förgör enom man hans kön så att han ickie kan göra sin Echta hustru thenn deel Ächtenskapett kräfwer.

8 Capit

D Och thett skall 12 manna nempd witas.

Om thenne 12 manna nempd röres allestädz i lagen ther som wichtiga saker förkomma, och menas icke ther medh the 12 som för Rät-ten sitia, uthan skole uppsettias the 12 till att ransaka om ärendet.

9 Capit

E Sätter man eld i anars hus. Then som bär brand å annan kallas i gambla lagen Rosor wärff

10 Capit

F. Råde halfwa Nempd. thet är gälde halfwa Nemp-deras hwar thera, och så är thet ordet förstandendes alle-städz ther thz står och ey annorledes, thy the som för Rätta sit-tia skola sättia Nempden up och icke the som saken på-gälder

Dråpmåla Balcke Med wilia.

1 Capit

A Misţer lif för lif och komr ingom botom widh.
Thär seer man at måhägenden bör inthet rådha
att unna Dråparen lif som gripin warder widh
färske gerningh.

B Vthan böte 80 mark. Landzlagen halla
40 mark, förty i städerne ähr störrr tilfälle till
dråp, therföre ähr och straffet högre.

2 Capit

C Rymer i kyrkio eller kloster. Ty the
ähro synnerliga fridkallade. Rymer han annor-
städz och kommer sedan igen, tå haffver måhägan-
den wäldh öfwer hans lif.

4 Capit

D Ligger thet till 12 manna nempd,

Thenne 12 manna nempd bör och nempnas och upsättias i annor ärende, ther arfuingerne skole swara i målsägandens stads och icke gånga och wäria the honom, thet ransaka the effter theras yttersta samwett, och kunna icke finna honom brutzligen så ath han warder, icke så forståendes att the skola gånga fram och gå lagh såsom Fougterna nu brukat.

7 Capit.

E Hafuir sedan målsäganden wåld huad han will böter taga, Den quinno står i målsägandens wäldh att unna henne lifwet om honom tickis men icke om mannen ut supra.

11 Capit

F Han hafuer brutit Ogiörret :

Östgöta lagen holler 40 mark, Och kallas. Thet hin-
slare both.

12 Capit

G Så myrkit åhr kånd sak som skärslutan :

Gamla Lagen holler : Thå åhr han fälter sigh
sielfuer faller, Och åhr en Almennerligh Regu-
la i Rättergångh.

15 Capit

H Ledungh : Thet åhr Hernfärdh, örligh, och
holler thetta styckiet nu plat inthet, och åhr icke
tiäster bätter.

Dråpmåla medh Wådha.

2 Capit.

A Vtan han som drap och hans arfua som drá-
pin wart frija wåda wara ∫ Ey then som hug-
ger sijnet hafua achtat hugga honom mera, män
bekenne the bäde wara wåda, så är thet wådha

3 Capit

B Tager thet någor för ∫ Tå äge wist tekn
at thet war ingthet achtat honom, och kallas han-
dalös wådha.

7 Capit

C Klifuer man i trä sielfwiliandes ∫ Thet
samma äge ock förstårndes thwart han klifuer
ligger ogilder.

8 Capit.

D. Får bana then som under stånder ligge ogilder.

Ty then som faller kan inthet undwyka, uthan then som under står.

17. Capit

E Föder man diur eller fogla grymma

Att man icke skall stå i så stor botom för wild diur, som äre grymma födhes, såsom biörn, wargh eller annat sådant som skada gör, thet äre wisseligha orätt, förty sådana diur får man wäll umbära, Män få och annan boskap kan man icke umbära.

Såramåla Medh Wilia

1 Capit.

A Stånde i samma wådha. Thet ähr stånder then rätt som han hadhe achtatt hinom andra. est autem poena talionis. Och må wäll sker i andra saker så wäll som om såramål.

3 Capit.

B Får han ther dödh af gifwe lif för lif. Här ser man att thet som i Thiufva balken står om skap wander mannen affskurit och får dödh aff Cap 16 att thiorret ähr brutitt. Förty wåld måste nu räknas högre än wapna skipte. Nu säger han här att sker thet i wapna skipte miste lif.

10 Capit

C. Nu kan man warda huggin eller hambradh

Af thetta Capitlett kan man wäll märkia thet naturligh skääl ock medgifua, att thet som illa görs och warder Öfuerhetenne witterligit, bör ickе wara ostraffatt, ändoch att thet ickе warder klagatt, thy Öfuerheten är åklagaren ther ingen annan åklagarr på färde är.

Tiufsua Balcken

1 Capit

A Warder then tiufnad någrom i handom tagin som å lif går / Om går tiuf säger Landzlagen att han skall mista lif och lösörr, förty han stiäl undan Gudz lån thet ähr undan baran himmell, förty fä eller annan boskap kan man icke göma i kistor eller skrijn.

2 Capit

B medh honom nött / Hafua the än nött och förtärt thet som hafuer wahrit stulit, så ähre the dock icke förfalne till någon straff effter thet haffuer wahrit them owitterligit, annars icke.

C. finnes i hemi thera / Landzlagen holla både nij och gammall att the som nämpnas till att ransaka ens annars huss, the skola the först see och ransaka effter håll på tach eller under syll ther tiuf,,

nader kunde inkastas, förty sådant kan wäll hända

Då ther en will gerna komma en annan i skadha, och wet icke huru, Och effter som man af thet Capitell klarligha see kan, Sååt ähr tuhuer onder widerfaras när then hafuer kastat byrdona, förty thå kommer wänder nider till witzord, effter som gambla lagh holla.

5 Capit.

D Nu slepper Stadzens buren tuss &c.

Thetta Capitell ähr så förståndendes att om then går till medh wilia och slepper honom, och thå skall then stå samma rätt, och annars icke.

6 Capit.

E Kommer ther dråp, sår eller blodwite &c.

Som i Edzöris balken 15 och 25 Cap: huru högt thet räknas ther, therföre må thz och räknas så högt här, effter thet ähr samma gerningh.

18 Capit.

F Ther äher Dyörett brutitt, ß Byrckio Rätt holler i thetta styckett icke så strängt, vthan allrenast 6 örr för thet han stegh vp och 6 örr af igen, thet äher en lödigh mark sölff.

Hampna Rätt

Effter tij att Gudz retwijso kräfuer aff
Menniskiona på Jordenne wnderdorffteligitt och gagne-
ligitt att lefua och att blifua effter Gudz skickelse
widh skäl och Rätt och Swerrigis beskreffna Lagh.
Tå kungörom wij Carll allom fiskiarom som fiskia
i Skärio på Almenningz fiskiagrundh, att wij the-
ne efftersskreffne Artiklar och Stadgar, alle enndrech-
teliga och samptliga fulbordatt hafua medh Erli-
gom och wijsa mannoms Richens Rådh och Bur-
gamästarom i Stocholms samptÿckio tå hafue wij
tagitt oss före medh en beskrefuen Rätt allom spa-
kom och Retwijsom till förkunnelse och freden till
beståndelse, owijsom och ofurnedådigom Skallom till
Rätt och nepst. J så motto som här efftersskrifuitt
står. Datum Ælle fisklägr Anno Dom 1400.

Hampna

Förste Artickel

Först att alle the som fiskia widh konungz fiske grund, skola uthan försummelse utan han siuker ähr, eller i herra färdh farin, icke försuma att höra Gudz ordh, på thet Gudh wälsignelse motte thester rijkeligen gå till. Hwilken thet försummar böte förste gångern 6 öra, andra gångern 12 öra, Tridie resan 3 mark. Fierde Resan förwijses ifrå hampnen.

2 Artickel

Hwilken som blifwer beslagin att han brukar the swåra Eeder, som nu |: thy wärr :| myckit brukas, hwilket ähr emot Gudh Alzmechtigs och hans helge budh. Hwilken thet gör, böte för förste Eedh 1 mark, för andra 2 mark för tridie, sätties i konungz fächtelse widh watn och brödh en Manadh Och sedhan under kyrkionns straff.

3. Artickell

Råtit

Hwilken som blifwer beslagin att han gör orettan tyn-
na, minder än till 48 kannor, firdungh 12 kannor, bö-
te ther förr som för annatt tiuffwerij

4. Artickel

Ingen skall eller må hafwa mer än en Vtroddenn
båth i hampnen wid sina 3 mrk.

5 Artickel

Ingen sätter sine strängee till grund för än Sancti
Jacobi dagh widh sine 3 mrk, Och hampna fougten
förr strängerna till Råta.

6 Artichel

Ingen hafwer mera Råtrum än half firrde aln
widh sina 3 mrk

7 Art.

Ingen tage bort annars hamrka stenar widh sina
3 mrk till görander

8 Art:

Hwilken

Huilken som tager hångh af annars bodh, böte en öre för förste och annan gångeu, och tridie resan böte 3 mrk, eller wärie sig medh 6 manne Edge.

9 Artickel

Huilken som drifuer annan aff sin hampu, böte 3 mrk.

10 Art:

Huilken som rifuer annars båthe Nacka, böte 3 mrk.

11 Art:

Huilken som vpbryter annars båth som låst ähr, böte 40 mrk om till åhro är witne.

12.

Huilken som tager annars båth vthan loff och lahn, och icke igen kommer innan sol sart, böthe 40 mrk.

13

Huilken som tager annars fisk som ligger på bärg eller

eller bredhe, giffuir åther fisken och böte 3 mrk

14 Art:

Huilken som faar medh noth, näth eller linstra på annars ägor i fiskelech olofuandes böte 3 mrk.

15 Art:

Huilken som gör annan såår, blånadt eller blodwite, eller slår huar annan Pust medh stock eller sten, böte för huart thera 3 mrk

16 Art:

Huilken som wither annan fullan Tiufnadh, och ähr icke i handom tagit, eller medh witne tilbun-nen, böte 40 mrk om till ähro ä witne.

17 Art:

Frijborne frälsis män och Prester mågh frit läga-gia till fiskes, till therras egit bordhall, och icke till mångh

18 Huem

Huem som sätter sin Båth i annars båtstånds böte 3 mrk.

19 Art:

Hoo som förer annar mans strängee böte 6 öre, Och huem som sätter in yppå annan, böte 3 öra, och allan skadan åther, och skiutr af som senast sätte, wi... der 3 mrk.

20 Art:

Huem som torskar widh annars strängr, böte 3 öra. Rider han them lös böte 3 mrk.

21. Art:

Huem som vtroor quäll eller mårgon för än Ham... na fougten slår i hornet, böte 6 öra.

22 Art

Huem som tager annars mans öskaar, böte 40 mrk, eller wärie sig medh 12 manna edhe.

23 Art;

Huem som tager annars mans årom och sunder slår böte 6 öre, eller stöten vth genom Kölen.

24

Rätt

Hwem som slår annars båth lös och wardher till bundin medh tu witne, böte åther skadan och å 6 öre

25

Hwem som tager annars mans båth vtan lään och slår sunder, böte 40 mark och åther skadhan el- ler wärie sigh medh tuenne witne

26

Hwem som rifuer eller bryter annars bodh böte 3 mark.

27

Hwem som kallar annan oquädins ordh, som ähr skalck, hoorvnge, böte 3 mark. Wäller thet å ähra böte 40 mark.

28

Hwem som tager annars krabbestern, eller litta truna, böte then thet giorde 3 mark

29

Hwem som taghe annars bredhlostänger el- ler gistrar, böte 6 öre.

30

Huem som sätter Bodh på annars Bodeständh böter 3 mrk.

31

Huem som will sigh tilegna bredzlorum, böte ther förr 6 öra.

32.

Huem som far af hampn, och vpå thr sijdhor ther omkringh liggia, och gör ther någhon skadha, och målzäganden kommer effter och kärer, taghi ham pnafougden till sigh 6 män, och mäter skadhan, och thin böter äther skadan och å 10 mrk, och skall ran-sakas granneligha om han icke bryter Edzören.

33

Huem som löper i annars båth eller bodh, thess wiliande han will skada göra bonden eller hans folck, gitter han ey, böter 10 mrk för then gången, gör han skade bötte 40 mrk. Sama lagh wari om någon ständer i försåt för androm.

34.

Så monga som fiske widh konungz fiskegrund, the skola alla swara hampna fougten och ham loff hafua, wilia the icke, tå hafuer han full macht them tädan drifua, Wilia the icke tädan fara, hafur förbrutitt garn och godzett.

35.

Ingen må byggia på annars skär näghon bodh utan på rätta fiskeläggett wider sina 3 mark.

36.

Huem som hafuer bodh eller hampn på fiskett och stånder i 3 åhr, och ey gör hampna fougten rätt af, kreuer hampna fougten widh bodh och hampn.

37.

Om män warda kifuande sigh emillan, Och hampna fougten binder them fridh emillan efter lagen, weler the freden ey holla böte 40 mark.

38

Hwilken som och förer flere Stöter till grunds, än han gör hampna rätt af, haffui förwerkat stötarna, och them tagi Konungs fougte.

39

Om drifuekarlar och andre löskarlar eller dränggher komma på fisket, särdelis the som ondt rychte hafua, som ähr tiufueri, manslagh, hoordom eller andra snödeliga gerningar, the skola ther ingen fridh hafua, uthan hampna fougten griper them och antwarde them Konungs ländzman till Landzwärt.

40.

Hwar salte och förwaher sin fisk, hwad thett är torsk eller Strömmingh, så att alt selskapet warder ther om icke förtalat, hwem annorlunda gör, tagi åther sin fisk, och böte åther skadhan, och å 3 mark. Samma lagh wahri om Skutta fisk.

41.

Rätt.

När som fisken tilslår på fiske Vkaren, då skall
Hampnafogten när wara, see och skodha om thet
är gått godz eller ey, och wäll packat. Finns ther
flärdh vthi då böte åther skadan och å 40 mark och
hafwi förwerkat godzet, Och hafwi han så wäll vp-
sijn som köper som then ther säll.

42.

Hwem som ey kommer till Hampna drengnes, v-
than hafwer förfall att han siuck ligger, böte förste
gången 3 öre, annan och tridie 3 mark Hampnafogten

43

Om Storm eller owäder på kommer då wahri
hwar annan behielpelig så att the kommer i Hamp-
nen som han will af Gudh och menniskior tack
hafwa

44.

Hwilken som redher sigh bara wapn då han vth-
woor antingen medh stock eller sten, eller annan wäria

och

Och will ther medh skada göra i selskapet, warder han ther till wunnin medh tu witne, böte 3 mrk måhägandom effter laghen.

45

Hwem som går om qwäller på klipper, och gör smak vthi dryckenskap, medh ochristeligit roop och ofwerdådigheet, antingen han kastar till annan medh stock eller sten, och sunderslår en annars båth, eller rijcker vp ens mans gistror, och till åhro tu witne, böte 3 mrk hwar gångh.

46

Tå hampna fougten tilsäger någon att fara i landh effter timber, eller fara i skiutsfärdh, eller några an,, dra wårdnads ärender, och han ey will böte 6 öre, och fara likwäll åstadh.

47.

Om någer förer hundh eller swijn på skären, och kommer ther någon skada af, böte åther skadhan och en tunna öll vthan nådher.

48

Rätt

Huem som finner annars mans strängar eller garn och låter them oliust wara, eller tager bort annars mans fisk, som ligger på bredell eller bärgh, gifwi åther skadan, och böte tiufz both, effter som garnen, strängen och fisken wärdh ähr.

49

Huem som gräfwer fast iordh vp på Skären, bö-te 3 mrk fougten, thet skall bötas vthan nådher.

50

Ingen torska wid Skären om Sommaren vtan han gifwe hundrade torsk ifrå Pingesdagh och till Olofz-messo af snörett

51

The som torska om höstren till Larsmesso, till Brita messon, göre tå en stigh torsk af snörett, och twå wålior strömmingh aff hwart garn han till grundh ligger.

52

Huem som icke äghr i hampnen om helgedagz affton uthan kommer effter Solen äghr bärgatt, hafui förwerkat all fisken som han hafuer och snörett, uthan storm hafuer honom förhindratt.

53.

Hampna fougden äggar twå daghar i wikun att köpa en wahl sill af huar man som garn hafuer till grundh 4 Penninge bättre köp än han går och gäller, medh så skiäl om fisken går rundeliga till, tagz icke fisken rundeligen, tå hafui icke hampna fougten wäldh mera än en gångh i wikun att köpa. Och thett köpett kallas konungz köp.

54.

Huilken som fisk köper och salter, gifue hampna fougten en Ortigh af huar tunna.

55

Huilken som far och äggar på annars holma olof uunder böte 3 mrk.

56.

Hwilken som öll sall på fiske skärren, gifwe themp-na fougten en kanna öll af hwar tunna.

57.

Säll någhor öll om Söndagh, närer sådhan korgen ähr vpsatt, hafwi förwärkat ölet, och medh 3 mark, för olydno skull.

58

Om någor warder sakar i thersom lundom, eller andra, och will bort rymma medh tresko och will ey brutt sin bötha, Tå hafwer thempna fougten full macht att panta vth brutt hans, och än tå böte 3 mark för tresko

59

Hwilken som fiskar eller vtsätter skötter till grund om helgedagar, böte 40 mark, Om till ähro tu witner, och hafwi förwerkat fisken.

Thesse efterskreffne Articklar haffuer
högborne furste her Carl medh Gudz nåde
Swerigis och Wendes &c Konung medh
sitt Rijkes Rådz samptycke i Swerige ski-
pat och stadgat allom them till nytto och
gagn som wilia lefua retferdeliga hwar
medh annan: Ty thet kallar nu en för-
rasningh som för oss haffuer wharit för-
räderij.

Om någor rymer vndan Konungz Baneer.

Rymer någhor vndan Konungz baneer, hwadh
heller Konungen ähr när sielffuer, eller hans
Ombitzman, till fienda eller frå eller i Resor
som Konungen å buder eller å budit haffuer
eller hans Ombitzman vtsänder, hwar som
sådana gör, haffui förgiordt liff och godz.

Thetta skall Konungz Nempd ransaka, som thå på Ner ſan medh woro, som finnes i Konungz Balken i thet 17 Capitell.

Huilken annan slår ihiäl.

Huilken annan slår liggiande eller sittiande, sofuande eller wakande, vthan han hempnis dråp, eller thet ähr hans fiende af andro lande: Huad ther skeer, såår blånadt eller blodwite eller dråp, komme aldrig till bordet medh andra borgare, vthan fly gården, och håfuor hans gånge till sköflingh, för oredligh dråp tages ey lösen förr, vthan lif förr lif. Och likwäll gånge håfuor hans till sköflingh förr oredlighetena, och stegle rätte öfuer lifuet.

Biuder någor androm slå annan ihiäl.

Nu kan så hända att Ridder eller Swenne biuda theras Swenna eller tienare slå, sarga eller drapa annars mans Swen, huad thet tå skeer oredlighe-

eller vredeligen, wahri thå tienaren frij, och hans herre
eller hosbonde swara till saken effter thy hon giord,
Och witi thet thry borgare af samma gården som
bodhet vthgick, huadh honom budit war eller ey,
Och ey wari then Rijke mera frij i skiöflingh än
then fattige.

Owetandes hugg

Så ähr owetandes hugg, när man blifwer slagin
soffuande som förnempdt står: Eller å rygg, eller å
nacka, ther man ingen förwahringh af hafwer. witna
så twå owildoge män, wahri thy man thess bättre,
vthan fly wår gårdh, Och få honom aldrigh mera
igen, vthan han särdeles niuter konungs nåder till

Fordeels hugg

Fordeels hugg ähre thesse: huilken som slår på the
andre, then intheth hafwer i händer: eller thär

spint

spiut, swerdh eller spantan bogha mothe swärde. Hwil-
ken medh sådana fordels hugg skada gör, stånde sam-
ma rätt som för öwerstander hugg, uthan så spörias
kan att thet hafwer annan [illegible] och mothas i
wäge wrådeliga: Tå wärie sigh medh thet han
i handom hafwer. Och fly ey wår gårdh, uthan
stånde then rätt som konung Erichs stadga inne-
holler.

Om Beplichtelse

Beplichtelse ähr så godh som borgan, och bör all
beplichtelse (: hwad thet ähr om fängelse, gäldh eller
witesmål, hwariahanda man förplichtar sig före :)
ske alraminst medh tu witne. Kan then förplichtelse
ey hollas, hwad hon gäller å lif, ähra eller godz, Och
witna och swäria så tu owildugh witne, wari ey man
ther bätre. Och hafwer han skyldt med målsägande
och konunge. Och fly wår gård som then sin borgan
bryter eller rymer.

Arbor Co

Dhenne tafla tienar till att rätt förstå eller wetta

Bryst arff, thett ähr, wetta then som af en man el-
ler quinno födher Person effter personen in till 5te
Man effter Konung Erichz lagh af Pomeren, therföre stodh
thett icke uthi Swerigis lagh att fempte man måtte in-
ke arff taga om andre arfwingar icke woro till. Men medh
thetta stycket blefwo monge skilde wider arfwet, Konungs
kinder her wid och gaf thinom Honom thz sinter thett han
sielf icke wille beholla, thz uthi Byrkio lagen finnes thenne artic-
kell uthsluchter i monga böker, Dominaldet i then nyia laghen
then wägh en har i Swerigi
bruka Man swiskliga ur then-
ne Artikell i monga böker
inskrifwin e

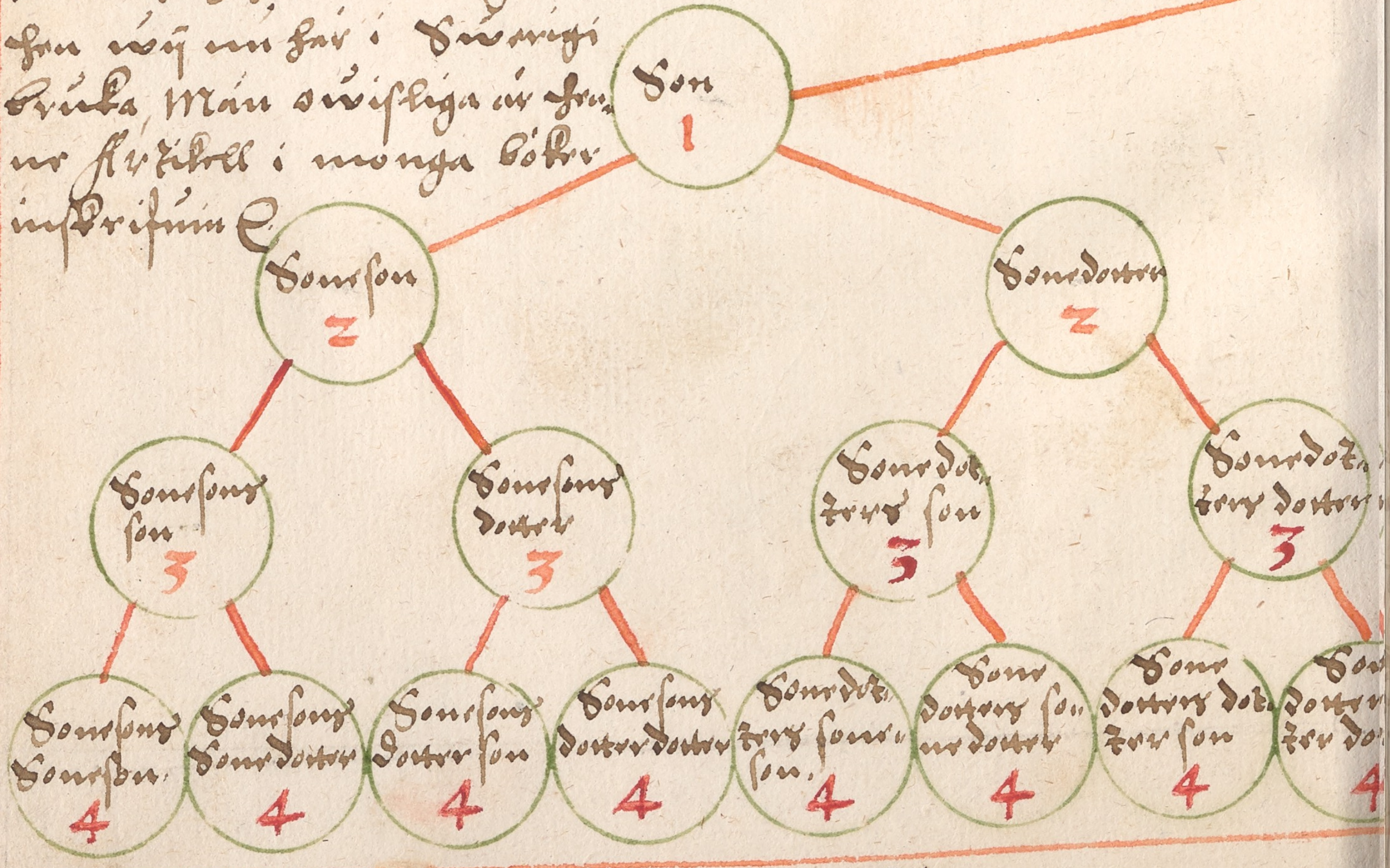

Eij må fempte Man arff taga

[...]consanguinitatis.

Thesse kallas rätt Bröstarf, tÿ the äre alle aff honom utkomne, Och alle erfua the honom och inträde Jure Repraesentationis uthi theras förälldrars stadh, ther the äher förr dödhe. Effter Man ther the dödde läther barn effter sigh, tå kunde han icke komma nådh att erfua them, Quia successio omnis magis nata est ad descendendum quam ascendendum. Thett ähr: Alt arfs-rätt ähr mera benägin till att stiga eller falla nidh till barn och barnabarn, än up till fadher eller modher &c.

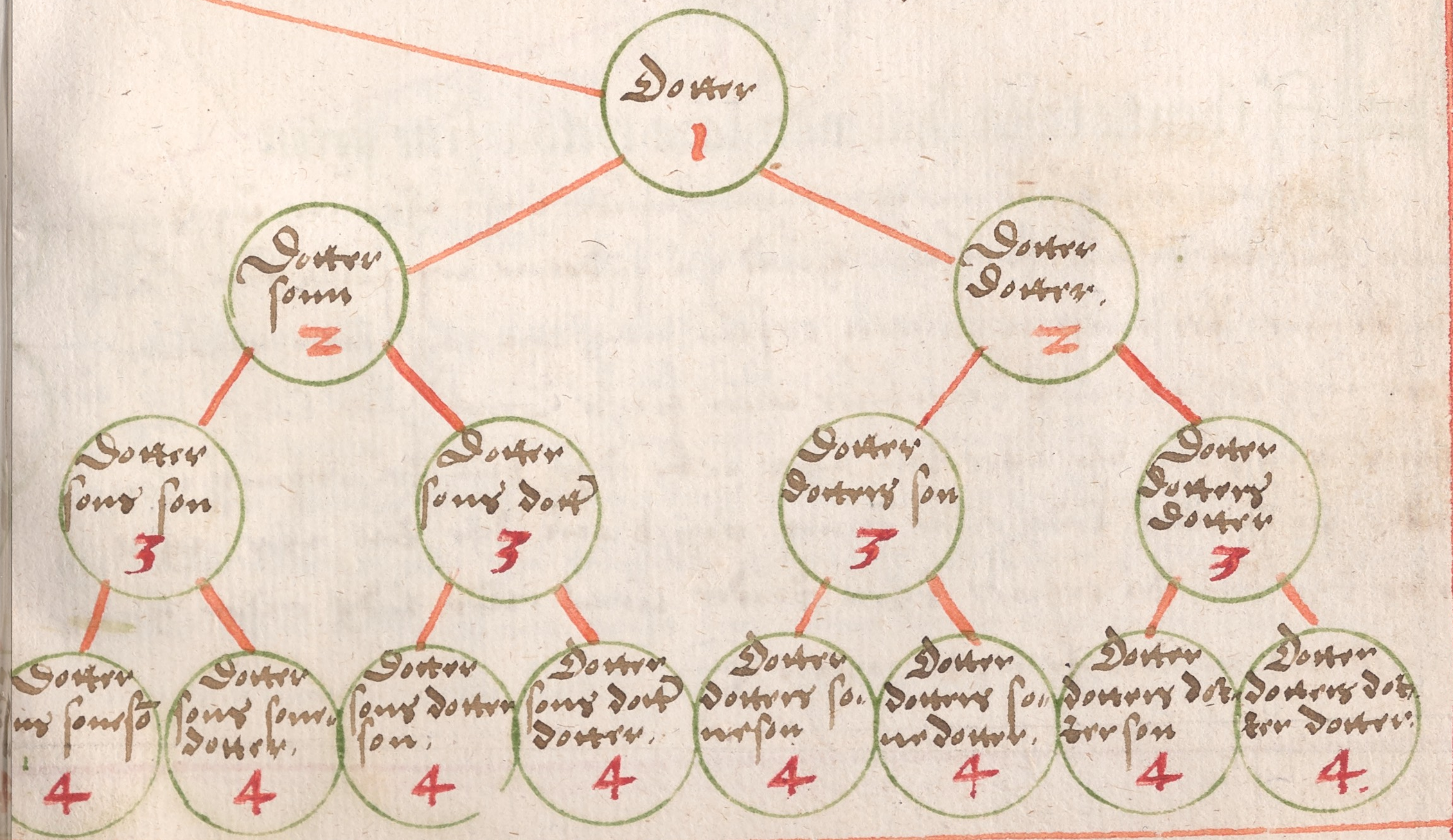

Ey må främpte Man arf taga

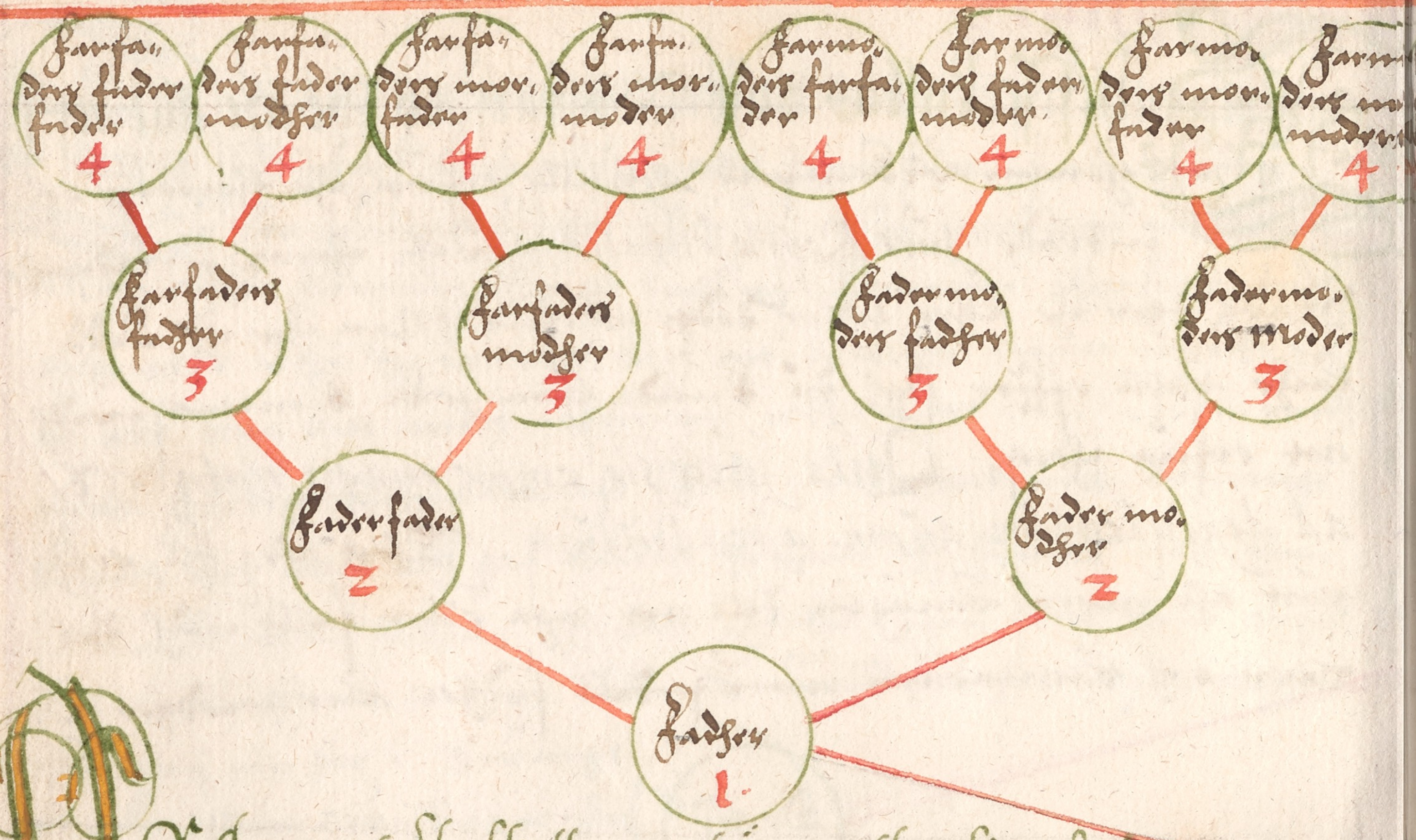

Af thenne tafla skall man lära wetha sine sexton ahner och huru monga man hafuer vth. hvem vpstiger linia till att erfua, förvthan hwad på sijdorne arf falla kan. Alla förskrifne Personer må ingen erfua mich om iach barn hafuer, Döör iach och barnlös, tå erfuer then förste Grad eller ledh eller hans bröst om the äre till, äre icke the till, tå erfuer then andre Grad eller ledh eller hans bröst om the till äre, äro icke the till, tå erfuer then tridie Grad eller ledh eller hans bröst alt innan fempte man ∽

Then ther will wetha Arborem rätt han moste betencka, att så månge thär stå ochi thenne upstigne linea, the kunna hafua brödrar eller systrar, doch them kan man icke alla inskrifua, Thy thet är icke så rum till, ochen man skrifuer förthenskull the twå yterste raderna som äro ochi then andra ledh, farfader, Mormoder, tridie ledh, farfaders fader, mormoders moder: Alle the andre ther borde stå blifua oskrifne, doch är doch lijke när skylde then dödhe huar ochi sin grad, thet bör man achta, doch monge kunna icke först gifua them nampn ⁊c.

Thenne tafla är lätt till att förstå Bakarf, tijtt
går arffwet tilbaka: Män hafwer han Broþ

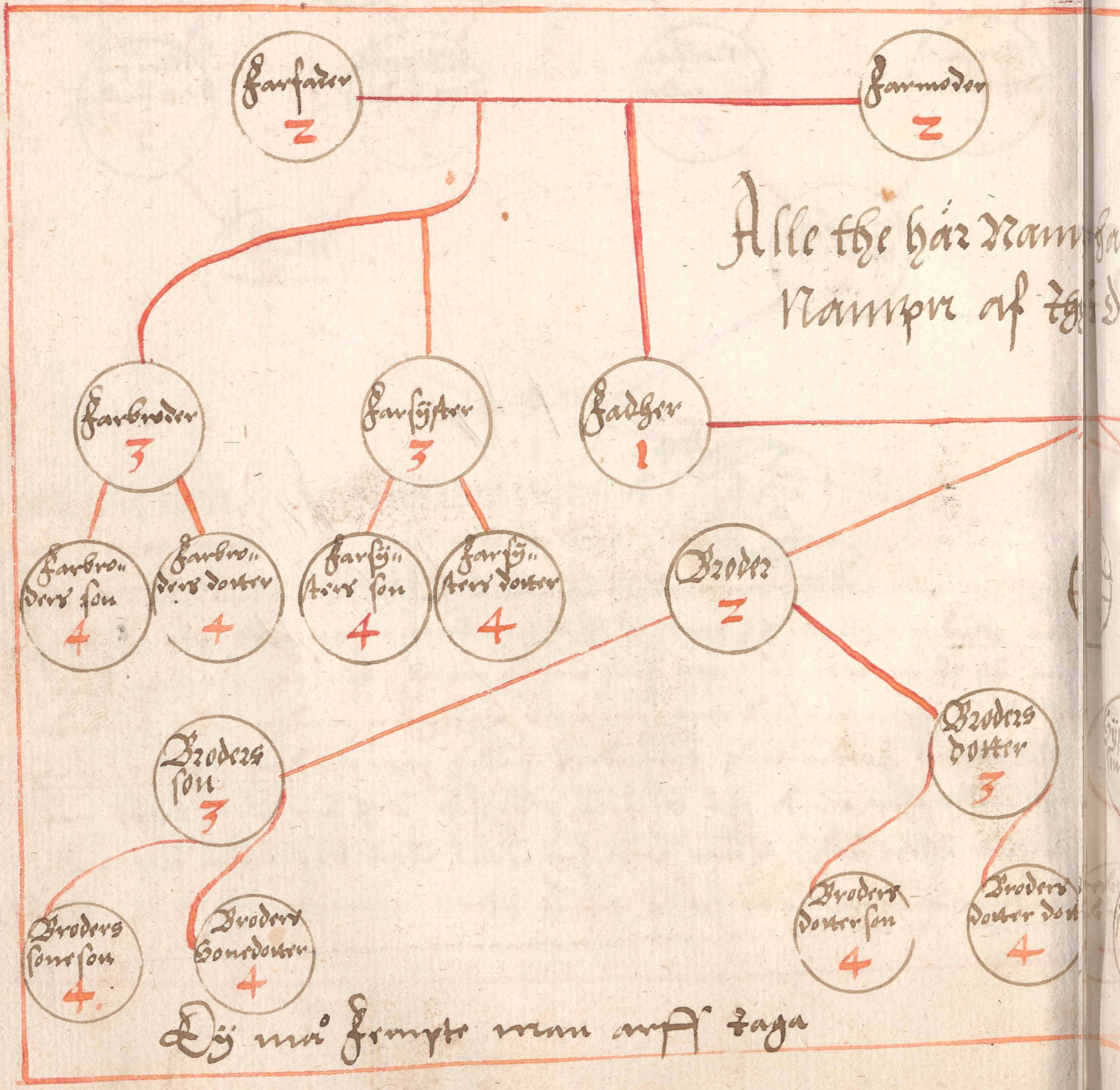

...ytt när then dödhe hafuer inga brÿstarfuingar efter sigh tå

...m brÿstarfuer, tå stiger arfuitt nidh och icke vpp ·S·

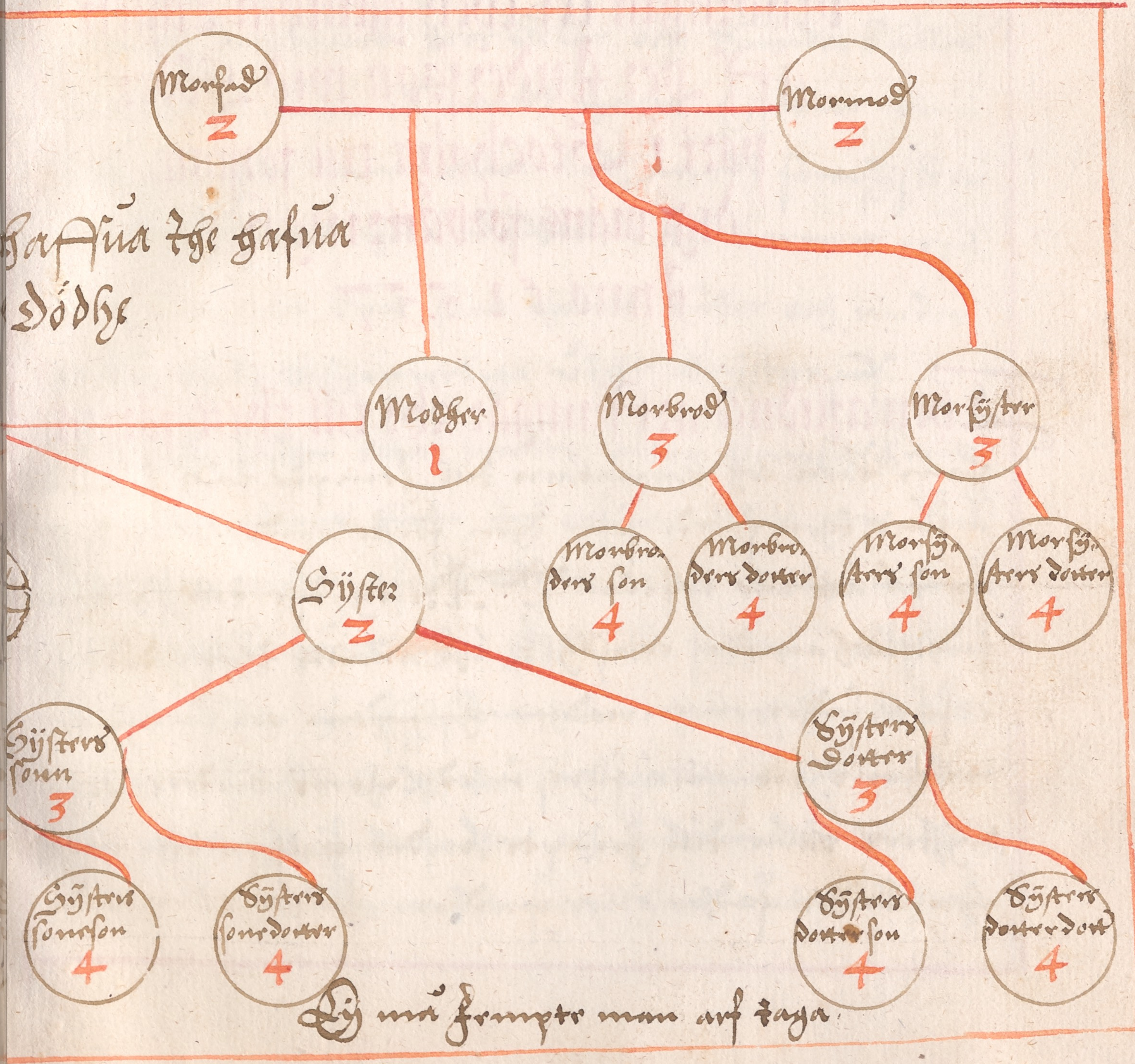

Ey må frempter man arf taga

Ett extracht aff Lagen i Arff fall vthdragitt af then gambla Lagen aff Per Andersson wid Söder port i Stocholm till förstån- dige måns förbättringh Anno 1557.

Then aflidnes arffuingar åhr till thett första
hans barn och barnabarn till Jemptte ledh, så wäll
ärfwer then fierde som then förste, andre eller Tridie
än Tå att alle lefwa. Äre ey thr till, så hans
fadher och modher renskylt, åhr annatt thera dödt, så
erfwer fadher eller modher halfftena och samsyskle-
ne hans, ett eller flere medh thera broder och
systers barn till Jemptte andre halfparten moth
then dödhe fadher eller modher. Fadher eller moder

erffuer sitt eenda barn än tå att vnderkulla
äghe till. Är både fadher och modher dödhe, thå
ärfuer samkuller tree delar, och vnderkulla
fierdungh, lyke så medh therar syskene barn
till fempte man eller ledh medh samsyskene
och halfsyskene then dödhe: Ty barnet erff-
uer samma rätt som therar fadher och moder
erfua borde, besynnerliga vthi Brystarff.
Är icke fadher eller moder, eller samsyskenen
till eller therar barn, tå erfuer then ene kul-
len then andre oförhindrat eller therar barn
som förrskrifuit äghe. Är icke fadher modher
Samsyskon halfsyskon eller therar barn till
innan fierde ledh, tå söch faderne och möder-
ne, thet äghe, faderfadher och fadermoder, modher-
fadher och modermoder som synes wara backarf.

Om the icke ähro till, tå ökt fadhers syskon och moders syskon theras samkulla och sunderkulla medh theras syskon barn till fempte ledh, som ähr sampdarsda medh then dödhes fadher brodher och fadersyster, moderbrodher och modher syster, theras samsysken barn och halfsyskene barn till tridie och fierde ledh eller therås för eldrar, ärfue huar kull som tilbör, och skils emillan brodher och syster. Ähr icke fadhers syskene eller modhers thet dödha, så erfwer Brylinga och syslinga. Brylinga ähr fadher broders eller systers barn. Syslinga ähro moder, broders eller systers barn, the ärfue huar sin kull, om bådhe parterne till ähro. Ähre icke the till, tå ärf therås barn eller barnabarn som kal, las frändher, ärfue then som näst skyllast är på

then andra greenen. Ther näst then dödes fa-
ders fadher, som wijder bewijses i Arffträdh,
om behöfwes. Item ähr faderner och möder,
nu arffwa lijke när skylde then dödhe, ärfwa
hwar sin part, Ähr annar närmer, thå gäller
lagen, han ärfwer altsamman som näst ähr
skyll badhe löst och fast. Theta förstånder om
Bacharff.

Medh arff kommer godz och ägor uthaf them
ena slechtene till then andra.

Arbor Affinitatis

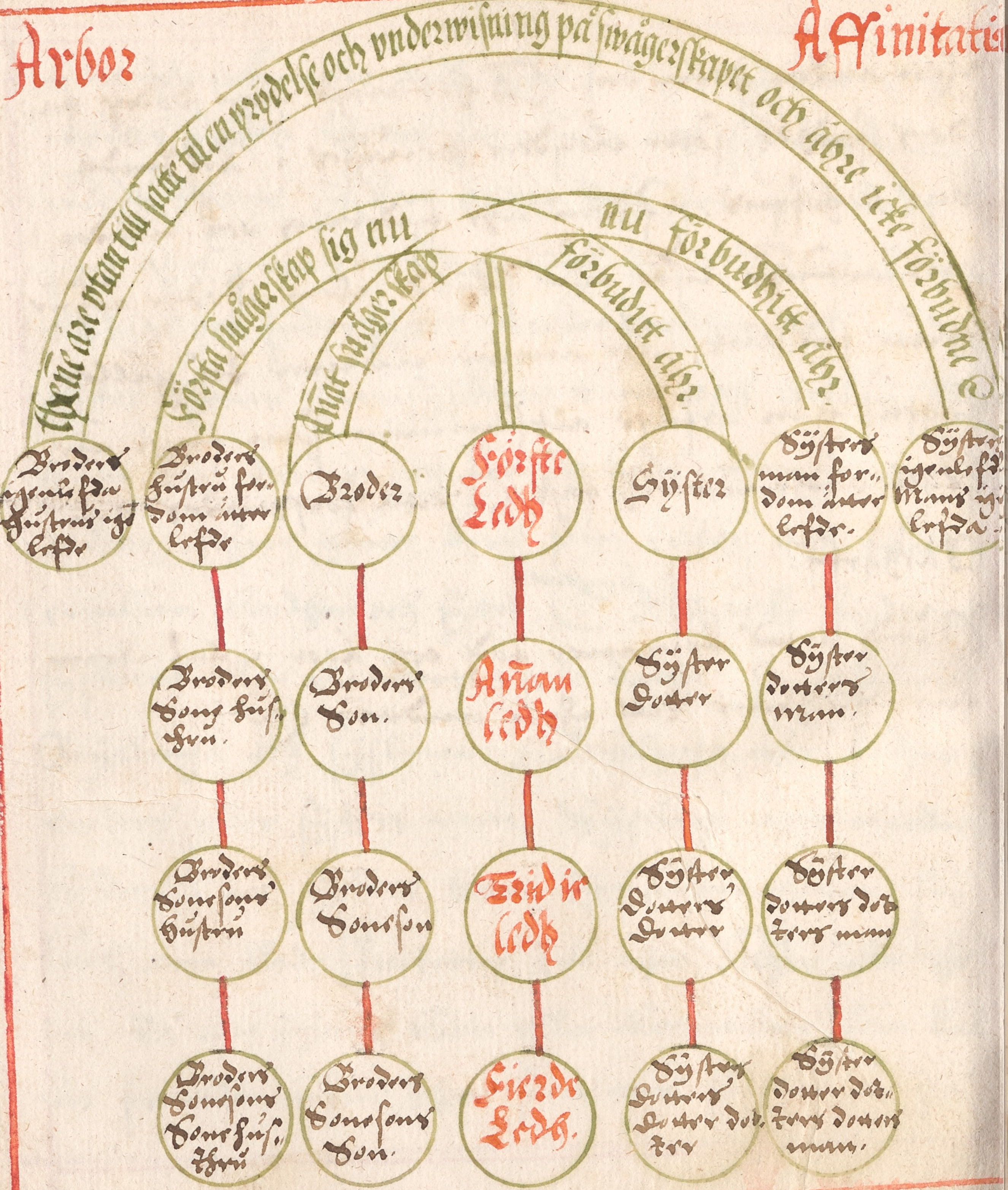

Thetta är then höglärdes Her Niels Knutsons dom om ketterij. Levit. 18 Cap.

Lyiskeri
Wexion.

Till thet första. Den sin moder, Stiufmoder,
Syster, halfsyster, Sonedotter, Dotterdotter, Fadher
syster eller modersyster belägrar, han hafuer bedrif-
uit fult ketterij vthi sin eghin slecht och blodz bi-
blandelse, Och bör för sådana sin misgerningz straff,
fa till lifuit.

Till thet Andra. Hvilken sin faderbro-
ders hustru, Sons hustru, broders hustru, Stiff-
Stiffdotters dotter,
dotter, eller sin hustrus syster belägrar, han haf-
uer giort fult ketterij vthi mågerskap och Swå-
gerskap sammaledes, Och bör therföre straff fa till
lifuit, förty thesse förbenempde ledher äre för-
budne i Gudz lagh.

Till thet tridie Hwilken som i annen och tridie ledh bli-
ner beslagin medh uppenbara gerningh, Thet kallas Frende-
spiolldh, bör effter retfärdigh dom ransakas och lagligen
straffas till penninga böter och icke till lifwet, effter
thet uthi Gudz lagh icke förbudit ähr.

Ultimo. Thet som icke finnes i för:ne ledher,
seyas och dömes fry effter Kyrkens innehold
om kettery.

Bedningh och Stadgha uthdraghen aff Stadz cap. i
B. daar gl. gifur: Ingen må Hustrunne eller
Bondanom hoor wittha, utthan hwar flera androm.

Åhrom effter Gudz birdt 1407. S. Chatarinæ dagh stadgade och
stadfäste den Edle Kon. Erich pagngsson, och alt Rijkzens Rådh förhandlat i
Stockholm, att ingen bör wittha androm någhot hoor, utthan Bonden Hu:
-sfrou, och Hustroo Bonden, medh mindhre man fagher hoon sina medh sex
-manna wittne. Hins någhor annor lijkwälle till, tå skal 12. manna nedh
-ssärja henne, om the gå effter Laghen henne fälla kunna. Ja, medh detta
-förskiäll så sijendes: wiii 12. säije tigh frii til ther större bewis komer,
utrijcker om the mäll
-effter wår Laghbok cap. i
-man witther man eller qwinna.

Saken här til. medhen hedter och ähra är itt liggiande fäå, så wäll
-ed. een from danaqwinna, som md. en ärligh danneman, eller md. een
ärligh Jungfrå, så bör ingen så lätteligha förwitter eller förkaster
noghot, uthan md. sex manna wittne.
-wan om sijff är ther uthinnan, så skilia the. att 12. manna wäldt,
-så wäll om hoor, som om Jungfrå kränkningh, medhen bådhe gåår å he:
-ter och ähra: then icke bör kränckias md. mindre der är storskiäl,
godt, nijdigh och wolfast wittna til. See gramt öffr Giöre balken
-Stadz 12. cap. Och wårje wäldt huem för Jungfrå kränkningh som
-mistänckter är. Ty hennes klädher är rijffuin, hon wopar hielp,
eller hennes klädher liggia qwarre. Hwii skal man tå icke fiiria
-honom, eller henne, som effter sqwaller och löst taal (: D. mijcket ondt
kommer til wägha:) är kommen i roop och rychte? Och ändoch ingen
-ymmerligh lickwälle är til, mijcket mindra sådana wittne som Laghboken
kräffiwer. Medh thetta hwart skilias saken itt, så haffer thet ingen
ärligheet md. sigh hwarchen til siäl eller sammwett, uthan annor sack
-finns. Kan och saken bewijsas som Laghkräffwer, så är thenwaranden aldra:
-mäst lagfwaranden, til itterwitara Ransaken. Hins och icke, så wore
orett

orätt och ochristeligit någon straffa eller fälla moot Lagboken som säger: ingen böör witna androm hoor, eller någor annan sack, allenast för then skull att andra tungor kunna någon i mis tancka, och han, eller hon få icke the [illegible] med them bewijs milia, eller med godt samwett tå giöra kunna: Tå the intet effter [illegible]

Om Cronobrách.

Händer thet sigh så, att fästemannen belägrar fästepighon och hafwer henne med barn, och wijes sedhan med brudhe skrudh, krantz eller Crone, warder thet uppenbart och medh quinnors wittningh tilstaadt; Tå skal fästemannen för Crono brätt böta -40. mk. örtugher, Konungen och Häradhe och -½. ₶. wax Kyrkionne, och kome inge dölia widh. Thy Skudt wil att Ettanskapet skal wara wändt och [illegible]

Detta stycket förstås sålunda: om hon bär Crone och är medt barn, då skall fästeman för henne böta som [illegible] stiär, annars icke.

Thesse efterskrefne böres wara ährelöse, och måge ey witne bära, eller ordh fälla, eller wara uthi Nämbdh.

Alla affällighe ifrån then helgha christeligha tro.
Alla the som fly ifrån striden ifrån sin rätta Herre.
Alle the som ähre landwägare uthan twångh och nödh.
Alla uppenbara Tiuffwar.
Alle the som med förgifft haffwa förgiordt någon menniskia.
Alle uppenbara Röffware.
Alla uppenbara förrädare.
Alle uppenbara Kyrkiobrijare.
Alle Meenedare. Alle Kättare. Alle Trulkiännare.
Alle bannlyste horkarlar.
Alle the som slå fader och moder.
Alla åwita menniskior.

Alla thesse ähre meenedare wordne, therföre kan man icke hafwa någon tro eller lofwen til th. som the säija, eller witna. Besynnerligen må ingen ey sittia i Nämbdh, uthan Tennings-män, och the som obewijste ähro, och redlighe, som Swerigis Lagh th. klarligen utwijsar.

Om Agnabaack.

Nu stiäll man korn aff åkre, stiäll th. undan skudz liuse, oc bär md. sigh bunda i Wadh eller skegh, oc tröskar; eller stubbar ax aff halme i åkrom eller aff nekom; hwil: ket han hälder giör, thå heter han Agnabaker.

Warder han wådertaghin, oc lyktiga i tingie tilwunnin md. försken giärningen, eller annarlunda tilwunnin oc md wittnom in til hans ledt, thå haffr han förgiordt lijff, oc ägho sina.

Om Rindungswärck.

Hwilken som söndersler, eller hugger annars mans bohagh md. förackt, som är båått; skip; wäät; eller Wiedhare; waghn; slädha; eller hwarjo handa ätte dhomdans boo wara kan; th. kallar Rindungzwärck.

Ähr th. är 3. mk. wärdt, oc th. kan wrisshwas md. fullom skiälom til wisshen, oc md. 2. manna wä nom tilwunnin; böte 40. mk. til treskifftes, och åter skadhan.

Wiithes th. honom, oc är ej baar åtaghan, dölie md. 12. manna edhe, eller böte som för är sagdt.

Är th. 2. mk. wärdt, oc mindre än 3. mk. böte 30. mk. til treskifftes; eller dölie md. 12. manna edhe.

Är th. 12. öra wärdt, och mindra än 2. mk. böte 20. mk. til treskifftes; eller dölie md. sexmanna witthne.

Är th. ½. mk. wärdt, böte åther skadan, och 5. mk. til treskifftes, eller dölie md. sex manna edhe.

Är th.

är Td. – 2 öre wärdt, bötte åtter skadhan, och – 3. m[ar]k.
l treskifftes; eller wärje sigh sielff tridie.
är D. öre wärdt, bötte åtter skadan, och – 12. öra, el:
ler wärje sigh sielff annan.
är Td. – ½. öre wärdt, bötte åtter skadhan, och 6. öra;
eller dölie med. sielff sins edhe. Drokar han ey bathom,
mänge til   för Koningenom ena march swardt
ler; eller bötte som för är sagdt.

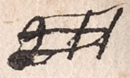

[illegible]

24
Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
No E. S. 60

Riks-Bibliotheket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
60
E.S.